

Jonna Mytkäniemi

Ikäihmisten palvelutaloissa toimivat Terhokerhot Pohjanmaalla

”Kaikkensa ois tehtävä, että se vanhuus olis semmosta elämänmakusta ja hyvää.”

Opinnäytetyö

Kevät 2016

SeAMK Sosiaali- ja terveysala

Sosionomi (AMK)

SeAMK

SEINÄJOEN AMMATTIKORKEAKOULU
SEINÄJOKI UNIVERSITY OF APPLIED SCIENCES

SISÄLTÖ

SISÄLTÖ	2
Kuva-, kuvio- ja taulukkoluettelo	4
Opinnäytetyön tiivistelmä.....	5
Thesis abstract.....	6
1 JOHDANTO	7
2 OPINNÄYTETYÖN TAUSTA	9
2.1 Aiemmat tutkimukset.....	9
2.2 Tutkimuskysymykset.....	11
3 IKÄÄNTYMINEN ELÄMÄNVAIHEENA.....	12
3.1 Näkökulmia ikääntymiseen	12
3.2 Ikääntymisen perusteoria.....	13
3.3 Ikääntymisen ja lapsuuden rinnasteisuus	16
3.4 Ikääntymisen haasteet	17
3.5 Ikääntymisen hyväksyminen	19
4 HYVÄ ELÄMÄ PALVELUTALOSSA.....	21
4.1 Ikäihmisen hyvä elämä	21
4.2 Ikäihmisen yksinäisyyden merkitys	23
5 SUKUPOLVITYÖ	25
5.1 Sukupolvi käsitteenä	25
5.2 Sukupolvityö ja sen muodot	26
5.3 Haasteita ja esteitä sukupolvityölle	29
5.4 Yhteiskunnan rooli sukupolvityössä	30
6 TERHOKERHO – SUKUPOLVIEN KOHTAAMISPAIKKA.....	33
6.1 Koko Suomi leikkii –hankkeen Terhokerho	33
6.2 Terhokerhon perustaminen.....	34
6.3 Terhokerhotoiminnan periaatteet	36
6.4 Terhoreppu	37
6.5 Terhokerhot Pohjanmaan alueella	38
7 TUTKIMUKSEN TOTEUTUS	39

7.1 Tutkimuskysymykset.....	39
7.2 Laadullinen tutkimus	40
7.3 Aineistonkeruumenetelmänä teemahaastattelu	41
7.4 Eettisyys ja luotettavuus	41
7.5 Tutkimusaineiston analyysi	43
8 TERHOKERHO PALVELUTALOSSA –TUTKIMUSTULOKSET....	47
8.1 Ajatuksia Terhokerhon sukupolvitoiminnasta	47
8.2 Terhokerho palvelutalon arjessa	49
8.3 Yhteisöllisyyden kokemus.....	51
8.4 Haasteet Terhokerhossa.....	52
8.5 Terhokerho palvelutalon virkistystoiminnan osana.....	54
8.6 Ikäihmisen toimintakyvyn merkitys Terhokerhossa	55
8.7 Terhokerho ikäihmisen hyvän elämän edistäjänä	57
9 JOHTOPÄÄTÖKSET	58
9.1 Terhokerhon vaikutus palvelutalon arkeen	58
9.2 Sukupolvitoiminnan merkitys palvelutalojen työntekijöille	59
9.3 Terhokerho ikäihmisen hyvän elämän edistäjänä palvelutalossa	60
9.4 Tiivistelmä johtopäätöksistä	63
10 POHDINTA	64
11 LÄHTEET.....	67
12 LIITTEET	74

Kuva-, kuvio- ja taulukkoluetelo

Kuvio 1. Toimijuuden modaliteetit	18
Kuvio 2. Ikäihmisen hyvä elämä.....	22
Kuvio 3. Terhokerho yhdistää sukupolvet toisiinsa.	34
Kuvio 4. Terhokerho ikäihmisen hyvän elämän edistäjänä	62
Kuvio 5. Terhokerhon vaikutukset.....	63
Taulukko 1. Käsitteellistäminen sisällönanalyysissä	46

SEINÄJOEN AMMATTIKORKEAKOULU

Opinnäytetyön tiivistelmä

Koulutusyksikkö: Sosiaali- ja terveysalan yksikkö

Tutkinto-ohjelma: Sosiaalialan tutkinto-ohjelma

Suuntautumisvaihtoehto: Sosionomi (AMK)

Tekijä: Jonna Mytkäniemi

Työn nimi: Ikäihmisten palvelutaloissa toimivat Terhokerhot Pohjanmaalla

Ohjaaja: Katariina Perttula

Vuosi: 2016

Sivumäärä: 74

Liitteiden lukumäärä: 3

Opinnäytetyöni tavoitteena on tutkia Pohjanmaan alueella palvelutaloissa toimivien Terhokerhojen vaikutuksia ikäihmisten ja koko palvelutalon arkeen. Tutkin, miten palvelutalossa toimiva Terhokerho edistää siellä asuvien ikäihmisten hyvää elämää. Opinnäytetyöni on kvalitatiivinen eli laadullinen tutkimus. Tutkimuksessani on mukana neljä palvelutaloa. Olen haastatellut kustakin neljän palvelutalosta yhtä henkilökunnan edustajaa ja analysoinut kertynyttä litteroitua aineistoa sisällönanalyysin avulla.

Koko Suomi leikkii –hankkeen Terhokerho on sukupolvien kohtaamispaikka, jonne ovat tervetulleita kaikki vauvasta vaariin. Siellä leikitään, pelataan ja tarinoidaan, mutta tärkeintä on kiireetön yhdessä olo. Sukupolven käsite opinnäytetyössäni tarkoittaa siis eri-ikäisiä ihmisiä, ei vain perhesukupolvea. Sukupolvien kohtaaminen ei ole enää itsestään selvää isovanhempien ja lasten asuessa eri paikkakunnilla. Kaikilla ihmisillä isovanhempia tai lapsia ja lastenlapsia ei ole, joten sukupolvien välinen kuilu voi kasvaa.

Tutkimustulokset osoittavat, että Terhokerho on koettu hyvin mielekkäänä toimintana palvelutaloissa. Toimintakyvystään riippumatta ikäihmiset ovat voineet osallistua Terhokerhoon ja nauttia lasten tuomasta ilosta. Terhokerhon toimiminen palvelutalossa ei ole vaatinut lisäresursseja palvelutalolta eivätkä henkilökunnan työtunnit ole lisääntyneet. Tutkimustulosten mukaan palvelutalojen henkilökunta pitää sukupolvitoimintaa tärkeänä toimintamuotona, jossa perinteet, historian tuntemus ja ikäihmisten tuoma elämänviisaus voivat siirtyä seuraavalle sukupolvelle. Ikäihmisten arjen näkökulmasta toiminta on merkityksellistä, kun ikäihmiset voivat kokea toiminnan ja lasten kautta, miten elämä jatkuu.

Avainsanat: Terhokerho, sukupolvi, ikääntyminen, hyvä elämä, palvelutalo, lapsuus, sukupolvityö, sukupolvien kohtaaminen

SEINÄJOKI UNIVERSITY OF APPLIED SCIENCES

Thesis abstract

Faculty: School of Health Care and Social Work

Degree programme: Degree Program in Social Services

Specialisation: Bachelor of Social Services

Author/s: Jonna Mytkäniemi

Title of thesis: Terho-clubs functioning in sheltered homes for elderly people in the Ostrobothnia region

Supervisor: Katariina Perttula

Year: 2016

Number of pages: 74

Number of appendices: 3

The goal of my thesis is to present the impact of Terho-clubs on the lives of elderly people as well as the whole community living and working in sheltered homes of Ostrobothnia. I study how Terho-club improves living of elderly people in their sheltered homes. My thesis is a qualitative research. I have interviewed one representative of the staff in each of the four sheltered homes and analyzed thus acquired and transcribed material by means of content analysis.

Terho-club is a part of Koko Suomi leikkii (Whole Finland plays) -project and acts as a meeting place for different generations where everyone is welcome. Terho-club is the place for plays and stories and, most importantly, for enjoying each other's company in a leisurely manner. Thus, in my thesis, the term generation means people of different ages in general and not only within a single family.

The study results indicate that Terho-clubs have been experienced as a very meaningful activity in sheltered homes. Despite their level or ability of performance, the elderly people have been able to attend Terho-club and enjoy interacting with children. According to the study results, Terho-club is considered as an important activity that enables the transfer of traditions, knowledge on history and wisdom from elderly people to the next generation. On the other hand, the elderly people get to see that life continues in the next generations.

Keywords: Terho-club, generation, aging, good life, sheltered home, childhood, generational work, generational encounter

1 JOHDANTO

Sosionomin (AMK) menetelmäosaamisen yksi muoto on Salosen (2008, 166) mukaan juuri sukupolvityö. Tulevana sosionomina (AMK) haluan tuoda sukupolvityön tärkeyttä esille, koska minulla itselläni on kokemusta siitä, miten tärkeäksi sukupolvien välinen suhde voi muodostua, jos siihen annetaan mahdollisuus. Se on asia, jonka lapsena kokiessaan muistaa läpi elämän ja se voi antaa hyvän perustan elämälle. Sukupolvityö lisää myös ikäihmisten hyvinvointia. Sukulaisuussuhde ei ole edellytys sukupolvityölle, vaan sukupolvityötä on nimenomaan eri-ikäisten välinen yhteys ja toiminta. Vanhuspalvelulain (L 28.12.2012/980) mukaan ikäihmisille suunnattujen palveluiden tulee tukea iäkkään henkilön hyvinvointia, terveyttä, toimintakykyä yhteistyössä julkisen, yksityisen ja kolmannen sektorin kanssa. Sukupolvityön toteuttaminen tukee juuri tätä lain kohtaa.

Tässä opinnäytetyössäni tutkin Pohjanmaan alueella toimivia Terhokerhoja. Terhokerho on sukupolvien kohtaamispaikka, joita perustetaan Koko Suomi Leikkii – hankkeen myötä alueellisten leikkilähettien toimesta. Terhokerhot kokoontuvat eri paikoissa, mutta opinnäytetyössäni tutkin ikäihmisten palvelutaloissa toimivia kerhoja. Opinnäytetyöni tavoitteena on tehdä palvelutaloissa toimivia Terhokerhoja tutuksi ja tuoda tietoisuuteen sen vaikutuksia palvelutalon arkeen ja ikäihmisten hyvään elämään. Tavoitteena on myös tutkia, miten Terhokerho on vaikuttanut palvelutalojen työntekijöihin ja mitä se on heiltä vaatinut. Tämän opinnäytetyön myötä haluan kannustaa ihmisiä sukupolvien väliseen toimintaan.

Sukupolvityö on perusteltua muun muassa yksinäisyyden ja syrjäytymisen ehkäisijänä, koska sukupolvityö vahvistaa perheen tai suvun sisäisiä sosiaalisia suhteita tai luo kokonaan uusia sosiaalisia suhteita. Sosionomina (AMK) sukupolvityössä tarvitaan niin sosiaalialan palvelujärjestelmäosaamista, eettistä osaamista sekä kriittistä ja osallistavaa yhteiskuntaosaamista, joka mielestäni korostuu juuri sukupolvityössä. Sosionomin (AMK) asiakastyön osaamisen kompetenssi tulee käyttöön, kun hän ammattilaisena pohtii sitä, mikä yhdistää eri-ikäiset ihmiset toisiinsa. Yhteisiä kiinnostuksenkohteita on hyvä etsiä jokaisen osallisuuden kokemuksen takaamiseksi ja toisaalta olisi tärkeää löytää eri-ikäisiä ihmisiä, joiden erilaiset aja-

tuksen, asenteet ja kokemukset rikastuttavat tätä lasten ja vanhusten yhteistyötä (Saarenheimo 2013, 25).

Sukupolvien välisissä suhteissa kaikenikäisille tulisi taata samanlaiset osallistumismahdollisuudet huomioiden ikäihmisten elämäkokemus ja tietämys, unohtamatta myöskään lasten kokemuksia elämästä (Moilanen 2004, 88). Molempien sukupolvien kokemukset ovat yhtä arvokkaita ja ne vain tulisi saattaa yhteen. Sukupolvityössä tulee huomioida ihmisen psyykkinen, fyysinen, sosiaalinen, henkinen ja hengellinen osa-alue. Sosionomina (AMK) tulee kiinnittää huomiota siihen, että ikäihmiset ja lapset pystyvät kommunikoimaan keskenään.

Sosionomin (AMK) tulee vahvistaa gerontologista, ihmissuhde- ja yhteistyöosaamista, jotta ikäihmisten voimavarat otetaan hyvin huomioon (Ikäihmisten palveluiden laatusuositus 2008, 14). Salosen (2008, 162) mukaan sosiaaligerontologia erottautuu biofyysisestä vanhuskäsityksestä ja sosionomin (AMK) tulee tarkastella ikääntymistä sosiaalisista ja kulttuurisista näkökulmista ja olla tietoinen eri sukupolvikohorteista. Sosiaalitieteellinen tietämys ikääntymisestä tulee olla sosionomin (AMK) tietoperustana. Opinnäytetyössäni tutkin Mannerheimin Lastensuojeluliiton sekä Suomen Punaisen Ristin yhteistyössä järjestämää Terhokerho-toimintaa. Yhdistysten ja järjestöjen merkitys sosiaalityön kentällä kasvaa yhteiskunnassamme, joten Terhokerho on yhteydessä sosiaalialan ammattilaisten tekemään työhön.

Sukupolvityössä sosionomin (AMK) tulee huomioida ikäihmisten elämäkulut, heidän kokemusmaailmansa, arkipäivien toiminta ja näiden yhteiskunnallinen muovauminen erityisesti sosiaalisesti (Salonen 2008, 164). Salosen (2008, 165) mukaan sosionomin (AMK) tärkeimmät tehtävät ovat ohjauksen tehtävät, sosiaalityön tehtävät ja palvelujen tuottamisen, johtamisen sekä kehittämisen tehtävät. Sosionomilla on oltava hyvät vuorovaikutus- ja reflektointitaidot sekä johtamisen, tutkimisen ja kehittämisen taidot, jolloin sukupolvityöstä saa kaiken mahdollisen irti niin asiakasryhmät kuin työntekijätkin. Eettinen osaamisen lisäksi sosionomin (AMK) ydinosaamiseen kuuluvat ikäihmisten yhteiskunnallinen arvostaminen ja ymmärtäminen. Myös sosiaalisen toimintakyvyn tukeminen on sukupolvityössä sosionomin (AMK) tehtävä.

2 OPINNÄYTETYÖN TAUSTA

Tässä luvussa kerron aiemmista tutkimuksista, joita on tehty Terhokerhosta ja sukupolvien välisestä toiminnasta. Terhokerhoa ja sukupolvityötä on tutkittu aiemmin enimmäkseen varhaiskasvatuksen ja lapsiperheiden näkökulmasta. Muutamia tutkimuksia on tehty ikäihmistenkin näkökulmasta. Opinnäytetyöni tuo esille ikäihmisten ja palvelutalojen henkilökunnan näkökulman. Aiempien tutkimusten jälkeen esittelen opinnäytetyöni tavoitteet ja perustelut sekä tutkimuskysymykset.

2.1 Aiemmat tutkimukset

Heinosen, Järvenpään ja Pajukankaan (2015) mukaan opinnäytetyössä Sukupolvet kohtaavat Terhokerhossa tarkoituksena oli nostaa esiin haasteita ja mahdollisuuksia kulttuuriperinnön välittymisessä sukupolvien kohdatessa. Tutkimustulosten mukaan palvelutaloa ei koettu hyvänä toimintaympäristönä Terhokerholle ja toiminnan suunnittelu kaikille ikäryhmille sopivaksi koettiin haastavana. Mahosen ja Nykäsen (2015) Piirakanpaistoa ja sukupolvien kohtaamisia Terhokerhossa - opinnäytetyön tarkoituksena oli selvittää ikäihmisten ja lasten välistä kohtaamista sekä ikäihmisten kokemuksia toiminnasta lasten kanssa Terhokerhossa, millaisena ikäihmiset kokevat vuorovaikutuksen lasten kanssa ja miten ikäihmisten perinnetieto siirtyy lapsille. Keskeisin tutkimustulos oli, että lasten ja ikäihmisten kohtaaminen oli luontevaa, vaikka he olivatkin toisilleen vieraita. Tutkimus osoitti, että Terhokerhossa kokemustieto siirtyy eri sukupolvien välillä.

Karjusen (2015) opinnäytetyö Isovanhemmuutta yli sukupolvien rajojen oli kehittämistyö, jonka tavoitteena oli saattaa sukupolvia yhteen perustamalla Terhokerho Lieksaan. Myös Hahlin (2014) opinnäytetyö oli kehittämistyö, jossa sukupolvityötä tutkittiin varhaiskasvatuksen näkökulmasta. Oppimista yhdessä ikään katsomatta: Toimintamallin kehittäminen päiväkodin ja vanhusten palvelukeskusten välille - opinnäytetyön mukaan sukupolvien välinen toiminta antaa lapsille mahdollisuuden oppia ja juuri yhdessä tekemisen ilo koettiin tärkeänä. Tutkimustulosten mukaan haasteena koettiin toiminnan sovittaminen yksiköiden arkeen ja toiminnan sopivuus molemmille ikäryhmille. Leppäsen (2014) opinnäytetyössä YHDESSÄ - Toi-

minnallinen projekti vanhusten ja lasten välisen vuorovaikutuksen tukemiseen tuloksena oli, että tällainen toiminta rikastuttaa lasten ja ikäihmisten arkea. Tutkimustulosten mukaan tämä lisää hyvinvointia ja eri-ikäisten ihmisten kohtaamista, mitä pidettiin hyvin tärkeänä. Saija Nissisen (2007) kehittämistyönä toteutettu opinnäytetyö kertoo lasten ja vanhusten vuorovaikutuksesta ja sen merkityksestä ikäihmisten hyvinvoinnille. Nissisen opinnäytetyön keskeisin tulos oli se, että ikäihmiset kokevat lasten kohtaamisen virkistävänä.

Danielsbacka ym. (2013) ovat tutkineet sukupolvien vuorovaikutusta ja sitä, miten auttaminen ja yhteydenpito näkyvät suurten ikäluokkien ja heidän lastensa elämässä vuosina 2007-2012. Tämän Väestöntutkimuslaitoksen tutkimuksen mukaan suuret ikäluokat ovat eniten yhteydessä lastensa ja vanhempiensa kanssa. Aikuiset lapset ovat puolestaan eniten yhteydessä vanhempiensa ja ystäviensä kanssa. Tutkimustulosten mukaan yhteydenpito ja annettu apu liittyvät ikään ja elämänvaiheisiin.

Tuulikki Ukkonen-Mikkolan (2011) väitöskirja Sukupolvien kohtaamia lasten ja vanhusten yhteisessä palvelukeskuksessa toi esiin toiminnan suunnittelun tärkeyden. Tutkimustulosten mukaan lasten ja ikäihmisten välille syntyi sosiaalisia suhteita. Ikäihmiset saivat elämäänsä sisältöä, lapset saivat tukea sosiaaliseen kehitykseen ja omaan kulttuuriin kiinnittymiseen. Molempien sukupolvien näkökulmasta nousi esille erityisesti yhteisöllisyyden kokemuksen merkityksellisyys. Pauliina Martikainen ja Essi Uusitalo (2009) tutkivat opinnäytetyössään sukupolvien yhteyttä elämän rikastuttajana vanhempien näkökulmasta. Tutkimus osoitti, että lapset tapaavat ikäihmisiä enimmäkseen vain ohimennen. Omia isovanhempiaan lapset tapasivat kerran kuukaudessa, mutta muita ikäihmisiä huomattavasti vähemmän. Vanhemmat toivoivat lapsille mahdollisuuksia kohdata ikäihmisiä.

Mervi Lehtilä (2009) tutki lasten ja ikäihmisten kohtaamista opinnäytetyössään ”Iso ja pieni on yhdessä kaksi, kaksi voi yhdessä leikkiä” – lasten ja vanhusten yhteistyö luovilla menetelmillä. Ikäihmisten näkökulmasta yhdessä tekeminen sekä vaihtelun ja ilon saaminen päivään koettiin tärkeäksi. Henkilökunta ja lasten vanhemmat kokivat, että tällainen toiminta olisi hyvä olla säännöllistä, koska virkistystoimintaa iäkkäille on hyvin vähän.

2.2 Tutkimuskysymykset

Tutkin opinnäytetyössäni Terhokerhoissa toteutuvan sukupolvityön merkityksiä palvelutaloissa asuville ikäihmisille Pohjanmaan alueella. Yhteistyökumppanina opinnäytetyöprosessissani on Mannerheimin Lastensuojeluliiton leikkilähetti Anna Granlund, jonka kanssa olen tehnyt kirjallisen sopimuksen opinnäytetyöstä (Liite 1). Tutkimukseni tavoitteena on tuoda esille Terhokerhon toimintaa palvelutaloympäristössä. Käytän palveluasumisen yksiköistä opinnäytetyössäni termiä palvelutalo, koska haastateltavat kutsuivat omaa yksikköään palvelutaloksi. Tavoitteenani on kannustaa Terhokerhotoimintaan mukaan uusia palvelutaloja ja kertoa Terhokerhon myötä huomioitavia asioita palvelutaloissa. Toivon, että tutkimukseni auttaa palvelutaloja lähtemään toimintaan mukaan matalalla kynnyksellä. Tutkimuksessani selvitän, miten Terhokerhotoiminta on vaikuttanut palvelutalojen arkeen työntekijän näkökulmasta. Pohjanmaan alueella palvelutaloissa toimivia Terhokerhoja on tällä hetkellä neljä, jotka ovat tutkimuksessani mukana. Opinnäytetyössäni en tuo esille, minkä paikkakunnan Terhokerhosta on kyse, vaan käsitteelen aihetta yleisellä tasolla.

Tutkimuskysymyksiäni ovat:

1. Miten Terhokerho on vaikuttanut palvelutalojen arkeen?
2. Mitä sukupolvien välinen toiminta merkitsee palvelutalojen työntekijöille?
3. Miten Terhokerho edistää ikäihmisten hyvää elämää palvelutalossa?

3 IKÄÄNTYMINEN ELÄMÄNVAIHEENA

Tässä luvussa tuon esille näkökulmia ikääntymiseen ja avaan käsitteet kolmas, neljäs ja viides ikä. Opinnäytetyöni liittyy erityisesti niihin ikäihmisiin, jotka ovat viidennen iän vaiheessa. Esittelen ikääntymisen perusteoria, irtaantumis-, aktiivisuus- ja jatkuvuusteoria sekä gerotranssendenssin. Kerron myös psykoanalytikko E. H. Eriksonin kehitysteoriasta. Ikääntymisen ja lapsuuden rinnasteisuus – alaluvussa vertailen näitä kahta elämänvaihetta toisiinsa, koska opinnäytetyössä tutkimani Terhokerhon tavoitteena on yhdistää juuri nämä sukupolvet toisiinsa. Seuraava alaluku kertoo ikääntymisen haasteista ja lopuksi käsittelen ikääntymisen hyväksymistä.

3.1 Näkökulmia ikääntymiseen

Ikääntyminen voidaan nähdä tilinpäätös vaiheena, jolloin tasapainoiltaan eheyden ja epätoivon välillä (Sarvimäki, Heimonen & Mäki-Petäjä-Leinonen 2010, 34). Eloisa ikä –ohjelman kyselytutkimuksen mukaan mieluisimmaksi käsitteeksi ikääntyneitä ihmisiä kuvaamaan osoittautuivat seniori ja ikäihminen (Mäkinen & Rahkonen 2013). Tässä opinnäytteenäni käytän käsitettä ikäihminen kuvaamaan eläkkeelle jääneitä tai eläkeiässä olevia sekä heistä vanhempia ihmisiä.

Ikääntyminen voidaan jaotella kolmanteen, neljänteen ja viidenteen ikään. Laslettia (1987) voidaan pitää kolmannen iän käsitteen kehittäjänä (Saarenheimo 2014). Laslett kuvaa kolmatta ikää elämänvaiheena, joka sijoittuu työiän ja ikääntymisen väliin. Saarenheimon (2014) mukaan Gilleard ja Higgs (2011, 11-67) toteavat, että kolmannen iän tunnuspiirteitä voivat olla sosiaalisten roolien väljyys, itsensä toteuttamisen ja opiskelun sekä matkustelun mahdollisuus. Rajaniemi (2007) määrittelee neljännen iän ikäihmisinä, joiden toimintakyky on heikentynyt. Twigg (2006, Saarenheimon 2014, 11-13 mukaan) kertoo, että neljänteen ikään siirrytään, kun ikäihminen tarvitsee ulkopuolista apua. Toisaalta neljänteen ikään voidaan nähdä liittyvän yksilöllisiä ja kulttuurisia merkityksiä. Grenier (2007, Saarenheimon 2014, 11-13 mukaan) on yksi uusista neljännen iän tutkijoista, ja hänen mukaan neljänteen ikään liittyvät epävarmuus ja tasapainoilu muutosten ja jatkuvuuden ristiriit-

dassa. Suomessa neljäs ikä ei ole yleisesti käytössä, vaan puhutaan ikääntymisestä yleensä. Viides ikä kuvaa sitä vaihetta, kun ikäihmiset tarvitsevat apua päivittäisissä toiminnoissa eivätkä he kykene asumaan yksin kotona (Rajaniemi 2007). Näin ollen viidennessä iässä ikäihminen usein asuu esimerkiksi palvelutalossa, koska hän on riippuvainen muiden avusta. Opinnäytetyössäni viidennellä iällä tarkoitan juuri niitä ikäihmisiä, jotka asuvat palvelutalossa.

3.2 Ikääntymisen perusteorit

Aiempien elämänvaiheiden tapahtumat vaikuttavat siihen, miten ikääntymiseen suhtaudutaan. Antiikin ajoilla vanhuus käsitettiin sairautena, mikä pitää paikkansa nykyäänkin sairauksien yleisyyden näkökulmasta (Heikkinen, Jyrkämä & Rantanen 2013). Usein ikääntyminen mielletään toimintakyvyn alenemiseen, muistihäiriöihin ja ryppyihin sekä sairauksiin, mitkä nähdään kielteisenä muutoksena (Heikkinen & Marin 2002, 207). Heikkinen, Jyrkämä ja Rantanen (2013, 393-394) erottavat ikääntymisessä toisistaan primaarin vanhenemisen, jolla ymmärretään luonnonvoimaista, biologisten perustekijöiden määrittämää vanhenemistä, ja sekundaarisen vanhenemisen, joka puolestaan tarkoittaa erilaisten ulkoisten tekijöiden, kuten sairauksien, elintapojen ja elinolojen muuntamaa vanhenemistä. Kolmas lähestymistapa vanhuuteen on kokemuksellinen vanheneminen, joka tarkoittaa ikäihmisten omia arvioita vanhenemisestaan.

Gerontologinen sosiaalityö on tieteenala, joka tutkii ikääntymistä sosiaalisesta näkökulmasta (Koskinen & Seppänen 2013, 444). Kanaoja, Lähteinen ja Marjamäki (2011, 234) tuovat esille, että gerontologinen sosiaalityö kiinnittää huomiota ikäihmisten hyvinvoinnin edistämiseen. Jyrkämän (1998, 144) mukaan sosiaaligerontologiassa esitetään usein kolme hyvään ikääntymiseen liittyvää teoriaa. Irtaantumisteoria, aktiivisuus- ja jatkuvuusteoria kuvaavat kehitystä, jonka myötä saavutetaan hyvä ikääntyminen. Irtaantumisteorian pohjalta on kehitetty neljäs teoria, gerotranssendenssi.

Jyrkämän (1998, 145) mukaan yksi klassinen ikääntymisen perusteoria on *irtaantumisteoria*. Irtaantumisteoriassa otetaan etäisyyttä aiempiin elämänvaiheisiin ja häivytetään joitakin teemoja. Entiset ihmissuhteet, harrastusten hylkääminen ja työelä-

mästä eläkkeelle jääminen ovat esimerkkejä irtaantumisesta. Irtantumisteoria pitää tärkeänä yksilön irtaantumisen sosiaalisesta ympäristöstään. Jos irtaantumisprosessi on vapaaehtoista ja toivottua, se johtaa hyvään ja tyytyväiseen ikääntymiseen.

Toinen klassinen ikääntymisen perusteoria on *aktiivisuusteoria*, jossa hyvään vanhuuteen päästään säilyttämällä aktiivisuus (Jyrkämä 2013, 425). Ikääntymisen aktiivisuusteorian juuret juontavat jo 1950-luvulle (Hämäläinen & Lehtimäki 2013, 7). Aktiivisuusteorian mukaan ikäihminen vaikuttaa elämänhallintaansa ja tyytyväisyyteensä ottamalla uusia rooleja, joilla hän korvaa menetettyjä rooleja. Hänellä voi olla tarve aktiivisen elämän jatkamiseen. Ikäihmisellä on aktiivisuusteorian näkökulmasta omassa elämässä aktiivinen rooli. Kun irtaantumisteoriassa eläkkeelle jääminen nähdään irtaantumisenä edellisestä elämänvaiheesta, aktiivisuusteoriassa sen nähdään antavan uusia mahdollisuuksia ja aikaa esimerkiksi harrastuksiin ja vapaaehtoistyöhön. (Heikkinen 2002, 28; Jamieson 2002, 13; Jyrkämä 2003, 267–268.) 1980-luvulta lähtien vanhuudessa on korostettu aktiivisuutta ja kiireen etiikkaa (Hämäläinen & Lehtimäki 2013, 7). Kiireinen elämäntapa voidaan nähdä jopa ihanteena. Työelämässä ollut kiire pyritään siirtämään eläkkeellä olemiseen. Tällä pyritään lisäämään omaa tarpeellisuuden tunnetta. Hämäläisen ja Lehtimäen (2013, 14) mukaan aktiivinen ikääntyminen nähdään nykyään vasta-voimana aiemmalle ikääntymiskuvalle, joka korosti luopumisia ja menetyksiä.

Kolmas ikääntymisen perusteoria on *jatkuvuusteoria* (Jyrkämä 2008, 294). Sen mukaan ikäihminen jatkaa aiemmin opittuja toimintamalleja ja samaa elämäntyyliään. Taito sopeutua ikääntymisen aiheuttamiin muutoksiin on hyvän ikääntymisen osa-alue. Tärkeänä pidetään juuri jatkuvuutta niissä asioissa, joissa se on mahdollista. Ikäihmisen elämässä voi tapahtua kehittymistä tai se voi jatkua ennallaan. Korkiakangas (2002, 174) kertoo, että jatkuvuustyön yksi muoto on muistelu. Itsekunnioitus lisääntyy, kun ikäihminen muistelee omia elämäkokemuksiaan positiivisesta näkökulmasta. Elämän arvokkuuden kokeminen lisääntyy. Hurme ja Metsäpelto (2004, 521) kertovat tähän liittyen esimerkin isovanhemmuudesta, johon liittyy heidän mukaan kolme tärkeää tehtävää. Tullessaan isovanhemmaksi ihminen voi ajatella, että biologinen jatkuvuus on turvattu. Näiden lisäksi isovanhemmuus tarkoittaa sosiaalista jatkuvuutta ja se luo yhteyttä menneeseen aikaan.

Irtaantumisteorian pohjalta Tornstamin kehittämän *gerotranssendenssin* mukaan ikääntyessä ihminen voi vetäytyä ja olla aiempaa sulkeutuneempi, jolloin hän irtaannuttaa suhteensa fyysisestä ja sosiaalisesta arkipäivästä (Tornstam 1994 Dunderfeltin 2011, 208-209 mukaan).

Tornstam (1994 Dunderfeltin 2011, 208-209 mukaan) mieltää gerotranssendenssin piirteinä olevan lisääntyvä tunne yhteydestä henkiseen ulottuvuuteen sekä ajan, paikan ja esineiden merkityksen uudelleenmäärittely. Näin ollen uusi asenne elämään sekä kuolemaan, kuolemanpelon väheneminen ja lisääntynyt yhteydentunne menneiden ja tulevien sukupolvien kanssa ovat myös gerotranssendenssin ominaisuuksia. Tämä voi ilmetä vähentyneenä kiinnostuksena pinnallisiin sosiaaliin kontakteihin ja materialistisuuteen, itsekeskeisyyden vähenemisenä ja lisääntyneenä paneutumisenä hiljaisuuteen ja mietiskelyyn. Sosiaalinen eristäytyminen ei välttämättä ole näiden tulos, mutta Tornstamin mukaan länsimaisessa yhteiskunnassa näin voi käydä, koska tällaista henkistä kokemusta ei vielä täysin hyväksytä. Transsendenssiin pyrkivän ikäihmisen tulkitseminen väärin ja tukematta jättäminen voi aiheuttaa syyllisyyttä, masentuneisuutta, vetäytymistä apaattiseen hiljaisuuteen tai hoitotoimenpiteisiin suostumattomuutta. Tornstam korostaa, että ikäihmistä tulee kuunnella ja ymmärtää hänen kokemuksensa erilaisuus verrattuna nuorempien kokemuksiin. Gerotranssendenssi haastaakin ihmiskäsityksen ja arvomaailman kehittämisen. Psykoanalyytikko Carl Jung (Readin 2013, 248 mukaan) kuvaa ikääntymiseen liittyvän individuaatioprosessin, joka tarkoittaa ihmisen kypsymistä elämänsä aikana. Elämän ensimmäinen puolisko koostuu tutustumisesta ympäröivään maailmaan ja toisella puoliskolla omaan sisäiseen itseensä.

Psykoanalyytikko E.H. Erikson (Erikson 1985, Dunderfeltin 2011, 234 mukaan) pitää ikääntymisprosessissa tärkeänä minän eheyttä fyysisellä, psyykkisellä ja sosiaalisella tasolla. Minän eheys korostuu erityisesti juuri kuoleman lähestyessä, jolloin ikäihminen pohtii, kykeneekö hyväksymään hyvät ja huonot ajat juuri omaan elämäänsä kuuluvina tapahtumina vai eläkö katkeruudessa. Psykososiaalisessa kehityksessä on Eriksonin mukaan kahdeksan vaihetta, joista viimeinen on ikääntyminen (Erikson 1985, Dunderfeltin 2011, 234 mukaan). Minän eheys on ikääntymisen kehitystehtävä. Tämän vastakohtina ovat epätoivo ja katkeruus. Lisäksi ymmärrys siitä, että vanhuudesta syntyvä voima on viisautta, sisältyy tähän kehitys-

tehtävään. Tämän vastakohtana puolestaan Erikson näkee elämän halveksunnan ja vastenmielisyyden elämää kohtaan. Aiemmat elämäntapahtumat lapsuudesta lähtien vaikuttavat siihen, miten ikääntymisen kehitystehtävä toteutuu.

3.3 Ikääntymisen ja lapsuuden rinnasteisuus

Eri aikoina ja eri kulttuureissa lapsuuteen ja ikääntymiseen on suhtauduttu eri tavoin (Alanen 2009, 9-30). Lapsuudesta ja ikääntymisestä on vain erilaisia tulkintoja, sillä ei ole olemassa ainoastaan yhdenlaista lapsuutta ja ikääntymistä.

Lapset kasvavat kohti itsenäisyyttä ja lapsuus nähdään yksilön kasvun, kehityksen ja yhteiskuntaelämään oppimisen aikana. Tällöin lapsen vanhemmat ja muut aikuiset kasvattavat ja suojelevat lapsia. Toisaalta voidaan ajatella, että ikääntymiseenkin kuuluu se, että toiset sukupolvet huolehtivat ikäihmisistä heidän toimintakykynsä alentuessa. Lapset kasvavat kohti itsenäisyyttä, mutta ikäihmisillä riippuvuus toisista ihmisistä kasvaa (Nikander & Zechner 2006).

Nykykäsityksen mukaan lapset ja ikäihmiset ovat sosiaalisissa maailmoissaan osallistujia ja toimijoita antaen osansa yhteiskuntaelämään. Alasen (2009, 13-14) mukaan yhteiskunnallisesta kontekstista käsin tarkastellessa lapsuuteen kuuluvat nykyään kodin, perheen ja lähiympäristön lisäksi päiväkotit, koulu ja harrastukset. Ikääntymiseen kuuluvia samantyyllisiä yhteiskunnan instituutioita ovat esimerkiksi palvelutalot, sairaalat ja päivätoimintayksiköt.

Aikaisempien elämänvaiheiden tapahtumat, valinnat ja elinolot erityisesti siirtymävaiheissa vaikuttavat ikääntymiseen (Heikkinen & Marin 2002, 30, 207). Vain ne, jotka ikääntymisen ovat kokeneet, tietävät sen vaikutuksen. Lähdekirjallisuutta lukiessani yllätyin siitä, miten suuri vaikutus esimerkiksi lapsuuden ajan tapahtumilla voi olla ikääntymiseen. Heikkisen ja Marinin (2002, 209-210) esimerkin mukaan vanhempien ylihuolehtivuus voi lisätä ikäihmisen yksinäisyydentunnetta. Toisen vanhemman menetys lapsuudessa voi vaikuttaa ikääntyneen ihmisen ahdistukseen ja depressiivisyyteen. Lapsuudessa sota-ajan kokeneilla puute ravinnosta ja tavaroista voi vaikuttaa suuresti heidän ikääntyessään. He ovat tottuneet säästämään ja hankkimaan vain tarpeellisen. Lapsuudessa koetut myönteiset kokemuk-

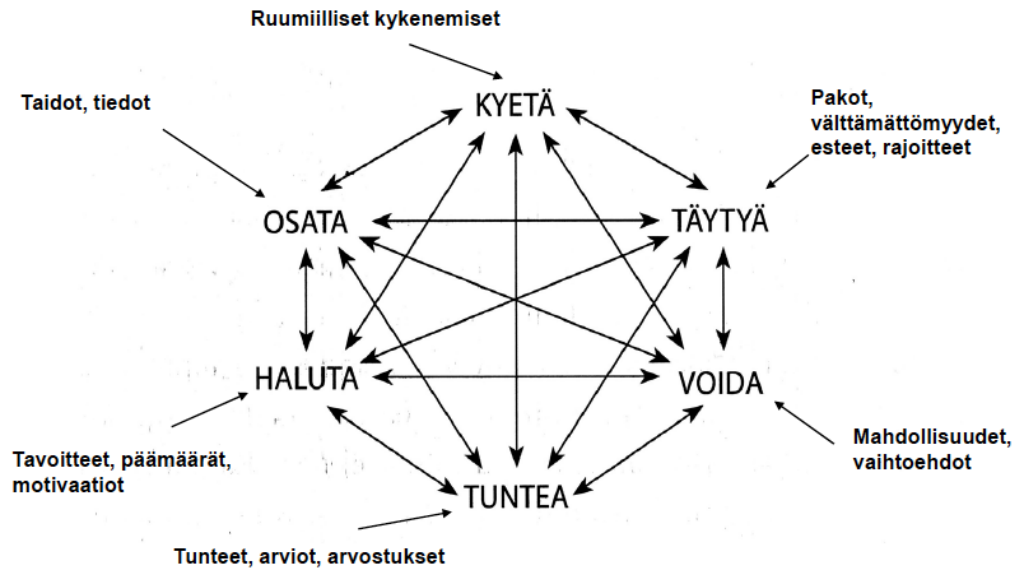
set puolestaan muodostuvat suureksi kasvu- ja voimavaraksi myöhemmissä elämänvaiheissa.

Kasvua ja kehitystä tapahtuu läpi elämän, vaikka se usein liitetäänkin vain lapsuuteen. Lasten fyysinen, psyykinen ja motorinen sekä kognitiivinen kehitys etenevät nopeassa tahdissa verrattuna muihin ikäryhmiin. Ukkonen-Mikkolan (2011, 30) ja Suomen (2003, 180) mukaan ikääntymisessäkin kasvua ja kehitystä tapahtuu, tosin sitä tarkastellaan irtaantumis-, aktiivisuus ja jatkuvuusteorioiden kautta. Sosiaalisista rooleista irtaantuminen ja uusien roolien ja tehtävien omaksuminen ovat osa ikääntymistä. Yksi uusista rooleista voi olla isovanhemmuus.

Harrastusten merkitys ikääntyessä on suuri, kuten lapsuudessakin. Olen huomannut ikäihmisten opiskelevan ja suorittavan jopa yliopistotasoisia tutkintoja, mikä lisää heidän psyykkistä toimintakykyään. Ikääntyville suunnatut yliopistot ovat Dunderfeltin (2011, 197) mukaan merkki yleisestä asennemuutoksesta ikäihmisiä kohtaan. Ikääntyneet opiskelijat ovat näin itsekkin huomanneet oman elämänvaiheensa mahdollisuudet. Tämä puolestaan vaikuttaa muihin toimintakyvyn osa-alueisiin. Toikko (2014, 96) toteaa, että ikäihmisten toimintakyky rajoittuu, ihmisuhteet harvenevat ja asumisjärjestelyt muuttuvat, kun hoiva tulee ajankohtaiseksi. Hän nostaa esille näkökulman siitä, että juuri näissä tilanteissa elämänsä jatkuvuuden keinojen ja vahvuuksien käyttäminen antavat voimaa ikäihmisen elämään.

3.4 Ikääntymisen haasteet

Jyrkämän (2013, 421) mukaan ikääntymiseen liittyy fyysisiä ja psyykkisiä muutoksia. Ikäihminen on kuitenkin osa ympäristöä ja yhteiskuntaa, vaikka muutoksia tapahtuu. Ikäihmisen toimijuuteen vaikuttaa esimerkiksi toimintakyvyn heikentyminen. Toimintakyky tarkoittaa ikäihmisen kykyä toimia ja toimijuus puolestaan tarkoittaa elämän eri osa-alueilla tapahtuvaa aktuaalista toimintaa. Esteitä ja edellytyksiä Jyrkämä kuvaa toimijuuden modaaliteetteina (Kuvio 1).

Kuvio 1. Toimijuuden modaliteetit (Jyrkämä 2013).

Jyrkämä (2014; 2007, 205-208) määrittelee toimijuuden modaliteettien olevan kyetä, osata, haluta, tuntea, voida ja täytyä. Modaliteetit ovat toisistaan erillisiä, vaikka ovatkin yhteydessä toisiinsa. Modaliteeteillä hän kuvaa esimerkiksi ikäihmisen kokemusta siitä, kun hän ei kykene, mutta osaisi ja haluaisi tehdä mielekkäitä asioita. Kyetä viittaa fyysisiin ja psyykkisiin kykyihin, jotka ovat tilannekohtaisia. Osata tarkoittaa pysyviä ominaisuuksia, tietoa ja taitoa. Haluta liittyy tahtomiseen, tavoitteisiin, motiiveihin ja päämääriin. Tunteminen on ikäihmisen tapa kokea tunteita eri tilanteissa ja toisaalta arvioida asioihin liittyviä tunteita. Voida –modaliteetti käsittää mahdollisuudet, joita tilanteiden mukaan avautuu. Täytyminen puolestaan tarkoittaa fyysisiä, sosiaalisia, normatiivisia ja moraalisia pakkoja.

Ikääntyessä voi tapahtua sosiaalista eristäytymistä suvusta. Esimerkiksi kommunikoinnin vaikeutumisella ikääntyessä on suora vaikutus ikäihmisen sosiaaliseen ulottuvuuteen. Näön ja kuulon heikentyminen tai sairaudet vaikeuttavat kommunikointia eikä ikäihminen koe olevansa tasavertainen sosiaalisessa verkostossaan. Ikäihmisen sairauksien tai vammojen myötä elimistöön syntyy vaurioita, joista toiminnanvajavuudet johtuvat ja tämä puolestaan voi vaikuttaa ikäihmisen sosiaalisiin rooleihin (Heikkinen & Marin 2002, 20). Osin sairauslähtöisen paradigman vuoksi käsitys vanhuudesta on muodostunut pessimistiseksi ja ikäihmisiä syrjiväksi. Ikääntymistä ei näin ollen nähdä elämänvaiheena itsensä toteuttamisineen ja haasteineen. Tulevana sosionomina (AMK) haluaisin luoda nyt hyvää perustaa

sille, miten ikäihmisten kohtelua muutetaan parempaan suuntaan ja heitä kunnioitettaisiin enemmän. Yhteiskunnan tila on yksi reunaehto hyvälle yksilölliselle ikääntymiselle. Vaikka ikääntyminen onkin yksilöllinen prosessi, ikääntynyt vaikuttaa yhteiskuntaan ja yhteiskunta vaikuttaa ikääntyneeseen. Iäkkäänä huono-osaisuus voi kasaantua, jolloin sairaudet, masennus, köyhyys ja yksinäisyys voivat olla saman ihmisen taakkana. Hyvä ikääntyminen edellyttää yhteiskunnan tukea.

3.5 Ikääntymisen hyväksyminen

Heikkinen ja Marin (2002, 229, 132-143) toteavat, että ikääntymiseen sopeutuminen edellyttää tunnetasapainon ja minäkuvan säilyttämistä sekä uskoa tulevaisuuteen. Iäkkäiden arvioidessa terveyttään ja elämänlaatuaan sekä elämän tarkoituksellisuutta juuri toimintakyky on tärkeä (Heikkinen & Marin 2002, 24-25). Ikääntymistä ei arvioida nykyään vain kronologisen iän perusteella, vaan ikääntymisen katsotaan olevan dynaaminen prosessi, johon vaikuttavat ympäristötekijät luonnonvoimaisten ja geneettisten tekijöiden lisäksi. Tutkimustulosten mukaan ikääntyneiden toimintakyky on kohentunut. Terveyttä ja toimintakykyä voidaan ylläpitää ikääntymisen merkkien ilmaantumisen jälkeenkin. Muun muassa adaptaatio, valikointi, optimointi ja kompensointi ovat prosesseja ja keinoja, joilla toimintakykyä voidaan ylläpitää tai parantaa.

Adaptaatio tarkoittaa sopeutumista, mukautumista, mikä on ikääntyessä samalla tavalla kuin muissakin elämänvaiheiden muutoksissa keskiössä (Heikkinen & Marin 2002, 24-25). Vanhenemiseen sisältyy lukuisia adaptaatioprosesseja esimerkiksi fyysisellä ja solutasolla. Elimistö kykenee sopeutumaan fyysiseen kuormitukseen, mikä parantaa fyysistä suorituskykyä ja psyykkisen kuormituksen sietoa. Psyykkisellä tasolla vanhenemiseen sopeudutaan hyväksymällä osa terveyden ja toimintakyvyn heikkenemisestä normaaliin vanhenemiseen kuuluvaksi. Ikäihmiset arvioivat toimintakykyään suhteessa ikätovereihin, eivät nuorempiin ihmisiin. Adaptaatiota voi tapahtua myös tulevaisuuteen suhtautumisessa.

Heikkisen ja Marinin (2002, 25-26) mukaan ikääntymiseen liittyviä toimintakyvyn alenemisen haittavaikutuksia voidaan vähentää valikoinnin (selection), optimoinnin (optimization) ja kompensoinnin (compensation) avulla. Tässä SOC-mallissa va-

linta tarkoittaa tavoitteiden määrittämistä, optimointi ja kompensointi puolestaan niiden saavuttamiseksi käytettäviä keinoja. Ikäihmiset joutuvat usein alentamaan tavoitetasoaan, jos kompensointi ei onnistu. Optimoinnilla suunnataan voimavaroja valittujen tavoitteiden saavuttamiseen. Jos tavoitteen saavuttaminen ei onnistu, voi ikäihminen pyrkiä tavoitteeseen soveltamalla korvaavaa keinoa tai käyttämällä apuvälineitä, keskittämällä voimavaroja lisäharjoitteluun tai aikaan sekä hankkimalla uusia taitoja ja voimavaroja tai turvautumalla hoitoon ja kuntoutukseen. Ikääntyminen itsessään voi vähentää mallin soveltamiskykyä, joten ulkopuolinen tuki on tärkeää.

Heikkisen ja Marinin (2002, 27-28) mukaan ikäihmisen toiminta joko vahvistaa tai heikentää toimintakykyä. Toimintaa helpottavia tai estäviä piirteitä voi olla siinä kontekstissa, jossa toiminta tapahtuu. Ikäihmisille tarjottu sosiaalinen tuki vahvistaa toimintaan vaikuttavia motivaatiota ja kompensointia, ja fyysisen ympäristön esteettömyys ja kannustavuus tukevat toiminnan sujuvuutta. Toimintakyvyn lisäksi toimintaan vaikuttavat motiivit, tavoitteet, toiminnan merkitys ja siitä saatu psyykinen, fyysinen ja sosiaalinen palaute.

Toikko (2014, 96) kertoo, että ikäihmisten toimintakyky rajoittuu, ihmissuhteet harvenevat ja asumisjärjestelyt muuttuvat, kun hoiva tulee ajankohtaiseksi. Hän nostaa esille näkökulman siitä, että juuri näissä tilanteissa elämänkulun jatkuvuuden keinojen ja vahvuuksien käyttäminen antavat voimaa ikäihmisen elämään. Jyrkämä (2013, 425) kertoo, että ikäihmisen arkielämä voidaan nähdä hyvänä tai suotuisana, kun toimijuuden modaliteetit ovat sopusoinnussa keskenään. Näitä modaliteetteja ovat osata, kyetä, haluta, täytyä, voida ja tuntea.

4 HYVÄ ELÄMÄ PALVELUTALOSSA

Tämä luku kertoo ikäihmisen hyvästä elämästä yleisesti ja palvelutalon näkökulmasta. Ikäihmisen elämään liittyy tiiviisti ikäihmisen kokema yksinäisyys, joten avaan tätä aihetta alaluvussa ikäihmisen yksinäisyys.

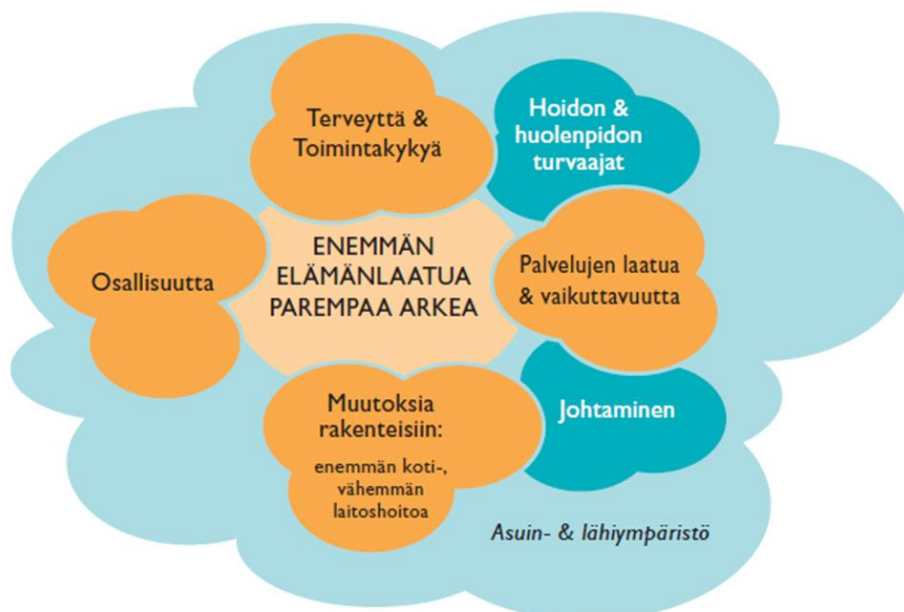
4.1 Ikäihmisen hyvä elämä

Jyrkämä (2013, 425) kertoo, että ikäihmisen arkielämä voidaan nähdä hyvänä tai suotuisana, kun toimijuuden modaliteetit ovat sopusoinnussa keskenään. Näitä modaliteetteja ovat osata, kyetä, haluta, täytyä, voida ja tuntea. Vaikka aktiivisuuden ei kykenisikään, ikäihminen voi elää hyvää elämää siitä huolimatta. Uusien taitojen opettelu, uudet täytymiset ja mahdollisuudet tuovat elämään uusia sisältöjä. Tärkeintä on Jyrkämän (2013, 425) mukaan huomioida ikäihminen valintoineen, tahtoineen ja tekemisineen. Rajaniemi (2007) kiinnittää huomiota hyvästä arjesta puhuttaessa siihen, minkä ikäisiä ikääntyviä tutkitaan. Empiirisen aineistoni vuoksi tuon esille erityisesti viidennen iän arjen, jolloin ikäihmisen arki on laitoksessa tai kuten opinnäytteessäni, palvelutalossa. Tällöin ikäihmisen toimintakyky on vajavainen, minkä vuoksi hän on riippuvainen muista. Omaisten ja vanhustyöntekijöiden rooli on näin ollen keskeinen. Viidennen iän hyvää arkea tarkasteltaessa korostuvat hyvinvointinäkökulma ja vanhustyön laitospalvelut.

Jyrkämän (2008) mukaan ikäihmisen hyvään elämään kuuluu merkityksellisyden kokeminen. Näslindh-Ylispangar (2012, 17) toteaa, että ikäihminen kokee juuri kulttuurinsiirtämisen merkityksellisenä elämässään. Elämäkokemus, lapsuusmuistot ja leikit ovat arvokasta perinnetietoa, joka vaikuttaa positiivisesti molempiin sukupolviin, lapsiin ja ikäihmisiin. Saarenheimon (2014) mukaan merkityksellisyyden lisäksi myönteiset tunteet, ihmissuhteet, onnellisuus ja saavutukset sekä sitoutuminen liittyvät hyvään elämään. Maailman terveysjärjestön (WHO) mukaan elämänlaatu jakautuu fyysiseen, psyykkiseen ja sosiaaliseen hyvinvointiin. Lisäksi ympäristötekijöillä, kuten turvallisuudella ja viihtyisyydellä on näihin hyvinvoinnin osa-alueisiin yhteys.

Sosiaaligerontologian teorioiden myötä voidaan tarkastella ikäihmisten hyvää arkea (Rajaniemi 2007). Aktiivisuusteorian mukaan hyvä arki koostuu mahdollisuudesta ylläpitää aktiivisia harrastuksia ja laajoja sosiaalisia verkostoja. Jatkuvuusteoria puolestaan painottaa mahdollisuutta ylläpitää totuttuja toimintamalleja ja itselle tärkeitä rutiineja. Irtaantumisteoriassa hyvä arki nähdään mahdollisuutena vapautua kodin ulkopuolisista tehtävistä ja yksinkertaistaa omaa elämänmuotoa. Tällöin arki rajautuu kodin piiriin, toisin kuin aktiivisuusteorian ei-kotikeskeinen arki. Gerotranssendenssi puolestaan kiinnittää huomiota henkisten arvojen ylläpitämisen mahdollisuuteen ja omaehtoisen arjen luomiseen, jolloin vapaudutaan ulkoisista odotuksista. (Rajaniemi 2007.)

1980-luvulla Powell Lawton (Koskisen 2006, 8-9 mukaan) toi esille hyvään ikään-tymiseen liittyvät kokemukset sosiaalisesta verkostosta ja toiminnasta, psyykkisen hyvinvoinnin ja ympäristön. Ikäihmisten palveluiden laatusuosituksen (2013) sisäl- löstä muodostettu kuvio (Kuvio 2) tuo esiin, miten ikäihmisten elämänlaatua ja pa- rempaa arkea on vahvistettava. Terveys ja toimintakyky, palvelujen laatu ja vaikut- tavuus sekä rakennemuutokset vaikuttavat ikäihmisen hyvään elämään. Osalli- suuden näkökulma nostetaan esille ja opinnäytetyössä tutkimani Terhokerho edis- tää muun muassa juuri tätä osa-aluetta. Kaiken taustalla vaikuttaa asuin- ja lä- hiympäristö, joka tutkimukseni kohderyhmällä on palvelutalo.

Kuvio 2. Ikäihmisen hyvä elämä
(Ikäihmisten palveluiden laatusuositus 2013)

Koskinen (2006, 7, Simosen 2013 mukaan) näkee hyvän elämän edellytysten turvaamisen ikäihmisille vanhustyön yhtenä päämääränä. Hyvän elämän määrittely on hyvin yksilöllistä, joten jokaiselle ikäihmiselle hyvä elämä merkitsee erilaisia asioita. Toisaalta perustarpeiden täytyminen kaikilla voidaan nähdä yhtenä hyvän elämän elementtinä. Esimerkiksi terveys, hyväksytyksi tuleminen ja sosiaalinen kanssakäyminen ovat näitä hyvään elämään vaikuttavia tekijöitä.

4.2 Ikäihmisen yksinäisyyden merkitys

Ikäihmisen hyvän elämän kokemukseen liittyy läheisesti merkitykselliset ihmissuhteet. Jos ikäihminen kokee olevansa hyvin yksinäinen, hän ei välttämättä koe elävänsä hyvää elämää. Toisaalta on tärkeää huomata yksin elämisen ja yksinäisyyden ero. Yksin eläminen ei suoraan tarkoita, että ihminen on yksinäinen. Palvelutalossakin ikäihminen voi kokea yksinäisyyttä, vaikka siellä ei asuta yksin. Yksinäisyyden kokeminen on hyvin yksilöllistä.

Ikäihmiselle yksinäisyys voi muodostua sosiaalseksi ongelmaksi, joka heikentää hyvinvointia ja lisää masentuneisuutta ja ahdistuneisuutta (Zechner & Sointu 2008, 189-199). Syitä yksinäisyyteen voi olla useita. Ikäihminen voi menettää sosiaalisia kontaktejaan läheistensä kuoleman myötä. Puolison kuoleman jälkeen usein seuraa asuinpaikan vaihtaminen, mikä voi aiheuttaa yksinäisyyden ja avuttomuuden tunteita uuden elämäntilanteen ja asuinpaikan vuoksi. Myös palvelutaloon muutto muokkaa ikäihmisen sosiaalista ympäristöä. Palvelutalossa asuva ikäihminen tarvitsee yhtäältä tukea sosiaalisen verkoston ylläpitämiseen, jos hänellä ei ole mahdollisuutta esimerkiksi kyläillä kuten kotona asuessaan oli tapana. Toisaalta voidaan ajatella, että palvelutalossa on oma yhteisönsä, joka koostuu palvelutalon asukkaista ja henkilökunnasta. Marinin (2002) mukaan uusia ystävyssuhteita kuitenkin luodaan ikääntyessä vähemmän kuin muissa elämänvaiheissa.

Uotilan (2011) tutkimuksen mukaan vähäiset ihmissuhteet, toimintakyvyn heikentyminen ja ikäihmisten heikko asema yhteiskunnassa ovat ikäihmisten kertomia syitä yksinäisyyteen. Ikäihmiset kokevat olevansa ulkopuolisia, tarpeettomia tai jopa arvottomia yhteisössä tai yhteiskunnassa. Heinola ja Helo (2013) nostivat Eloisa ikä –ohjelman kyselytutkimuksista esiin ikäihmisten kokeman yksinäisyy-

den, joka johtui sosiaalisten verkostojen puuttumisesta. Tämä koettiin esteenä erityisesti psykososiaaliselle hyvinvoinnille.

Zechner ja Sointu (2008, 189-199) toteavat, että yksinäisyydellä on kielteisiä ja myönteisiä merkityksiä. Yksinäinen ikäihminen koetaan useimmiten ongelmana, vaikka yksin oleminen voi olla ikäihmisen voimavara. Yksinäisyys, yksin oleminen ja yksin asuminen on tärkeää erottaa toisistaan. palvelutalossa asuvan ikäihmisen omaa tahtoa ja mielipidettä on kunnioitettava. Ketään ei saa painostaa sosiaalisiin tapahtumiin liikaa, mutta pienellä kannustuksella voi olla suuri merkitys ikäihmisen osallistamisessa. Jos ikäihmisellä ei ole omaisia tai he eivät käy hänen luonaan, voi sosiaalinen tapahtuma palvelutalon muiden asukkaiden kanssa ehkäistä yksinäisyyttä. Yksinäisyyttä voidaan kokea silti, vaikka ympärillä olisikin paljon ihmisiä. Ikäihminen ei välttämättä kykene osallistumaan yhteisön toimintaan, jos sukupolvien välinen kuilu koetaan liian suureksi.

5 SUKUPOLVITYÖ

Sukupolvityö on opinnäytetyöni lähtökohta, joten kuvaan sitä tässä luvussa. Määrittelen ensin sukupolven käsitteen, jonka jälkeen siirryn sukupolvityöhön ja sen muotoihin. Tutkimukseni kohde, Terhokerho, on yksi sukupolvityön muodoista. Seuraavissa alaluvuissa tuon esiin mahdollisia haasteita ja esteitä sukupolvitoiminnalle sekä esittelen yhteiskunnan roolia sukupolvityössä.

5.1 Sukupolvi käsitteenä

Sukupolvi käsitteenä voi olla hyvin monimerkityksellinen. Toisen määritelmän mukaan sukupolvi on suvun sisäinen käsite, kun taas toinen määritelmä painottaa sen yhteiskunnallista kontekstia. Samaan aikaan eläviä ja eläneitä ihmisiä sekä samanikäisiä ihmisiä voidaan kuvata sukupolvi-käsitteellä sen laajassa merkityksessä (Marin 2002, 40-41). Yleisin ja yksinkertaisin muoto sukupolvi-käsitteestä erottaa lapset, nuoret, aikuiset ja ikäihmiset toisistaan. Sukupolvi voidaan ymmärtää esimerkiksi historiallisen tapahtuman kokemisen ilmiönä, jonka he yhdessä kokevat. Sukupolvi voi olla synonyymi sanalle ikäpolvi, jota pidetään neutraalimpana käsitteenä kuin sukupolvi. Ikäpolven käsitteellä voidaan kuvata sitä, miten ihmisillä saattaa olla yhteistä ymmärrystä jostakin historiallisesta tapahtumasta tai tietyn ajan arjen kulttuurista (Saarenheimo ym. 2014, 81-82). Ikäpolvi on näin ollen joukko suurin piirtein samanikäisiä ihmisiä eikä se ole yhtenäinen ryhmä. Myös kohortin käsitettä voidaan Saarenheimon mukaan käyttää puhuttaessa sukupolvesta. Hän jaottelee sukupolven käsitteen biologiseen ja sosiaaliseen sukupolveen. Biologinen sukupolvi kuvaa henkilön asemaa perheenjäsenenä ja usein elämänkulun ja yksilönkehityksen yhteydessä puhuttaessa sukupolvien vaikutuksista tarkoitetaan perhesukupolvia. Sosiaalinen sukupolvi puolestaan tarkoittaa niiden ihmisten joukkoa, jotka ovat syntyneet samana ajankohtana historiallisesta näkökulmasta katsottuna.

Sosiologiassa ja sosiaaligerontologiassa sukupolvi on jo melko paljon tutkittu käsite (Suomi 2003, 179). Sukupolvikokemusten ja sukupolvitietoisuuden tutkiminen on täten noussut tiedonsosiologisen tarkastelun rinnalle. Suomen (2003, 179-180)

mukaan yhteiskunnallisten murrosten myötä syntyy kokemusmaailmaltaan toisistaan erottuvia sukupolvia. Samat avainkokemukset yhdistävät kokemuksellisia sukupolvia, mistä esimerkkinä sota. Subjektiiiviset kokemukset tulee huomioida tarkastellessa sukupolvea. Ikääntynyt väestö sisältää useita ikäpolvia, kokemuksellisia ja mobilisoituneita sekä kielellisesti rakennettuja sukupolvia. Vanhusväestöä ei tule nähdä vain yhtenä sukupolvena, vaan ryhminä ja ennen kaikkea yksilöinä, joilla on omaan sukupolveensa liittyviä kokemuksia.

Vaikka sukupolvi käsitteenä voidaan siis ymmärtää useasta eri näkökulmasta, mutta tässä opinnäytteessäni sukupolvella tarkoitan samaan ikäryhmään kuuluvien ihmisten sukupolvea, mutta joissakin asiayhteyksissä myös perhesukupolvea, minkä tuon esille tarpeen mukaan. Sukupolvien välisiin suhteisiin vaikuttavat useat kontekstit ja niistä puhuttaessa tässä opinnäytteessäni tarkoitan erityisesti ikäihmisten ja lasten välisiä suhteita, kohtaamisia ja vuorovaikutusta. Ikääntymisen ja lapsuuden elämänvaiheiden samanlaisuuksia ja eroavaisuuksia vertailen seuraavassa kappaleessa säilyttäen pääpainon ikääntymisen tarkastelussa tutkimukseni rajauksen mukaan.

5.2 Sukupolvityö ja sen muodot

Sukupolvien välinen toiminta voi olla luonnollista, huomaamatonta tai organisoitua. Yhteiskuntamme on muuttunut vuosien saatossa niin, että saman katon alla asuvat sukupolvet ovat jo harvinaisuus Suomessa. Tämä voi olla yksi syy, joka on johtanut sukupolvityön käsitteen syntyymiseen yhteiskunnassamme. Neljän polven treffit oli Vanhustyön keskusliiton vuoden 2012 haastekampanja, jonka tavoitteena oli tuoda esiin ja lisätä eri ikäisiä ihmisiä yhdistävää toimintaa. Tämä kampanja osoitti sukupolvien väliselle toiminnalle olevan yhteiskunnassamme sosiaalista tilausta (Saarenheimo 2013, 11). Moniammatillinen ylisukupolvinen yhteistyö mahdollistaa monipuolisen oppimisen ja hyvinvoinnin sekä osallisuuden lisääntymisen ikäihmisten ja lasten parissa (Saarenheimo 2014, 14).

Linnoisen ja Sarlinin (2011, 11) sekä Saarenheimon (2013, 15) mukaan sukupolvityöllä tarkoitetaan toimintaa, joka yhdistää eri sukupolvia. Tavoitteena on lähentää sukupolvia toisiinsa ja lisätä yhteisöllisyyden tunnetta. Sukupolvityön tavoitteena

on kaikkien osapuolten hyötyminen eli sitä ei tehdä vain lasten tai vain ikäihmisten vuoksi, vaan tavoitellen kummankin sukupolven hyötyä. Positiivisten voimavarojen jakaminen toiselle sukupolvelle on sukupolvityön yksi perusta. Tässä opinnäytteessäni sukupolvityöllä tarkoitan ikäihmisten ja lasten yhteistä toimintaa. Yhteiskunnan tilanne on muuttunut siitä, mitä se nykypäivän ikäihmisten lapsuudessa oli. Samassa talossa asui monta sukupolvea yhdessä ja tuolloin sukupolvien välinen kohtaaminen ja läsnä oleminen oli luontevaa. Nykyään on harvinaista, jos isovanhemmat asuvat samassa taloudessa jälkeläistensä kanssa. Tämän vuoksi sukupolvien väliset suhteet ovat etäännyneet. Isovanhemmat näkevät lastenlapsiaan harvoin. Näin ollen myös lastenlapsia koskevista kipeistä asioista isovanhemmat eivät tiedä. Toisaalta isovanhempien puuttuessa liikaa heidän elämään voi syntyä konflikteja (Salomaa ym. 2013).

Sukupolvityöllä ei tarkoiteta vain suvun tai perheen sisäistä toimintaa, vaan myös muiden ikäihmisten ja lasten kohtaamista. Moilanen (2004, 88-89) määrittelee sukupolvityön pohjautuvan sukupolvien toisilleen sekä ympäristölle antamiin positiivisiin voimavaroihin. Kaikilla lapsilla ei ole enää elossa isovanhempia eikä kaikilla ikäihmisillä ole lastenlapsia. Tällöin perheen ulkopuolisten ikäihmisten tai lasten tapaaminen voi muodostua hyvinkin tärkeäksi.

Sukupolvityön myötä lapsi saa mahdollisuuden tuntea omia juuriaan ja historiaa, millaista ikäihmisten lapsuudessa on ollut verrattuna omaan lapsuuteen. Ikääntymisen monipuolisuus ja totuudenmukaisuus tulee lapsille tutuksi sukupolvien välisessä vuorovaikutuksessa. Hyödyllisyyden ja arvokkuuden tunne vahvistavat ikäihmisten kokemusta yhteiskunnan jäsenenä olemisesta ja he tuntevat olevansa tärkeitä siirtäessään tietotaitoaan nuoremmalle sukupolvelle (Ukkonen-Mikkola 2011, 139-141). Esimerkkinä lapsuudestani voin kertoa sen, että kuuntelin mielenkiinnolla ikäihmisten kertomuksia entisajasta ja ne ovat jääneet mieleeni pysyvästi. Sota-ajan elänyt sukupolvi tuo erittäin arvokasta tietoa Suomen historiasta nuoremmille sukupolville. Toisaalta sota-aika on useille ikäihmisille hyvin arka asia, joten kaikki eivät siitä pysty puhumaan mitään, kuten ei isoisänikään. Yksilöllisyys ilmenee tässäkin, toiset käsittelevät asiaa eri tavoin kuin toiset.

Vanhustyön näkökulmasta sukupolvia yhdistävä työ tarkoittaa luonnollisten yhteyksien edistämistä eri sukupolvien välillä. Kaupunkien tulisi kiinnittää enemmän

huomiota siihen, että päiväkodit, ikäihmisten palvelutalot ja hoivakodit olisivat lähempänä toisiaan, jotta yhteistyö sujuisi vaivattomasti. Joissakin kunnissa näin onkin ja yhteistyötä tehdään koko ajan enemmän, mutta yhteiskuntamme tulisi panostaa sukupolvien väliseen toimintaan lisää. Sukupolvien yhdistämiseen pyrkivät kampanjat ovat tuottaneet hyviä toimintamalleja sukupolvien välille, mutta se, jäävätkö ne käytännössä elämään, on aivan toinen asia. Sukupolvityötä tutkinut Ukkonen-Mikkola (2011, 154) on selvittänyt, että ylisukupolvisen toiminnan myötä ikäihmisille tulee sisältöä elämään. Yhteisöllisyys vahvistui kummallakin sukupolvella. Itsetunnon ja sosiaalisen kehityksen tukeminen sekä omaan kulttuuriin kiinnittyminen olivat yhteistoiminnan merkityksiä lasten näkökulmasta.

Sosiokulttuurisen innostamisen myötä sukupolvien välille on muodostunut sosiaalisia suhteita ja yhteenkuuluvuutta (Laato 2010, 16). Sukupolvityön muotoja ovat esimerkiksi kummi-isovanhemmuus, sijaisisovanhemmuus ja elämänkaarikahvilat sekä isovanhempi-lapsi –leirit ja erilaiset perinnekerhot. Näihin sukupolvityön muotoihin voivat sisältyä luovat menetelmät, kuten leikki, käsityöt, askartelu ja puutyöt sekä leivonta ja puutarhanhoito (Nietosvuori 2008, 136). Lehtilän (2009) opinnäytetyössä lasten ja ikäihmisten yhteistyötä tutkittiin luovia menetelmiä käyttäen. Tutkimustulosten mukaan ikäihmisten näkökulmasta yhdessä tekeminen sekä vaihtelun ja ilon saaminen päivään koettiin tärkeäksi.

Saarenheimon (2013, 11) mukaan ikäihmisten ja lasten parissa tehtävään työhön kuuluvat kaikki luovat menetelmät, kuten musiikki, kuvallinen ilmaisu, kirjallisuus ja kirjoittaminen sekä draama. Sukupolvityön muotona voi olla esimerkiksi kylän yhteinen tapahtuma, jossa sukupolvet kohtaavat toisensa (Hatton-Yeo 2006). Englannissa toteutettiin kylätapahtuma, jossa eri-ikäiset kyläläiset yhdessä miettivät asioita, joilla ympäristöä saataisiin viihtyisäksi. Ikäihmisten palvelutalon ja päiväkodin tai koulun yhteistyötä on toteutettu useilla paikkakunnilla jo kauan. Lapset ovat käyneet esiintymässä ja ilahduttamassa ikäihmisiä. Hahlin (2014) opinnäytetyön tulosten mukaan sukupolvien välinen toiminta antaa lapsille mahdollisuuden oppia ja juuri yhdessä tekemisen ilo koettiin tärkeänä. Nissisen (2007) opinnäytetyön keskeisin tulos oli, että ikäihmiset kokevat lasten kohtaamisen virkistävänä.

5.3 Haasteita ja esteitä sukupolvityölle

Kuten kaikissa sosiaalityön menetelmissä, sukupolvityössäkin on haasteita ja esteitä. Yhteiskunnassamme palvelut, harrastukset ja koulut ovat ikäsidonnaisia, jolloin yhteiskunnan rakenne erottaa ikäpolvet toisistaan (Saarenheimo 2013, 11; Suomi 2003, 180). Asuinalueet voivat edesauttaa eri ikäryhmien keskittymistä tietyille alueille, jossa palvelut ovat kohdistettuina vain esimerkiksi lapsiperheille tai ikäihmisille. Näin ollen kaupunkisuunnittelu ja palvelukulttuuri ohjaavat ihmisten asumista ja elämänlaatua vieraannuttaen sukupolvia toisistaan entisestään. Asuinalueiden suunnittelussa tulisi kiinnittää huomiota kaikenikäisille suunnattuihin kohtaamispaikkoihin, jotta sukupolvien välinen yhteistyö mahdollistuisi. Esimerkiksi puistot ja kirjastot eri-ikäisten yhteisinä harrastuspaikkoina tulisi olla kaikkien sukupolvien saavutettavissa ja palveluiden sijainti olisi suunniteltava niin, että se houkuttelee eri sukupolvia samalle alueille, jotta kohtaamiset olisivat mahdollisia. (Suomi 2003, 180.)

Sukupolvien välisiä kontakteja voivat vaikeuttaa käytännön syyt, kuten pitkät välimatkat, taloudelliset vaikeudet ja työn sekä perhe-elämän kuormitus, mutta toisaalta sosiaalityö- ja tutkimusalan tutkimusten mukaan sukupolvien väliset kontaktit eivät kuitenkaan ole vähentyneet tämän vuoksi (Laato, M. 2010, 16; Saarenheimo 2013, 11-13; Toikko 2014, 96). Heikkisen, Jyrkämän ja Rantasen (2013, 81-82, Jokisen 2013 mukaan) tutkimukset osoittavat, että isovanhemmat ovat lastenlastensa kanssa tekemisissä paljon ja he tukevat heitä taloudellisesti tai lastenhoidollisesti. On todettu, että aikuisten lasten suhde omiin vanhempiinsa ja päinvastoin on läheinen. Jokinen kehottaa mieltämään sellaista sukupolvisopimusta, jonka myötä isovanhemmat auttavat lastenlapsiaan heidän ollessaan nuoria ja isovanhempien ikääntyessä lapset ja lastenlapset auttavat heitä. Pohtiessani tätä asiaa henkilökohtaisesta ja ammatillisesta näkökulmastani mieleeni nousi se, etteivät asiat ole aina niin selkeitä. Vaikka tällainen sopimus sukupolvien välille muodostuisikin, elämä voi tuoda tullessaan niin yllättäviä käännteitä, ettei sopimuksen toteuttaminen olekaan mahdollista. Tällöin sosiaalialan ammattilaisena tulisi olla valmius ohjata yksin jäänyttä perhesukupolvea muiden eri sukupolvien yhteyteen, jotta hyvin alkanut sukupolvien välinen yhteys ei katkeaisi.

Danielsbackan ym. (2013) mukaan aikuiset lapset saavat vanhemmiltaan vuonna 2012 enemmän lastenhoitoapua kuin vuonna 2007. Isovanhemman jäädessä eläkkeelle hyväkuntoisena ja toimintakykyisenä hänellä voi kuitenkin olla muitakin intressejä kuin hoivata lastenlapsiaan (Jokinen 2013, 82). Uusperheiden tai suvussa olevien kahden sukupolven eronneiden puolisoitten olemassaolo voivat johdattaa sukupolvien välisten suhteiden kariutumiseen. Tutkimusten mukaan ne sosiaaliset siteet, joista aiheutuu paljon tuskaa ja jotka sisältävät kamppailua paljon, vaikuttavat kuitenkin enemmän yksilöiden onnellisuuteen kuin yksinäisyys (Haavio-Mannila ym. 2013).

5.4 Yhteiskunnan rooli sukupolvityössä

Sukupolvityö on ollut Suomessa pääosin järjestöjen toimintamuoto, mutta se on tulossa paremmin tietoisuuteen muillekin julkisille tahoille ja yksittäisille kansalaisille (Saarenheimo 2013, 137). Aktiivisen ikääntymisen ja sukupolvien välisen solidaarisuuden eurooppalainen teemavuosi oli vuonna 2012, jolloin sukupolvien väliin suhteisiin kiinnitettiin erityistä huomiota laajemmin kuin yhteiskunnallisella tasolla. Vanhustyön keskusliitto yhteistyökumppaneineen toteutti Neljän polven treffit –haastekampanjan, jossa kannustettiin sukupolvitoimintaan ja eri-ikäisen ihmisten välisen kanssakäymisen tärkeys nostettiin myös esille. (Saarenheimo 2014, 9; 2013, 137.)

Yhteiskunta ja yksittäiset ihmiset haastetaan etsimään uusia ja joustavia tapoja tutkiskella elämäntapojen ja ikään liittyviä normeja, velvoitteita ja oikeuksia. Ikäpolvien väliset suhteet ja heidän välinen arvostus, välittäminen ja solidaarisuus vaikuttavat merkityksellisesti hyvinvointiin ja elämänlaatuun. Uudessa vanhustalouden laissa määritellään yhdeksi tavoitteeksi ikääntyneiden osallisuuden ja voimavarojen tukeminen (L 28.12.2012/980).

Sosiaali- ja terveysministeriöön Kaikenikäisille hyvä Suomi-toimintaohjelmassa tavoitteena on sukupolvipolitiikan avulla tavoitella sosiaalisesti ja taloudellisesti kestävästä hyvinvointiyhteiskuntaa (Vaarama 2013). Tulevaisuuden tärkeitä sukupolvityön yhteiskunnallisia kysymyksiä ovat: Onko sukupolvilla jotain annettavaa yhteiskunnalliseen ja kulttuuriseen keskusteluun ja käytäntöihin? Syntyykö myön-

teistä ja keskinäistä riippuvuutta sukupolvien välillä vai ajautuvatko eri sukupolvet kauemmas toisistaan? Aiheuttaako taloudellinen epävarmuus jännitteitä ikäpolvien välille ja eriytyvätkö ikäpolvet omiin ryhmiinsä entisestään? Vai ovatko eri-ikäiset ihmiset yhä useammin yhteisillä toimintakentillä? (Saarenheimo 2013, 11).

Sukupolvien kohtaamisen mahdollistamiseen on useita tapoja. Gerontologisen sosiaalityön ja varhaiskasvatuksen yhdistämisellä voidaan luoda lapsille ja ikäihmisille monipuolinen toimintaympäristö yhteisesti soveltuvine virikkeineen. Lasten ja ikäihmisten ylisukupolviset kohtaamiset mahdollistuvat tällaisessa toiminnassa. Ikäihmiset vahvistavat yhtenäisyyttä perheissä, kulttuurissa ja yhteiskunnassa.

Sosiokulttuuristen menetelmien myötä voidaan edistää vuorovaikutusta ja parantaa elämänlaatua. Ikäihmiset voivat kokea yhteisöllisyyttä ja voimaantumaa esimerkiksi musiikin, kuvataiteen, kirjallisuuden tai valokuvien kautta (Toikko 2014, 96-97). Ihminen saa voimaa myös muistoista. Muistot eheyttävät ja kantavat eteenpäin. Mielikuvitukselle ja eläytymiselle on annettava tilaa luovissa ja toiminnallisissa menetelmissä. Suomalaiseen kulttuuriin jokainen sukupolvi rakentaa omat keroksensa, joten vaikutus siirtyy aina tulevien sukupolvien elämään (Saarenheimo 2013, 14).

Yhteiskunta voi antaa tilaa kohtaamisille, kokemuksille ja tarinoille eri sukupolvien välillä, mutta se ei voi pakottaa meitä kiinnostumaan sukupolvien välisestä toiminnasta (Saarenheimo 2013, 15-17). Kansalaiset ja heidän yhteisöt, järjestöt ja erilaiset verkostot ja ryhmät ovat näyttäneet esimerkkiä kampanjoilla, uusia käytäntöjä toteuttamalla sekä synnyttämällä uusia perinteitä, joissa eri sukupolvet kokevat elämyksiä, merkityksellisyyttä, osallisuutta ja hyvinvointia. Yhteiskunta on tarttunut aiheeseen muun muassa Kaikenikäisten Suomi –toimintaohjelmalla, jonka sosiaali- ja terveysministeriö asetti alulle (Vaarama 2013). Sukupolvien välinen oikeudenmukaisuus ja yhdenvertaisuus taloudellisesti ja palvelujärjestelmällisesti painottuvat ohjelmassa, mutta siihen kuuluu myös eri sukupolvien keskinäinen välittäminen ja yhteys niin perheissä, muissa yhteisöissä kuin myös koko yhteiskunnassa. Erityisesti väestön vanheneminen on edesauttanut sukupolvitoiminnan edistämistä. Sukupolvien tasapainoa muuttavat ja uusia mahdollisuuksia kanssakäymiselle luovat pidentynyt elinikä sekä ikäihmisten määrän kasvu Suomessa. Terveet ja toimintakykyiset ikäihmiset ovat suuri voimavara perheessä ja koko yh-

teiskunnassa. Sen merkitys on tullut esille vasta hiljattain, koska taloustilanteen myötä sitä on mietitty ensin vain tuottavan vanhuuden näkökulmasta, ei perimätiedon välittämisenä.

Sukupolvien välinen yhteistyö ja solidaarisuus on vastavoima yhteiskunnassamme vallalla olevalle yksilöllistymiselle (Suomi 2003, 181). Kiire, sukupolvien väliset konfliktit ja ristiriidat sekä auttamisvelvollisuuksista johtuvat erimielisyydet hankaloittavat tai jopa estävät sukupolvien välisen toiminnan. Yhteiskuntatasolla sukupolvien välisten suhteiden jännitteistä huolimatta on noussut esille paljon myönteistä toimintaa sukupolvien välillä (Saarenheimo 2013, 10). Esimerkiksi eläkeikäiset vanhemmat, heidän keski-ikäiset lapsensa ja näiden murrosikäiset lapset voidaan nähdä yhdessä rock-konsertissa. Ikä ei enää ole välttämättä ratkaiseva tekijä yhteiskunnallisten asioiden verkostoissa, erilaisten harrastusten tai sosiaalisen median yhteisöissä. Nykyään yhä enenevässä määrin ikäihmisetkin voivat hallita kosketusnäyttöpuhelimien ja tietokoneen käytön eivätkä he näin ollen jää ulkopuoliseksi teknologistuvassa yhteiskunnassamme. Keskimääräisen eliniän kasvu ja pitkäikäisyyden yleistymisen on vauhdittanut tätä muutosta.

Saarenheimo (2014, 4-6) toteaa, että suomalaista vanhenemistutkimusta on tuotettu hyvin vähän, koska vuoropuheluksi asti varsinaisia teorioita ei tunnu riittävän. Suomalaisen kansanperinteen mukaan ikäihmisillä on paljon kokemustietoa, joka yhdistää sukupolvet esimerkiksi lasten kasvatuksessa (Suomi 2003, 180). Modernissa teollisessa yhteiskunnassa kirjaviisauden ja tutkitun tiedon korostamisen myötä ikäihmisten elämäkokemusta ja viisautta on ruvettu väheksymään.

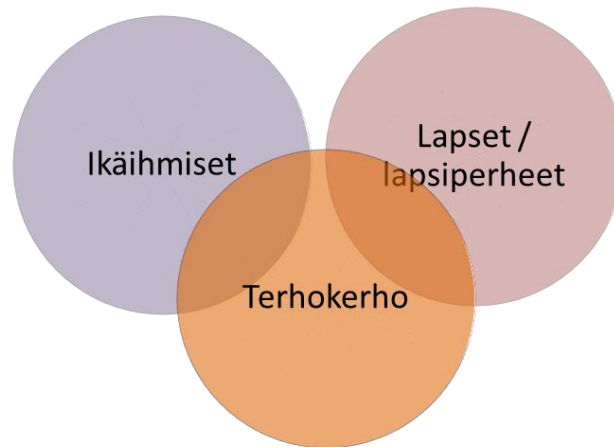
6 TERHOKERHO – SUKUPOLVIEN KOHTAAMISPAIKKA

Tämä luku kertoo opinnäytetyöni tutkimuskohteesta, Terhokerhosta. Ensimmäisessä alaluvussa kerron Terhokerhosta ja kuvaan sen toiminnan tarkoitusta yleisellä tasolla. Seuraavat alaluvut kertovat Terhokerhon perustamisprosessista, toiminnan periaatteista ja tehtävänjaosta sekä materiaaleista. Tämän jälkeen kerron Terhokerhon käsikirjan perusteella ideoita Terhokerhoon. Viimeisessä alaluvussa kuvaan Pohjanmaan alueen Terhokerhoja, koska opinnäytetyöni olen toteuttanut tämän alueen palvelutaloissa toimivissa Terhokerhoissa.

6.1 Koko Suomi leikkii –hankkeen Terhokerho

Suomen Kulttuurirahaston käynnistämän Koko Suomi leikkii –hankkeen myötä on syntynyt sukupolvien kohtaamispaikka, Terhokerho (Koko Suomi leikkii –hanke; Terhokerho). Hanketta toteuttavat Mannerheimin Lastensuojeluliitto ja Suomen Punainen Risti. Terhokerho on sukupolvien väliseen kohtaamiseen perustuva vapaaehtoinen kerho. Koko Suomi leikkii –hanke tuo esille leikin tärkeyttä yli sukupolvirajojen ja samalla se rakentaa sukupolvien yhteyttä uudella tavalla. Koko Suomi leikkii –hanke pyrkii puuttumaan suomalaisten hyvinvoinnin suurimpaan uhkaan, yksinäisyyteen, joka on lisääntynyt kaikissa ikäluokissa.

Nimi Terhokerho tulee hankkeen käynnistäneen ja rahoittaneen Suomen Kulttuurirahaston logossa olevasta tammesta. Terhokerhoja pyritään käynnistämään jokaiseen Suomen kuntaan vuoden 2016 loppuun mennessä. Paikallisesti Mannerheimin Lastensuojeluliiton ja Suomen Punaisen ristin yhdistyksiä ja osastoja auttavat alueelliset leikkilähetit. Tämän vuoden huhtikuun yhdeksänten päivään mennessä toimintansa on aloittanut 290 Terhokerhoa ympäri Suomen. Kerhoon ovat tervetulleita lapset, eläkeläiset ja muut aikuiset viettämään kiireetöntä aikaa hektisten arkirutiinien lomassa ja leikkimään yhdessä. Kerhoon ei tarvitse ilmoittautua. Sinne saa mennä joko yksin tai yhdessä. Terhokerhoissa suunnitellaan osallistujien kesken yhdessä kerhojen sisältö, jolloin sekä lapset että ikäihmiset pääsevät osalliseksi toiminnasta. Terhokerhon tavoite yksinkertaisuudessaan on kuvattu kuviossa Terhokerho yhdistää sukupolvet toisiinsa (Kuvio 3).

Kuvio 3. Terhokerho yhdistää sukupolvet toisiinsa.

Terhokerho voi toimia esimerkiksi koululla, kirjastossa, Mannerheimin Lastensuojeluliiton perhekahvilassa, Suomen Punaisen Ristin kerhotilassa tai muussa vastaavassa tilassa (Terhokerhon käsikirja 2014). Terhokerhoja ohjaavat lasten ja ikäihmisten parissa toimimisesta kiinnostuneet ja leikkimisestä pitävät vapaaehtoiset aikuiset, jotka saavat tukea ja ohjausta alueensa leikkilähetiltä. Terhokerhot ovat aina kaikille avoimia kohtaamispaikkoja ja toiminta on maksutonta. Osallistujat yhdessä suunnittelevat kerhon sisällön, mutta siellä esimerkiksi leikitään, pelataan, askarrellaan, luetaan ja lauletaan tai vain ollaan yhdessä. Periaatteena on, että leikki tekee kaikenikäisille hyvää ja leikkiä voi useilla eri tavoilla.

Eri sukupolvien kohdatessa kaikki voivat oppia toisiltaan ja keksiä yhdessä mukavaa tekemistä (Terhokerhon käsikirja 2014). Leikki on hyvä sukupolvityön muoto sen vuoksi, että siinä kaikki ovat yhtä asiantuntevia ikään katsomatta.

6.2 Terhokerhon perustaminen

Koko Suomi leikkii –hankkeen tavoitteena on, että jokaisessa Suomen kunnassa olisi Terhokerho vuoden 2016 loppuun mennessä (Koko Suomi leikkii). Jokaisella maakunnalla on oma leikkilähettilä, jonka vastuulla on Terhokerhon perustaminen. Kerhon perustaminen tapahtuu siten, että leikkilähettilä kokoaa kyseisen paikkakunnan Mannerheimin Lastensuojeluliiton yhdistyksen ja Suomen Punaisen Ristin osaston avainhenkilöt, vapaaehtoisia sekä muita mahdollisia yhteistyötahoja yhtei-

seen työpajaan. Tässä työpajassa kerrotaan ensin yleisesti terhokerhosta ja siitä, mitä kerho sisältää. Tämän jälkeen suunnitellaan ja päätetään, millaiselle toiminnalle paikkakunnalla on tarvetta (Granlund 2016). Päätetään myös, missä kerho tulevaisuudessa kokoontuu, miten saadaan vapaaehtoisia mukaan sekä miten ja missä Terhokerhoa markkinoidaan. (Terhokerhon käsikirja 2014, 6.)

Terhokerhoa suunniteltaessa edetään terhopolkua. Terhopolun varrella on viisi erilaista etappia, jotka auttavat pohtimaan tärkeitä kysymyksiä liittyen Terhokerhoon. Ensimmäisessä vaiheessa mietitään, millaista toimintaa alue kaipaa. Tärkeää on selvittää, löytyykö alueelta jo vastaavaa sukupolvia yhdistävää toimintaa, koska silloin nämä toiminnat voisi jollain tavalla yhdistää toisiinsa. On hyvä kartoittaa yhteistyömahdollisuudet muun muassa päiväkotien tai koulujen kanssa. Lisäksi on hyvä pohtia sitä, mikä on tämän toiminnan tarkoitus sekä ydin, mikä on kiireetöntä yhdessäoloa. (Terhokerhon käsikirja 2014, 7.)

Toinen etappi on tilan löytäminen Terhokerholle: mikä olisi se paikka, jonne kaikkien olisi helppo tulla ja sijainti olisi hyvä. Kolmas etappi terhopolussa on löytäminen. Kun on päätetty toiminta sekä tila, jota käytetään, täytyy miettiä, miten Terhokerho löydetään. On hyvä päättää Terhokerhon markkinoinnista ja siitä, miten ja missä toiminnasta kerrotaan. Terhokerhon perustamisvaiheessa jokainen Terhokerho saa materiaalit, joita on hyödyllistä käyttää kerhon markkinoinnissa. Terhopolun kaksi viimeistä etappia ovat kohtaaminen ja palaaminen. Kohtaamisen takia on hyvä miettiä, millaiseen kerhoon haluaisi itse tulla ja miten haluaisi itse tulla kohdatuksi. Palaaminen puolestaan tarkoittaa sitä, millainen muisto osallistujille jätetään kerhosta. Miten lapset ja aikuiset saadaan palaamaan kerhoon? Tavoitteena on se, että osallistujat saataisiin kerhoon uudestaan. (Terhokerhon käsikirja 2014, 6-7.)

Kun kerhon perustamisesta sekä toiminnan sisällöstä on päätetty yhdessä, nimitetään kerhon vastuutahoksi Mannerheimin Lastensuojeluliiton yhdistys tai vastaavasti Suomen Punaisen Ristin osasto. Näin määräytyy se, kumman järjestön vakuutuksen piirissä toiminta tapahtuu. Ennen toiminnan aloittamista on tärkeää esitellä Terhokerhotoiminta sekä suunnitelma oman yhdistyksen tai osaston hallituksessa. Jokaiselta paikkakunnalta valitaan yhdyshenkilö, joka on linkki leikkilähetin, Terhokerhon vapaaehtoisten ja yhdistyksen / osaston välillä. Tämän henkilön teh-

tävänä on pitää kirjaa mukana olevista vapaaehtoisista, sopia heidän kanssaan vastuuvuoroista sekä suunnitella yhdessä leikkilähetin ja muiden toimijoiden kanssa toiminnan tulevaisuutta sekä jatkoa. (Terhokerhon käsikirja 2014, 6.)

6.3 Terhokerhotoiminnan periaatteet

Terhokerhon ohjaaja huolehtii siitä, että yhdessäolo sujuu hyvin ja kaikilla olisi hyvä olla. Siksi on tärkeää, että jokaisella osallistujalla on mahdollisuus osallistua toiminnan suunnitteluun, toteutukseen sekä arviointiin. On tärkeää kysyä osallistujien toiveita kerhon suhteen sekä kehittämisideoita. Hyvän Terhokerhon ohjelma on suunniteltu siten, että sinne on jätetty tilaa osallistujien toiveille. Jokaista Terhokerhoon osallistujaa tulisi arvostaa sellaisena kuin hän on. Tärkeintä on yhdessäolo ja yhdessä tekeminen. On hyvä tehdä sellaisia asioita, joissa kaikilla on mahdollista tuntea onnistumisen iloa. Terhokerhon käsikirjassa (2014) on esimerkkeinä muutamia ideoita Terhokerhon toteuttamiseen. Tarkoituksena kuitenkin on, että jokaisesta Terhokerhosta muodostuu juuri omanlainen, omien kerholaisten toiveiden mukainen. Terhokerhossa voidaan esimerkiksi keskustella ikäihmisten kertomista tarinoista ja muistoista. Lapset voivat jakaa omia kokemuksiaan. Tällainen kokemusten vaihtaminen luo Terhokerhossa siltaa sukupolvien välille. Ikäihmiset voivat opettaa omasta lapsuudestaan tuttuja leikkejä ja pelejä Terhokerhossa. Lapset puolestaan voivat puolestaan opettaa ikäihmisille uusia leikkejä. Terhokerhossa voidaan lukea esimerkiksi kertomus siitä, millaista oli olla lapsi viisikymmentä vuotta sitten. Tämän jälkeen voidaan tehdä aiheesta nukketeatteriesitys, joka rikastuttaa kaikkien sukupolvien mielikuvitusta. Luontoa voidaan Terhokerhossa myös hyödyntää esimerkiksi askartelemalla luonnonmateriaaleista tai tutustumalla luonnon ihmeisiin.

Vapaaehtoiset huolehtivat siitä, että kerhossa on turvallista (Terhokerho 2016). Mannerheimin Lastensuojeluliitolla, Suomen Punaisella Ristillä ja Terhokerhon yhdyshenkilöllä sekä leikkilähetillä on tietyt tehtäväalueet, joista tulee huolehtia. Mannerheimin Lastensuojeluliiton tai Suomen Punaisen Ristin yhdistys / osasto osallistuu vapaaehtoisten rekrytointiin, etsii yhteistyökumppaneita ja hakee toimintarahan sekä tekee siitä selvityksen. Se myös markkinoi toimintaa ja valitsee halli-

tuksestaan yhteyshenkilöt Terhokerhotoiminnalle. Terhokerhon yhdyshenkilö suunnittelee toimintaa ja huolehtii vapaaehtoisten riittävästä määrästä. Hän vastaa tilastointilomakkeiden keräämisestä ja raportoinnista puolivuositain. Leikkilähetti käynnistää Terhokerhon yhdessä paikallisten toimijoiden kanssa. Hän auttaa kerhotoilosten kartoittamisessa ja vapaaehtoisten rekrytoinnissa sekä markkinoinnissa. Leikkilähetti arvioi ja raportoi alueensa kerhoista hankekoordinaatioon ja rahoittajalle.

6.4 Terhoreppu

Jokaisella Terhokerholla on oma Terhoreppu, jossa on apuvälineitä kerhon käynnistämiseen ja suunnittelemiseen. Terhoreppua saa täydentää tarpeen mukaan, jotta se vastaa juuri oman Terhokerhon tarpeita. Terhorepun sisällön esittely on lähes suora lainaus Terhokerhon Internet-sivuilta (Terhokerho 2016):

- Terhohaitarissa on vapaaehtoisille ohjeet asioista, jotka kannattaa kerhokerroilla ottaa huomioon.
- Pinssi on vapaaehtoisen tunnus Terhokerhon aikana.
- Terholeimasimella annetaan Terholeima jokaiselle osallistujalle.
- Terhokulkunen on helisevä kulkunen, jota voidaan käyttää toiminnan aloittamisen ja lopettamisen merkkiääninä sekä silloin, kun halutaan osallistujilta huomiota.
- Terhokangasta voi käyttää monipuolisesti Terhokerhon leikeissä ja muussa toiminnassa.
- Terhokassissa säilytetään ja kuljetetaan toimintaan tarvittavia välineitä ja tarvikkeita.
- Ilmoituskylttiin lisätään kerhokutsu ja / tai -opaste ja se asetetaan esille tilosten ulkopuolelle.
- Päiväkirjaan kirjoitetaan muistiin Terhokerhon toimintaan liittyviä asioita. Päiväkirjoja käytetään hankkeen dokumentoinnissa.
- Lomakekansiossa on erilaisia lomakepohjia esimerkiksi kerhojen tilastointia varten. Ne täytetään ja annetaan hankkeen yhdyshenkilölle, joka puolestaan toimittaa ne leikkilähetille.

6.5 Terhokerhot Pohjanmaan alueella

Pohjanmaan alueella toimii tällä hetkellä (4/2016) 26 Terhokerhoa, joista ensimmäinen on perustettu hankkeen alkamisvuonna 2014 (Terhokerho 2016). Pohjanmaan paikkakunnat, joissa Terhokerho tällä hetkellä toimii, ovat Alavus, Alajärvi (Lehtimäki), Ilmajoki, Isojoki, Isokyrö, Jalasjärvi, Kannus, Karijoki, Kauhajoki, Kauhava, Kokkola, Kälviä, Kristiinankaupunki, Kuortane, Kurikka, Jurva, Lappajärvi, Perho, Seinäjoki, Nurmo, Soini, Teuva, Toholampi, Veteli, Vimpeli ja Ähtäri. Suurin osa kerhoista kokoontuu Mannerheimin Lastensuojeluliiton tiloissa. Muita kerhopaikkoja ovat esimerkiksi Suomen Punaisen Ristin tilat, kirjasto, seurakuntakoti ja koulu sekä ikäihmisten palvelutalot.

Tutustuessani Pohjanmaan alueen Terhokerhoihin huomasin, että paikkakunta-kohtaiset erot ovat suuria. Paikkakuntien asukasluku ja virkistystoiminnan tarjonta sekä kerhon kokoontumispaikka eroavat toisistaan. Toisilla paikkakunnilla ikäihmiset ovat aktiivisempia kuin toisaalla ja puolestaan lasten ja lapsiperheiden aktiivisuus kerhotoimintaan johtuu osin kerhon ajankohdasta. Päiväaikaan kokoontuviin kerhoihin pääsevät vain ne, jotka ovat pienten lasten kanssa kotona tai joiden työvuorot mahdollistavat päiväsaikaan kerhoon osallistumisen. Iltaisin kokoontuviin kerhoihin pääsevät myös kouluikäiset lapset vanhempineen työtilanteen mahdollisuuksien mukaan. Terhokerhon käynnistämiseen vaikuttavat myös järjestöjen ja vapaaehtoisten aktiivisuus paikkakunnilla.

Terhokerho yhdistää sukupolvien lisäksi myös eri järjestöjä, kun aiemmin järjestöt ovat vain panostaneet omaan toimintaansa ja melkein kilpailleetkin osallistujista. Mannerheimin Lastensuojeluliitto, Suomen Punainen Risti, eläkeläisjärjestöt ja seurakunta sekä monet muut yhdistykset voivat koota voimansa yhteen Terhokerhoa järjestäessään. Nämä tahot voivat esimerkiksi olla vuorotellen vastuussa Terhokerhon sisällöstä.

7 TUTKIMUKSEN TOTEUTUS

Tässä luvussa kerron tutkimukseni toteutuksesta alkaen tutkimuskysymysteni määrittelyllä. Opinnäytetyöni on laadullinen tutkimus, jonka ominaisuuksia kuvaan toisessa alaluvussa. Sen jälkeen esittelen aineistonkeruumenetelmää, teemahaastattelua ja tämän jälkeen kuvailen tutkimuksen eettisyyttä ja luotettavuutta. Viimeinen alaluku kertoo aineistoni analysoinnista ja erityisesti sisällönanalyysistä, jota tutkimuksessani käytin.

7.1 Tutkimuskysymykset

Opinnäytteessäni tutkin Pohjanmaan alueella toimivien Terhokerhojen myötä sukupolvityön merkityksiä palvelutaloissa asuville ikäihmisille. Tutkimukseni tavoitteena on tuoda esille Terhokerhon toimintaa palvelutalo-ympäristössä. Tavoitteenani on kannustaa Terhokerhotoimintaan mukaan uusia palvelutaloja ja kertoa Terhokerhon myötä huomioitavia asioita palvelutaloissa. Toivon, että tutkimukseni innoittaa palvelutaloja lähtemään kehittämään toimintaa matalalla kynnyksellä. Tutkimuksessani selvitän, miten Terhokerhotoiminta on vaikuttanut palvelutalojen arkeen työntekijän näkökulmasta. Pohjanmaan alueella palvelutaloissa toimivia Terhokerhoja on tällä hetkellä neljä. Kaikki nämä neljä Terhokerhoa ovat mukana tutkimuksessani. Opinnäytetyössäni en tuo esille, minkä paikkakunnan Terhokerhosta on kyse, vaan käsittelen aihetta yleisellä tasolla.

Tutkimuskysymyksiäni ovat:

1. Miten Terhokerho on vaikuttanut palvelutalojen arkeen?
2. Mitä sukupolvien välinen toiminta merkitsee palvelutalojen työntekijöille?
3. Miten Terhokerho edistää ikäihmisten hyvää elämää palvelutalossa?

7.2 Laadullinen tutkimus

Opinnäytetyöni on kvalitatiivinen eli laadullinen tutkimus, koska mielestäni se antaa enemmän mahdollisuuksia löytää vastauksia tutkimuskysymyksiini kuin kvantitatiivinen eli määrällinen tutkimus. Laadullisessa eli kvalitatiivisessa tutkimuksessa lähtökohtana on merkitysten keskeisyys (Ronkainen, Pehkonen, Lindblom-Yläne & Paavilainen 2011, 81-83). Todellisuus ymmärretään osana erilaisia merkityksellisiä käytäntöjä. Merkitysten lisäksi laadullisen tutkimuksen piirteisiin kuuluvat subjektiivisuus ja kokemuksen huomioiminen. Ihminen on kokija, havainnoija ja toimija omassa elämismaailmassaan, mitä korostetaan laadullisessa tutkimuksessa. Kokemukset, havainnot ja toiminnot värittyvät suhteessa aikaan, paikkaan ja tilanteisiin. Laadullisen tutkimuksen tutkimuskäytäntö on korostaisen joustava ja näin ollen tutkimusongelma asetetaan väljästi. Kvalitatiivisessa tutkimuksessa huomioidaan kokonaisvaltaisuus; ihminen osana elämismaailmaa ja todellisuutta.

Laadullinen tutkimus sisältää useita vaiheita, jotka sitoutuvat toisiinsa. Näistä muodostuu kokonaisuus, johon lähes kaikissa tutkimuksissa kuuluvat seuraavat vaiheet; tutkimusongelma, perehtyminen aiheeseen ja ongelman täsmentäminen, aineiston keruu ja analysointi sekä viimeisenä johtopäätökset ja raportointi. (Hirsjärvi & Hurme 2008, 14.) Laadullisen tutkimuksen etenemisjärjestys tapahtuu yksityisestä yleiseen ja sen lopputulokseen vaikuttavat monet yhtäaikaiset tekijät (Hirsjärvi & Hurme 2008, 25). Tutkimuksessa on otettava huomioon myös, että se voi muuttua ja muotoutua tutkimuksen edetessä.

Laadullinen tutkimus koostuu useista suuntauksista ja tutkimusperinteistä (Ronkainen ym. 2011, 91). Laadullisia tutkimuksia yhdistävät kuitenkin tietyt samankaltaiset piirteet. Niissä tutkimusaineisto on kerätty todellisissa tilanteissa ja ihmiset ovat tiedon lähteitä. Näissä tilanteissa tutkijan oma havainnointi nousee tärkeäksi. Aineistoa tarkastellaan mahdollisimman yksityiskohtaisesti ja monitahoisesti. Tutkimuksen kohderyhmä valitaan tarkoituksenmukaisesti ja tämän joukon "äänen" on päästävä esille. Jokaisen laadullisen tutkimuksen aineisto on ainutlaatuinen. (Hirsjärvi, Remes & Sajavaara 2007, 164.)

7.3 Aineistonkeruumenetelmänä teemahaastattelu

Tutkimusmenetelmänä opinnäytetyössäni on yksilöhaastattelu, tarkemmin sanottuna teemahaastattelu. Koin sen mieluisimpana ja tutkimukseen parhaiten sopivana aineistonkeruumenetelmänä. Aineistoa keräsin haastattelemalla yhtä henkilökunnan edustajaa niissä palvelutalossa, joissa Terhokerho toimii. Haastattelukutsun (Liite 2) lähetin palvelutalojen johtajille, mutta saatekirjeessä luki, että tavoitteena oli haastatella yhtä henkilökunnan edustajaa. Palvelutalojen johtajat tekivät valinnat, kuka edustaa heidän palvelutalonsa henkilökuntaa. Kaikkiaan haastateltavia minulla oli neljä, koska palvelutaloissa toimivia Terhokerhoja, jotka toimivat Pohjanmaan alueella, on vain neljä. Aluksi minulla oli suunnitelmassa haastatella vielä kahden eri paikkakunnan palvelutalon edustajaa, mutta tiedustellessani asiaa kävi ilmi, että kyseiset palvelutalot ovat kaupungin tarjoamia vuokra-asuntoja ikäihmisille, joten ketään yksittäistä työntekijää, joka tietäisi Terhokerhosta sekä kyseisestä palvelutalosta ei löytynyt. Haastatteluiden määrä kuitenkin riittää, sillä sain mielestäni riittävästi vastauksia tutkimuskysymyksiini.

Teemahaastattelu etenee ennalta valittujen teemojen mukaisesti. Teemoina olivat Terhokerho, sukupolvityö, ikäihmisten yksinäisyys, palvelutalo, ikäihmisen hyvä elämä palvelutalossa ja sukupolvien välisen kohtaamisen merkitys ikäihmisille ja lapsille työntekijänäkökulmasta. Hirsjärven ja Hurmeen (2008, 173) mukaan haastattelussa voi nousta etukäteen pohdittujen teemojen lisäksi vielä muita uusia teemoja. Ensimmäisen haastattelun jälkeen yhdeksi teemaksi nousi vielä yhteisöllisyys palvelutalossa. Apuna haastattelussa minulla oli haastattelurunko (Liite 3), johon listasin teemojen mukaisia kysymyksiä. Täysin samassa järjestyksessä haastattelut eivät edenneet, vaan niitä käytiin teemojen ja tilanteen mukaan, kuten teemahaastattelussa on tarkoituskin. Haastattelurunko on hyvä tuki haastattelijalle, jotta mikään aihealue ei jää kysymättä ja siitä löytyi myös tarvittavia lisäkysymyksiä, jos haastateltava koki jonkin kysymyksen vaikeaksi.

7.4 Eettisyys ja luotettavuus

Tutkimusta tehdessä pitää huomioida eettiset periaatteet, tärkeimpänä näistä ihmisarvon kunnioittaminen. Ihmisten, joita tutkimuksessa on käytetty aineistona,

pitäisi pysyä anonyymeinä. Tutkijan tulee miettiä, miten hän voi toteuttaa anonyymi-
teetin säilymisen käsitellessään tietoja. Hän ei voi luvata enempää kuin mitä on
mahdollista käytännössä toteuttaa. Tästä pitää huolehtia myös silloin, kun tutkimus
julkaistaan. Tutkijan ammattitaito ja ammattietiikka auttavat häntä eettisten kysy-
mysten kanssa. Eettisyyden ja epäeettisyyden raja on häilyvä, mutta sen tunnis-
tamista ja ratkaisua voi oppia harjoittamalla omaa herkkyyttään. (Eskola & Suoran-
ta 1998, 56-59). Haastateltaville lupasin, että heidän tietojan ei tule opinnäyte-
työssäni esille, joten en kerro edes heidän työnkuvaansa. Haastateltavista käytän
nimitystä henkilökunnan edustaja.

Laadullisen tutkimusaineiston kokoa ei voida määritellä tarkasti (Eskola, & Suoran-
ta 1998, 60-66). Aineistolla pyritään kuitenkin rakentamaan teoreettisesti kestäviä
näkökulmia. Aineiston voidaan katsoa riittävän kun se vastaa kattavasti tutkimus-
ongelmaan. Aineisto pitää osata rajata tarkasti, koska se voi laadullisessa tutki-
muksessa olla loppumaton.

Empiiriset aineistot säilytän tarkasti kotonani, jotta ne eivät päädy väärin käsiin.
Nauhoitetut haastattelut pidän tallessa kunnes olen ne litteroinut, jonka jälkeen
poistan ne nauhurista. Haastattelun aikana tekemäni muistiinpanot ovat vain mi-
nun käytettävissäni ja kun en niitä enää tarvitse, tuhoan ne. Opinnäytteessäni en
tuo esille sitä, missä palvelutalossa haastattelut olen tehnyt tai ketä olen haastatel-
lut. Haastattelut merkitsin H-kirjaimella ja numeroilla yksi, kaksi, kolme ja neljä eli
H1, H2, H3 ja H4. Numerointi ei ole yhteydessä haastatteluiden järjestykseen,
vaan olen satunnaisesti numeroinut haastattelut. Haastatteluiden lisäksi kysyin
yhdeeltä vapaaehtoiselta Terhokerhon ohjaajalta muutamia kysymyksiä sähköpos-
titse, koska haastateltavani kehotti minua tarkentamaan tietyt asiat häneltä. Tä-
män merkitsen tunnuksella H4+. Toimin tällä tavalla, koska tutkimukselleni ei ole
tähdellistä se, missä mikäkin Terhokerho toimii, vaan tutkia yleisesti palvelutalossa
toimivia Terhokerhoja ja tämän myötä kannustaa muitakin palvelutaloja mukaan
samanlaiseen toimintaan.

Kerätessäni aineistoa pohdin, riittävätkö nämä neljä haastattelua antamaan riittä-
vän luotettavaa tietoa vai olisiko haastatteluja pitänyt olla enemmän. Ruusuvuo-
ren, Nikanderin ja Hyvärisen (2010, 17) mukaan aineiston tulisi vastata tutkimus-
kysymyksiin riittävän kattavasti ja sen tulisi antaa yleistettävää tietoa tutkittavasta

ilmiöstä. Toisaalta tieteenteossa on tärkeää rajata aihealue riittävän tarkasti. Lopulta tulinkin siihen tulokseen aineistoani tutkiessani, että haastatteluaineisto on riittävän kattava. Ymmärsin, että minulla itsellä, tutkijalla, on suuri merkitys tulkintojen todenmukaisuudessa, jolloin tulee tarkastella, osaanko luoda riittävästi teoreettisia tulkintoja ja esittämistapoja tutkittaville asioille (Eskola & Suoranta 1999, 147–149).

Ulkopuoliseen organisaatioon kohdistuvassa tutkimuksessa on pyydettävä tutkimuslupa, mutta opinnäytetyöstäni keskustellessa Mannerheimin Lastensuojeluliiton edustajan kanssa kävi ilmi, että tutkimuslupaa ei tarvita, koska teen tutkimuksen vain Pohjanmaan alueella, en valtakunnallisesti. Opinnäytetyöprosessin aikana olen tutustunut Opetus- ja kulttuuriministeriön tutkimuseettisen neuvottelukunnan ohjeeseen hyvästä tieteellisestä käytännöstä (Hyvä tieteellinen käytäntö 2012). Salosen (2015, 77) mukaan luotettavuus tutkimusaineistosta nousseista tulkinnoista riippuu siitä, vastaavatko ne teoreettisia lähtökohtia ja juuri niitä merkityksiä, joita haastatellut tarkoittavat.

Eskolan ja Suorannan (1998, 60–66) mukaan tutkijan täytyy tuntea aineistonsa tarkasti, jotta hän voi olla varma, että tutkimustulokset eivät perustu vain satunnaisotokseen. Vaikka lähes kaikki laadulliset tutkimukset ovat tapaustutkimuksia, niiden monipuolinen käsittely ja ilmaisu mahdollistavat yleistyksen. Aineiston tulkinnasta voidaan tehdä yleistyksiä, mutta ei itse aineistosta. Yleistettävyyteen vaikuttaa vahvasti aineiston järkevä kokoaminen.

7.5 Tutkimusaineiston analyysi

Laadullisen tutkimusaineiston analyysin vaiheita ovat analyysin kuvailu, luokittelu, yhdistely ja tulkinta (Hirsjärvi, Remes & Sajavaara 2007, 224). Aineiston analyysimenetelmiä on useita, mutta karkeasti jaoteltuna ne voidaan jakaa kahteen lähestymistapaan, joita ovat selittämiseen pyrkivä ja ymmärtämiseen pyrkivä lähestymistapa (Hirsjärvi ym. 2007, 224). Pääperiaatteena on valita analyysintapa, joka vastaa parhaiten ongelmaan tai tutkimukseen. Laadullisen tutkimuksen analyysi voidaan tuottaa joko kvantitatiivisesti tai kvalitatiivisesti (Alasuutari 2011, 212). Aineiston analyysintapoja ovat muun muassa teemoittelu, luokittelu, tyypittely, mer-

kitysanalyysi ja kehittyvien prosessien tarkastelu sekä vertailu, yhteyksien tarkastelu, epätyypilliset tapaukset ja ääritapaukset (Hirsjärvi ym 2007, 224). Lisäksi koodaus, laskeminen, asteikointi, metaforat ja käsitekartat sekä visualisoinnit ovat aineiston analyysitekniikoita.

Sisällönanalyysi on laadullisen tutkimusaineiston perusanalyysi-strategia (Hirsjärvi & Hurme 2008, 153). Tavoitteena on tarkastella aineistoa eritellen ja etsien yhtäläisyyksiä ja eroja sekä tiivistäen. Sisällönanalyysissä tarkastellaan tekstimuotoisia aineistoja ja näin ollen sitä voidaanakin kutsua tekstianalyysiksi. Tutkittavia tekstejä voivat olla niin kirjat, päiväkirjat ja haastattelut, kuin myös puhelut ja keskustelut. Tutkittavasta ilmiöstä pyritään muodostamaan tiivistetty kuvaus, joka yhdistää tulokset laajempaan kontekstiin ja muihin tutkimustuloksiin kyseiseen aiheeseen liittyen.

Teorialähtöistä sisällönanalyysia ohjaa teoria ja aiemmat tutkimustulokset (Tuomi & Sarajärvi 2002, 110-112). Analyysin sykli on samanlainen kuin aineistolähtöisessä sisällönanalyysissä. Tavoitteena on uudistaa aiempaa käsitystä tutkittavasta aiheesta, mikä tapahtuu tutkittavien antamien merkitysten avulla. Aineistolähtöisen sisällönanalyysin tavoitteena on puolestaan aineiston lähilukeminen. Tällöin aineistoa käsitellään syklinä, jolloin se pelkistetään, tiivistetään ja järjestetään uudelleen sekä ryhmitellään. Tarkoituksena on löytää aineistosta jonkinlainen toiminnan logiikka tai tyypillinen kertomus.

Opinnäytetyöni tutkimusaineistoa analysoidessani käytän aineistolähtöistä sisällönanalyysia. Tuomen ja Sarajärven (2002,110-112) mukaan tämä kolmivaiheinen prosessi sisältää redusoinnin eli aineiston pelkistämisen, klusteroinnin eli aineiston ryhmittelyn sekä abstrahoinnin eli aineiston käsitteellistämisen. Litteroin opinnäytteeni haastattelut. Jokainen haastattelu kesti keskimäärin tunnin, joten litteroitavaa tekstiä tuli ajallisesti yhteensä neljä tuntia, kirjoitettuna sitä tuli 38 sivua. Redusointivaiheessa tutkimuksen kannalta epäolennaiset asiat poistetaan ja tällöin keskitytään vain olennaisiin asioihin (Tuomi & Sarajärvi 2002,110-112). Litteroiduista haastatteluista jätetään pois tutkimukselle merkityksettömät asiat ja merkityksellisiä ilmauksia yhdistellään. Litteroidusta haastattelumateriaalistani jätin pois täytesanoja ja toistoja. Keskityin valikoituihin teemoihin alleviivaamalla ja ympyröimällä teemoja. Erivärisillä kynillä havainnollistin, mistä löytyy eri teemat sekä samanlai-

sia vastauksia. Teemoja ovat 1. Terhokerho, 2. Palvelutalon arki, 3. Yhteisöllisyys palvelutalossa, 4. Terhokerhon haasteet, 5. Terhokerhon vaikutukset palvelutalon asukkaisiin ja työntekijöihin, 6. Ikäihmisten yksinäisyys, 7. Ikäihmisen toimintakyvyn merkitys Terhokerhossa, 8. Palvelutalon ilmapiiri ja 9. Terhokerhon merkitys. Eskolan ja Suorannan (1998, 143) mukaan teemoittelu onkin juuri teemahaastattelun vuoksi analysoinnin ensimmäisiä vaiheita.

Tuomen ja Sarajärven (2002, 112) mukaan klusterointivaiheessa luokkia muodostetaan eroavaisuuksien ja yhtäläisyyksien mukaisesti olennaisia ilmaisuja tarkastellessa. Tämän jälkeen kyseisiä luokkia yhdistellään ja niistä tehdään johtopäätöksiä prosessin viimeisessä vaiheessa. Tarkastelin haastatteluja ja poimin niistä esille yhtäläisyyksiä ja eroavaisuuksia. Tämän jälkeen erottelin tekstistä samoja teemoja ja ryhmittelin niitä omiksi luokikseen litteroidun aineiston perusteella. Teemoittamisen jälkeen aineistoon paneudutaan vielä tarkemmin ja nostetaan esille mielenkiintoisia poimintoja (Eskola & Suoranta 1998, 145-148). Otin litteroidusta materiaalista suoria lainauksia tekstiini oman kerrontani yhteyteen. Kokosin samanlaiset vastaukset samaan kohtaan. Nostin esille myös eriäviä mielipiteitä ja sellaisia ilmauksia, joita kaikissa haastatteluissa ei ilmennyt.

Lopuksi teen johtopäätöksiä näiden luokkien perusteella, kuten sisällönanalyysiin kuuluu (Tuomi & Sarajärvi 2002, 110-112). Aineistojen analysointi päättyy tutkijan tekemiin johtopäätöksiin siitä, mikä merkitys tutkittavilla asioilla on tutkittaville. Abstrahointi eli käsitteellistäminen on analysoinnin kolmas vaihe (Tuomi & Sarajärvi 2002, 110-112). Jokaiselle luokalle etsitään käsite, joka kuvaa luokan sisältöä hyvin, jonka jälkeen pelkistetyt asiat yhdistetään laajempiin käsitteisiin ja sen jälkeen vielä näistä laajempiin käsitteisiin. Opinnäytetyötäni analysoidessani huomasin, että itse en etene tässä järjestyksessä, jonka Tuomi ja Sarajärvi (2002, 110-112) kuvaavat. Etenin päinvastaisessa järjestyksessä, jolloin etsin litteroiduista haastatteluista ennalta määriteltyjä sekä uusia, haastattelun aikana esiin tulleita teemoja. Teemat korostin erivärisillä kynillä. Tämän jälkeen luin aineistoani tarkemmin ja merkitsin litteroituun tekstiin ne kohdat, joissa tietyistä teemoista oltiin samaa mieltä ja merkitsin eriävät mielipiteet jälleen erivärisellä kynällä. Kokosin teemoja ja ilmauksia paperille, johon ryhmittelin niitä eri luokkiin teemojen mukaan. Lopuksi tarkistin vielä aineistosta tarkat, pelkistetyt ilmaukset, joita haastatteluissa

käytettiin. Ryhmittelin teemojen kautta johdetut luokat taulukkoon (Taulukko 1). Tarkoituksena on saada ilmiön ymmärrys käsitteellisemmälle tasolle aiempaan verrattuna. Merkitysten monitulkinnallisuus johtuu siitä, että ne liittyvät vahvasti yhteisöihin ja ne ovat jaettuja. Näin ollen merkitykset eivät ole yksilöllisiä. Rubinin ja Rubinin (2005, 245) mukaan analyysi on valmis, kun haastatteluaineistosta saadut tutkimustulokset vastaavat tutkimuskysymyksiin ja ne voidaan yhdistää tutkimuksen teoriapohjaan.

Taulukko 1. Käsitteellistäminen sisällönanalyysissä

PÄÄLUOKKA	YLÄLUOKKA	ALALUOKKA	PELKISTETTY ILMAUS
Terhokerho	Terhokerhon mahdollisuudet		Hieno toimintamuoto
	Terhokerhon haasteet	Rajalliset resurssit	Työntekijöiden aika ei riitä perustyön ohella
Sukupolvitoiminnan merkitys	Sukupolvitoiminta itselle tärkeää	Ikäihmisten ja lasten / lapsiperheiden kohtaaminen koettu hyväksi	Tärkeää, että sukupolvet kohtaavat
	Palvelutalon arki	Rutiinit	Päivät on aikailla samanlaisia, menee samalla kaavalla
	Ikäihmisten toimintakyvyn merkitys Terhokerhossa	Toimintakyky	Kaikki ikäihmiset voivat osallistua jollakin tasolla
Terhokerho ikäihmisen hyvän elämän edistäjänä	Hyvä elämä palvelutalossa	Sosiaalisten suhteiden merkitys	Näkee uusia ihmisiä, lasten tuoma ilo ja energia
	Ikäihminen kulttuurinsiirtäjänä	Perinteiden jatkaminen arvokasta	Saa jakaa perinnetietoa
	Elämä jatkuu seuraavissa sukupolvissa	Elämän jatkumisen tärkeys	Jatkuuko elämä ikäihmisten jälkeen?

8 TERHOKERHO PALVELUTALOSSA –TUTKIMUSTULOKSET

Opinnäytetyössäni olen tutkinut sitä, miten Terhokerho on vaikuttanut palvelutalojen arkeen, mitä sukupolvien välinen toiminta merkitsee palvelutalojen työntekijöille ja miten Terhokerho edistää ikäihmisen hyvää elämää palvelutalossa. Tutkimustulokset esittelen tässä luvussa teemoittain, joka perustuu teemahaastattelurunkoon (Liite 2) sekä niihin teemoihin, joita haastatteluissa nousi esiin.

8.1 Ajatuksia Terhokerhon sukupolvitoiminnasta

Haastatteluissa ilmeni, että sukupolvien välinen kohtaaminen koetaan hyväksi ja toivotuksi asiaksi palvelutaloissa. Sukupolvien välistä kohtaamista arvostettiin, koska sen hyödyt olivat tulleet vuosien varrella esille. Haastattelemillani henkilöillä oli myös omakohtaisia kokemuksia sukupolvien välisen yhteyden tärkeydestä esimerkiksi muistoina omista isovanhemmistaan tai puolestaan omien lastensa tai lastenlastensa ja vanhempien sukupolvien kohtaamisen kokemisena.

Ihana ajatus, että saadaan eri-ikäiset yhteen. (H1)

... se että tulee niitä lapsia ja tulee sitä elämää, et se kun kaikilla ei oo niitä omia... olis niin kun enemmän semmosia varalapsenlapsia. (H2)

Ite kun ajattelen tätä vanhusten näkökannasta, niin kyllähän ne on ne, sanotaanko, että suurin ilahduttaja ne, kun näkee pieniä ihmisiä. (H3)

Yksi vastaus poikkesi muista, sillä vastaaja toi heti alussa esiin myös mahdollisia haasteita Terhokerho –toiminnalle.

Näen tärkeänä lapsen ja vanhuksen vuorovaikutuksen tukemisen. Ajattelin, että hyvä idea, mutta vaatii perheiltä paljon. Toiminta pitäisi olla niin loistavaa, että joustettaisiin perheiden normaalista kiireisestä arjesta ja tultaisiin Terho-kerhoon. Jo kaksi pitämääni kertaa osoitti ajatukseni oikeaksi. (H4+)

Haastateltavat kertoivat, että sukupolvitoiminta on heidän mielestään erittäin hyvä asia. He lähtivät toimintaan heti innolla mukaan Mannerheimin Lastensuojeluliiton

leikkilähetin otettua heihin yhteyttä. He kuvasivat Terhokerhoa hyväksi sukupolvi-toiminnan muodoksi palvelutaloissa kertomalla, että näin perinteet siirtyvät seuraaville sukupolville. Perinnesanojen ja –leikkien opettaminen lapsille ja heidän vanhemmilleen koettiin myös tärkeänä.

Se, miks se on hirveen tärkeää, on ensinnäkin historian tuntemus. Et me saadaan ikään kuin ne muistot talteen. -- Ja sit, mitä vanhukset pystyy antaan, niin on nää muistot, mitä ennen on ollu, minkälaista on ollu. Ja ihan kädentaitojen opetus, et leipomiset ja tämmöset. (H2)

Kaikilla lapsillakaan ei oo lähipiirissä vanhoja ihmisiä, niin myös he saavat sitä, tuota niin niin, vanhemman ihmisen kanssa yhteistä aikaa ja oppivat siihenkin sitten. (H3)

Ei oo niitä mummuja ja pappoja enää siinä samassa pihapiirissä, siitä ei tuu semmosta luonnollista enää. Ne on ehkä jossai kaukana, joita käydään muutaman kerran vuodessa kattomassa, mutta ei se oo kumma sitte, jos joku kysyy, miten näille puhutaan. (H1)

Työntekijänäkökulmasta tärkeää ja hienoa oli myös se, että ikäihmiset näkevät Terhokerhossa nuorempien sukupolvien, lasten ja heidän vanhempiansa, myötä, että elämä jatkuu. Iäkkäiden ihmisten kunnioitus ja ikääntymisen ymmärtäminen olivat lisäksi henkilökunnan mielestä tärkeää oppia. Kaikilla lapsilla ei ole isovanhempia tai he asuvat kaukana, joten kohtaamisia on harvoin. Haastattelujen mukaan sukupolvien kohtaaminen erityisesti tällaisissa tilanteissa on tärkeää.

Isovanhemmat asuuki jossaki muulla paikkakunnalla, ku ne lapset, nii on hyvä, että syntyy tällästä tavallaan, että ne niin ku oppii kunnioittamaan vanhoja ihmisiä. Sitte tavallaan, että mitä kaikkea sen vanhuksen kanssa tai ikäihmisen kanssa voi tehdä tai niin ku lapsikin. Että se, ku kaikilla ei oo mummoja eikä pappoja olemassakaan välttämättä, nii on se kokemuksena ainutlaatuinen tämmönen kokemisen mahdollisuus, kokea se mummo tai pappa. (H4)

..että ihmiset yleensä ymmärtää sen, että meistä kaikista tulee vanhoja. Joskus tuntuu, että ihmiset ei ymmärrä, että minustakin tulee se vanha ja tuota kaikkensa ois tehtävä, että se vanhuus olis semmosta elämänmakusta ja hyvää. Mun mielestä, et se on niinku se suurin hedelmä, kypsä hedelmä, mikä tästä kerhosta ehkä toivottavasti jää näille lapsille. -- sehän on aivan valtava rikkaus, mitä ei hyödynnetä vielä kunnolla, et sukupolvet kohtais toinen toisiaan usein, niin sehän on aivan mahtava voimavarakin. Se ei vaan oo vielä semmosta luonnollista. (H1)

8.2 Terhokerho palvelutalon arjessa

Osa haastatelluista koki, että Terhokerho on helpottanut henkilökuntaa tuomalla uusia ideoita virkistystoimintaan. Koettiin myös, että uusien ihmisten tuleminen palvelutaloon Terhokerhon myötä toi asukkaille iloa ja vaihtuvuutta arkeen. Varsinaisesti arjen rutiineihin Terhokerho ei vaikuttanut, sillä kerhon ajankohta on sijoitettu niin, että se sopii palvelutalon arkeen. Yhdessä palvelutalossa Terhokerho on päivällä, kolmessa palvelutalossa se kokoontuu iltaisin.

... ei se nyt hirveesti muuta sitä, ku se on kerran kuussa. Et sen päivän arkea katkasee vähä ja tuo siihen lisää sitte. (H3)

Tässä talossa tapahtuu paljon tälläisiä yhteistapahtumia muutenkin niin se on niinku emmä usko et se on hirveesti mitään muuttanu. (H4)

Haastatelluista yksi toi muista poikkeavan ajatuksen Terhokerhon vaikutuksista esiin. Tähän vaikuttaa myös Terhokerhon ajankohta ja tässä tapauksessa Terhokerho kokoontui palvelutalossa iltaisin. Iltatoimien siirtyminen hieman myöhäisempään ajankohtaan kuin ennen voi olla yksi selittävä tekijä tälle näkökulmalle. Yhden haastateltavan mukaan ikäihmiset nukkuivat Terhokerhon jälkeisen yön erittäin hyvin.

Että se, mikä on tosi hyvä, kun tulee sitä elämää niin kun tarpeeksi, niin sitte väki nukkuu tosi hyvin seuraavan yön, kun on ollu vähä selasta niin kun äksöniä. (H2)

Haastatteluissa kysyin, onko Terhokerhon vuoksi jouduttu luopumaan jostain tai muuttamaan arjen rutiineja. Kaikkien vastaukset olivat yhteneviä siinä mielessä, että mitään suuria muutoksia ei ollut tehty. Esiin nousivat saunotuksen siirtäminen toiselle päivälle ja ruokailun sekä iltatoimien myöhästyminen. Näitä asioita ei kuitenkaan koettu haitalliseksi, vaan sitä oikeastaan pidettiin positiivisena, että tällaista arjen katkaisua tapahtuu.

Meillä on ollu se perjantai saunomisilta, että se on sitte muutettu aina, ku on ollu se (Terhokerho), että kaikki pääsee osallistumaan. --Totta kai se vaatii niin ku sen, että tuodaan niitä asukkaita tänne ja sitten ehkä, et vähän niin ku myöhäs tai myöhempään alotetaan ne ilta – (toimet).. Mut ei se mitenkään siis sillä lailla, ettei niin ku pärjäis, et ei

olla esim. lisätty henkilökuntaa sitä varten, et ei se oo pahemmin muuta vaatinu. (H2)

No ei varmaankaan, ei ainakaan tuu mieleen mitään. Tietysti jos on jotaki päällekkäin niin sitte aina sovitellaan ne sitte ettei oo ollu mitään just tuohon aikaan. (H3)

Haastatteluissa kysyin, onko Terhokerho vaikuttanut palvelutalon ilmapiiriin. Palvelutalon yleinen ilmapiiri koettiin jokaisessa palvelutalossa hyväksi ja avoimeksi. Haastateltavat huomioivat, että kaikki asiat eivät heidän korviinsa tule ja että ilmapiirissä voi välillä olla jonkinasteista kitkaakin, kuten normaaliin elämään kuuluu. Työntekijöiden ja asukkaiden välille epävarmuutta toivat esimerkiksi henkilökunnan kokoonpanon muutokset, uudet työntekijät ja toiminnan muuttuminen omistussuhteen muututtua. Ikäihmisten kesken ilmapiiri oli palvelutaloissa yhteisöllinen, mutta parissa palvelutalossa henkilökunta oli joutunut puuttumaan konfliktitilanteisiin. Haastateltavat totesivat, että tähän on vain normaalia elämää, että erimielisyyksiäkin tulee.

En mä näkis et siinä olis mitään ilmapiiriin vaikutuksia. (H4)

Tietysti se tuo aina oman lisänsä siihen, että näköö sen, että tuottaa kuitenkin iloa ja sellasta. Kyllä se jollai lailla aina vaikuttaa, että ainaki hetkellisesti jos ei pitemmälle. (H3)

Emmä tiedä, onks varsinaisesti se ilmapiiri muuttunu.. Ehkä enemmänki se, mitä se on tuonu jälkikäteen, niin on ollu se, että on joku juttu mistä puhutaan. (H2)

Kaksi haastatelluista kertoi henkilökunnan suhtautumisesta Terhokerhon tuomiin muutoksiin. Aluksi muutokset olivat aiheuttaneet hieman huokailua. Terhokerhon vakiintuessa omalle paikalleen henkilökunta oli tottunut asiaan ja olivat tyytyväisiä tällaisen toiminnan järjestämisestä.

Sanotaanko nyt, että ku siihen on totuttu, niin se menee rutiinina jo. -- Ehkä se alussa niin toi varmaan vähä semmosta jos en nyt sano, että nurinaa, mutta huokailua, että siinä on se oma operaationsa, koska se pitää mennä keittiölle asti tämä homma. Mut ei se, hienosti he on suhtautunu siihen että kaikki on kumminki niinku mielissään siitä, et tämän on.(H1)

Eri näkemyksiä voi olla eri ihmisillä, mut kyl mä sanosin et pääosin on, että tuota pitävät ja toki jos ennättää niin seurailevatkin ja näin etä..(H3)

Kahdessa palvelutalossa henkilökunta oli osallistunut Terhokerhoon, mutta he eivät toimineet ohjaajina kerhossa. Toisessa palvelutalossa puolestaan henkilökunta ei osallistu Terhokerhoon ollenkaan vähäisen työntekijämäärän vuoksi.

Ne on tosi vähän tekemisissä tän asian kanssa. Kerho kokoontuu illalla, että tässä ei oo kuin kaks työntekijää työssä silloin. Ja sit, ku on omatoimisia asiakkaita, jotka niinku pääsis tuleen, niin emmä usko, et hirveesti on tekemistä niitten kanssa. (H4)

Yksi palvelutalo erottui muista tämän kysymyksen kohdalla, sillä heidän työntekijöillä oli vastuu suunnitella ja järjestää seuraava Terhokerho.

Nyt just ilmotettiin, ketkä pitää sen Terhokerhon (seuraavalla kerralla). Ku se on talon henkilökuntaa, niin siinäkin nyt ei sitten mitään sen kummemmin, että pidetään muutenkin virikejuttuja niin ku aina. -- No muutenhan ne ei oo siinä mukana ollu, kuin käyny houkuttelemassa väkeä sinne ja aikasemmin ei oo meidän porukka pitäny sitä, niin ei muuten vaikuta kauheesti niitten töihin. (H3)

8.3 Yhteisöllisyyden kokemus

Yhteisöllisyys ilmeni haastatteluissa erittäin tärkeänä ominaisuutena palvelutaloissa, joissa Terhokerho toimii. Yhteisöllisyys koettiin yksinäisyyden ehkäisijänä ja turvallisuuden kokemisena. Ennen kaikkea juuri yhdessä tekeminen oli lisännyt yhteisöllisyyttä.

Hirveen yhteisöllistä, et ne niinku auttaa toisiaan. Ja siltikin, vaikka joku niin ku käyttäytyy huonosti ja sitä katotaan sillai, että toi on se, joka ei tajua tai ymmärrä, vaikka kuinka sanois. Että sitäkin ollaan kuitenkin valmiita auttamaan ja näytetään, että hei, sun paikka on tässä. (H2)

Viime aikoina ovat katelleet tuolla yhteisissä tiloissa jotaki vanhoja suomifilmejä tai jotaki tällästä, että tuolla muutenki istuskelevat keskenään, että kyllä ne täälläki kun odottelevat toimintaa, niin kyllä siellä juttelua riittää. (H3)

Tosi kiinteä, on yhteisöllistä. Se, että nyt on tietysti pikkusen muuttunu, et on tota muutama muutamia asukkaita tullu uusia tähän, et se et on toisenlaista tää hoivatoiminta tässä, nii se tekee ehkä vähä niin, että ei oo ehkä nii päässy siihen kiinteään ympyrään mukaan, mikä täs on ollu. (H4)

Terhokerhon jälkeen asukkaat ovat keskustelleet kerhon tapahtumista ja lapsista, jolloin heidän yhteisöllisyytensä on vahvistunut yhteisten muistojen myötä. Ikäihmiset ovat yhdessä olleet ylpeitä siitä, että Terhokerhossa käyneet lapset ovat viihtyneet niin hyvin palvelutalossa, etteivät olisi malttaneet lähteä pois.

Huomaa joskus tuossa keskenään kun ovat, hymynkareet huulilla, kun muistelevat, että mitä siellä joku villikko teki temppeja. (H1)

8.4 Haasteet Terhokerhossa

Henkilökunnan saaminen Terhokerhotoimintaan mukaan koettiin yhdessä palvelutalossa haasteena. Haastattelussa ilmeni, että työntekijöillä ei riitä aikaa Terhokerhoon osallistumiseen perustyönsä ohessa. Esimerkiksi iltavuorossa palvelutalossa on kaksi hoitajaa ja hoidettavia asukkaita ja asioita niin paljon, että heillä ei ylimääräistä aikaa ole. Toisessa palvelutalossa puolestaan lapsiperheiden saaminen mukaan oli tuottanut haasteita. Haastattelussa tuotiin esille, että Terhokerhoon osallistuminen vaatii lapsiperheiltä intoa ja kiinnostusta sukupolvitoimintaa kohtaan sekä jaksamista lähteä esimerkiksi juuri töistä tultuaan Terhokerhoon lasten kanssa.

Itseäni kiinnostaa kerhoilua enemmän henkilöiden kohtaaminen. Nyt kerhon vetämisessä on iso työ suunnitella ohjelma ja tuntuu että kerta on sellaista organisointia, että oikea kohtaaminen on haastavaa. (H4+)

Hoitohenkilökunnan mukaan saaminen on aina haaste. Terhokerhon osalta vanhempien mukaan tuleminen. Valmiita malleja on jo olemassa ja niitä pitäisi Terhokerhonkin hyödyntää, mutta tähän ei ole Mannerheimin Lastensuojeluliiton osalta haluttu. Viitataan tässä siihen, että vien muskareita jo vanhustentaloihin ja tästä voisi helposti muotoilla Terhokerhoa lisää, kun vanhukset ja aikuiset olisi jo valmiina. (H4+)

Haastatteluista ilmeni, että välillä ikäihmisiä sai houkutella useaan kertaan tulemaan Terhokerhoon, mutta tämä kuitenkin koettiin vaivan arvoiseksi. Haastatteluissa kerrottiin, että ikäihmiset kokivat olevansa väsyneitä tai he eivät viitsisi enää illalla lähteä huoneestaan muualle. Tästä huolimatta houkuttelujen jälkeen ikäihmiset olivat olleet tyytyväisiä siihen, että olivat osallistuneet Terhokerhoon.

No uskosin et varmasti tämä, juuri tämä tuota aikataulutusta, että sen saa sinne arkeen sillä tavalla jouhevasti. Et meillä on menny tosi hyvin, mutta voisin kuvitella, että se tuo ehkä joillekin, missä ei oo virike-toimintaa, niin se voi tuua sitte semmosia omanlaisia ongelmia just tässä, että saadaan se väki paikalle ja kuka tuo ja mihin aikaan ja kaikki. -- Meillä on menny tosi kivuttomasti täällä tämä kerhon järjestäminen. (H1)

Yhdessä haastattelussa ilmeni, että ikäihminen voi kokea alemmuudentunnetta osallistuessaan Terhokerhoon. Ihmisten paljous tai epävarmuus omasta kyvystään esimerkiksi leipoa nousivat esille.

Et jotkut on sellasia, ettei ne halua tai sit on niinku voi olla semmosta et on paljon ihmisiä, niin voi olla kynnys, että mun kakuista ei tuu enää kauniita. (H2)

Haastatteluissa pohdittiin palvelutalon ulkopuolisten ikäihmisten osallistumista Terhokerhoon. Haastatteluissa ilmeni, että yleisesti ottaen Terhokerhossa ei ulkopuolisia ikäihmisiä käy muutamia poikkeuksia lukuun ottamatta. Syitä tälle ei tiedetä ja palvelutalon henkilökunnan edustajat suhtautuivat avoimesti siihen, että palvelutalon ulkopuolisia ikäihmisiä osallistuisi Terhokerhoon. Mahdollisia haasteita ulkopuolisista kävijöistä ei nähtäisi olevan, mutta yksi haastateltava toi esille, että tilanahtaus voi jossakin vaiheessa ilmetä, jos ulkopuolisia ikäihmisiä tulee kovin paljon. Yksi haastatelluista kertoi, että heidän Terhokerhoon on osallistunut joka kerta ulkopuolisiakin.

On aina tullu ulkopuoleltaki ja toivotaan, että aina vaan enemmän saatais. (H1)

Kysyin palvelutalon ulkopuolisten ikäihmisten osallistumisesta Terhokerhoon haastattelujen lisäksi sähköpostitse yhdeltä kerhon vapaaehtoisista ohjaajista, koska kyseisen palvelutalon henkilökunnan edustaja ei osannut siihen vastata. Vapaaeht-

toinen ohjaaja toi esille seikan, jonka hän arvelee voivan olla syynä siihen, että palvelutalon ulkopuolisia ikäihmisiä Terhokerhossa ei käy.

Uskon myös, että palvelutaloilla on tietty merkitys vielä kotona asuville, eikä sinne haluta mennä ennen kuin on tarvis. Palvelutaloja ei nähdä vielä toiminnan tarjoajina myös kotona asuville. Toisaalta syö-mässä käydään (palvelutaloissa), joten sen yhteyteen voisi liittää kerhotoimintaakin. (H4+)

8.5 Terhokerho palvelutalon virkistystoiminnan osana

Haastateltavat kertoivat aiemman sukupolvitoiminnan palvelutalossa olleen esimerkiksi päiväkodin ja koulujen järjestämää ohjelmaa. Ohjelma oli ollut enimmäkseen sellaista, että lapset olivat tulleet esittämään ikäihmisille lauluja, leikkejä tai tanssia. Tällainen toiminta ei jokaisessa palvelutalossa kuitenkaan ollut kovin säännöllistä, vaan ehdotuksia tuli silloin tällöin. Kerran vuodessa esimerkiksi lukion abiturientit käyvät eräässä palvelutalossa laulamassa. Lukion vanhojentanssiryhmä esiintyy vuosittain kahdessa palvelutalossa. Yhdessä palvelutalossa oli ollut Mannerheimin Lastensuojeluliiton perhekahvila, mutta tällä hetkellä se ei enää palvelutalossa kokoontunut. Haastatteluissa kysyin, onko aiemmalla sukupolvitoiminnalla ollut samoja piirteitä kuin Terhokerhossa.

Erilaista siinä mielessä, että meillähän tätä nuorta väkeä, lapsia, käy aina silloin tällöin. Meillä on toiminnallinen ryhmä yhtenä päivänä, sitte on iltapäiväohjelmia ja viriketuokioita, erilaisia tarinatuokiota, yhteislaulua. Kyllä tää niinku poikkeaa tämmönen yhteinen hetki. Mun mielestä tää on tosi hyvä ja toivois sen niinku jatkuvan. Sais ihan semmoisen jalansijan täällä Suomen maassa, että tää olis semmoen perinne. Et sitte Terhokerhon puitteissahan on mahdollisuuksia vaikka kuinka paljo kans, että. (H1)

Yhteistyöpäiväkoti ja -koulu oli yhdellä palvelutalolla ja tämä yhteistyö oli jatkunut jo kauan. Eräs haastateltava kertoikin, että sukupolvitoimintaa oli ollut jo paljon ennen Terhokerhoa.

Mulla on ollu ajat sitte jo semmonen ajatus, ennenkä Suomes on edes perustettu mitään tälläsiä ikäihmisten ja lasten kuvioita yhteen, et mä oisin joskus ajatellu perustavani sellasen yhteisön, jossa hoidettais lapsia ja vanhuksia niinku saman katon alla. (H4)

Aina putkahtelee, että vanhustyössä on monet asiat, on jokapäivästä elämää, mut sit joku keksii nostaa niitä aina sielt vähä jotai asiaa niin ku näkyväksi. Monet asiat, mitkä tänä päivänä on niin ku uutisarvo-kynnyksen ylittäviä, on semmosia, mitä on niin ku iät ja ajat tapahtunu tai ollu jo täällä niin ku olemassa, mutta se on vaan, ettei oo vaan hoksattu et se ois joku hieno juttu. (H4)

Terhokerhoa pidettiin erityisen hyvänä sukupolvitoiminnan muotona juuri siksi, että siinä eri sukupolvet voivat osallistua ja tehdä asioita yhdessä, ei vain niin, että ikäihmiset katsovat, kun nuoremmat esiintyvät. Toki tällaista toimintaa arvostettiin, mutta juuri sukupolvitoimintaa ajatellen Terhokerhossa yhdessä toimiminen koettiin tärkeänä. Se oli tuonut palvelutaloihin aivan uudenlaista virkistystoimintaa, vaikka sukupolvien kohtaamisia on aiemminkin ollut, mutta erilaisessa muodossa. Hyvänä pidettiin juuri sitä, että Terhokerhossa kaikki sukupolvet pääsevät yhdessä tekemään ja osallistumaan, jos näin haluavat.

8.6 Ikäihmisen toimintakyvyn merkitys Terhokerhossa

Palvelutalojen henkilökunnan edustajat olivat sitä mieltä, että Terhokerhoon voi osallistua kuka tahansa ikäihminen toimintakyvyn tasostaan huolimatta. Eräässä Terhokerhossa esimerkiksi osa asukkaista halusi tulla vain seuraamaan kerhotoimintaa ja erityisesti lapsia. Näin ollen hänkin tuli osalliseksi Terhokerhosta, vaikka ei osallistunutkaan esimerkiksi yhteiseen leipomiseen tai askarteluun. Hän nautti, kun sai katsella muiden toimintaa.

Jotkut tykkää siitä, että on sitä ohjelmaa, et saa tehdä, saa leipoa ja saa askarrella ja semmosta, et saa tehdä juttuja. Ja jotku vaan tykkää seurata sitä. Et me ei olla sillai vaadittu osallistumaan, että voi tulla kattomaan. (H2)

Eräässä palvelutalossa oli muistisairas ihminen, johon ei oltu juurikaan saatu kontaktia. Terhokerhon ollessa käynnissä ja lasten ollessa paikalla hänen kasvojensa ilme muuttui iloiseksi ja hänen silmistään oli aistittavissa se ilo ja onni, jota lapset hänelle toivat. Voidaan siis ajatella, että Terhokerhon vaikutukset ovat merkittäviä kaikille ikäihmisille toimintakykyyn katsomatta.

Meillä on esimerkiksi yks semmonen muistamaton, joka ei kauheen paljoa saa, ei hirveesti saa kontaktia, niin se on aina niin, ku näkee lapsia, niin ilme muuttuu aivan toisenlaiseksi ja näin että... (H3)

Meillä oli paperilennokkipäiväki ja kuinka he osas neuvoa toisia, et vanhemmat paapat näytti miten ovat tehneet paperilennokkeja ja nää nuoremmat teki jo hornetteja.(H1)

Haastatteluissa kysyin, millaisille ikäihmisille Terhokerho sopii. Vastaukset olivat yhteneviä siinä, että Terhokerho sopii kaikille toimintakyvystä riippumatta. Kahdessa vastauksessa tuotiin esille lisäksi muita asioita. Yksi haastatelluista pohti, että Terhokerho voisi antaa enemmän sellaisille ikäihmisille, joilla ei omia lapsia ole. Toisaalta hän koki niin, että sellaiset ikäihmiset, joilla on paljon omia lapsia ja lapsenlapsia, osaavat olla lasten kanssa luontevammin.

Kaikille, oli sitten toimintakyky mikä oli. -- En osaa sanoa, että kenelle se ei sopis. (H3)

Mun mielestä tää kyllä sopii kaikille, kuhan vain pääsee paikalle. Et aina jos et näe, niin kuulet ja jos et kuule, niin näet. Tämönen sosiiaalinen tila, niin sehän on aina hyväksi. Tietenki pitää huomioida ne, joka ei viihdy ryhmässä.(H1)

Kaikenlaisille... Et no ehkä se voi antaa enemmän niinku semmosille, et kellä ei oo niitä omia.. Mut sit toisaalta, kun meillä on niitä, kellä on paljo lapsia ja lapsenlapsia ja joilla käy niitä vieraita, niin nehän saa helpommin kontaktin lapseen, kun ne on tottunu lapsiin ja tottunu olemaan lasten kanssa. -- Jotenki sillai kaikille just omalla laillaan. (H2)

Yksi haastatelluista puolestaan toi esiin seikan, jota muissa haastatteluissa ei tuotu esiin ollenkaan. Hän totesi, että kaikki ikäihmiset eivät välttämättä halua olla lasten kanssa ja se tulee huomioida Terhokerhoon ikäihmisiä suostutellessa.

No kyl se sopii kaikenikäisille ja kaikenlaisille. Lähinnä se on varmaan se, et kuka heistä itsestä on kiinnostunu siitä aiheesta, että eihän kaikki, niin ku kaikki ei oo semmosia lapsi-ihmisiä, et haluais lasten kans olla tekemisissä. Et siinä se on, ku se on vapaavalintaista, et ne tulee ketkä haluaa. (H4)

8.7 Terhokerho ikäihmisen hyvän elämän edistäjänä

Haastatteluissa ilmeni, että Terhokerho on hyvän elämän edistäjänä sen vuoksi, että ikäihminen saa itse valita, kauanko hän kerhoon osallistuu ja miten hän siihen osallistuu. Toiset tekevät yhdessä lasten kanssa, kun taas toiset vain seuraavat. Seuraamalla osallistuminen on yhtä arvokasta kuin yhdessä tekeminenkin.

Se kuitenkin toimii niin hyvin, että jos joku ei halua muuta ku käydä katomassa ja mennä sit omaan rauhaan, niin se onnistuu.. (H4)

Mutta se, että osa pystyy olla aktiivisesti mukana ja toiset tykkää vaan katella. Ja sekin jo pelkästään, että näkee niitä lapsia ja muita ihmisiä, niin monelle jo sekin tuo sellasta iloa päiviin. (H3)

Ne muistelee ja palaa omaanki lapsuuteen. Mä oon huomannu, että valtava tämmönen energiapiikkihän sieltä tulee heille näistä nuorista ja lapsista. (H1)

Haastatellut kertoivat, että ikäihmisiä usein huolestuttaa, miten elämä jatkuu heidän lähtönsä jälkeen. He pohtivat, millainen maailma on vuosien kuluttua ja miten ihmiset siellä pärjäävät. Terhokerhon avulla ikäihminen voi nähdä elämän jatkumisen seuraavissa sukupolvissa ja olla turvallisella mielellä.

Ja heille tulee semmonen, et joittenki oon kuullu sanovanki, että vaikka he poistuu, elämä jatkuu. Et heillä tulee semmonen, mitenkähän sen sanois, tavallaan semmonen luottamus tai luotto siihen, että elämä jatkuu. Jonkinlainen turvallisuuden tunnekin. Heillähän on monesti tätä tämmöstä ihan niinku pelkoa, että mitä nyt sitte, kun he poistuu täältä, niin onko heidän jälkeläisillään millainen tulevaisuus, että kyllä he varmasti saa semmosta luottamusta, että elämä jatkuu heidänki jälkeen ja on maailma, mihin niitä pystyy tulla.(H1)

Vanhukset näkee, et se elämä jatkuu, et niitä on oikeesti tulossa niitä uusia sukupolvia ja sit, että lapset antaa semmosta iloo siihen hetkeen ja sellasta tietynlaista läheisyyttä, et lapset on niin avoimia vielä. -- Se kohtaaminen on niin sellasta aitoa. -- siinä kuitenkin kokee, että joku tulee tänne niin kun mua varten.(H2)

9 JOHTOPÄÄTÖKSET

Tutkimustulosteni mukaan Terhokerhon toiminta palvelutalossa on vaikuttanut positiivisesti palvelutalon arkeen, ikäihmisiin ja muihin sukupolviin. Yksityiskohtaiset johtopäätökset kuvaan seuraavissa alaluvuissa tutkimuskysymysteni mukaisessa järjestyksessä. Viimeisessä alaluvussa tiivistän tutkimustulosteni keskeisimmät johtopäätökset.

9.1 Terhokerhon vaikutus palvelutalon arkeen

Terhokerhon vaikutukset ovat olleet positiivisia. Terhokerhosta on ollut palvelutalon henkilökunnalle paljon apua ja hyötyä. Tutkimustulosten mukaan Terhokerhon myötä henkilökunta on saanut uutta, mielekästä sisältöä työhönsä, uusia ideoita virkistystoiminnan järjestämiseen ja vinkkejä, miten ne ovat toteutettavissa palvelutalo-ympäristössä.

Heinonen, Järvenpää ja Pajukangas (2015) ovat tutkineet haasteita ja mahdollisuuksia kulttuuriperinnön välittymiseen Terhokerhossa. Heidän tutkimuksensa mukaan haasteena oli lasten ja lapsiperheiden vähyyys palvelutalossa kokoontuvassa Terhokerhossa ja suuren ikäeron tuoma kuilu sukupolvien välillä. Toiminnan sopimattomuus kaikille iästä riippumatta koettiin yhtenä haasteena. Haasteena tässä tutkimuksessa nähtiin myös Terhokerhon toimiminen juuri palvelutalossa ja tutkimuksessa kehitysideana tuotiin esille, että kerhopaikka voisi olla jokin neutraalimpi paikka kuin palvelutalo. Opinnäytetyöni tutkimustulokset ovat päinvastaisia tämän argumentin kanssa, sillä jokainen palvelutalossa toimiva Terhokerho on koettu hyväksi ja toimivaksi. Lapsia ja lapsiperheitä on jokaisella kerhokerralla ollut mukana ja toiminta on sujunut hyvin, kun taas aiemman tutkimuksen tulokset osoittavat, että lapsiperheet eivät ole Terhokerhoa ottaneet omakseen. Tässä voi olla kysymys alueellisista eroista palvelutarjonnassa, sillä edellinen tutkimus on tehty Tampereella ja minun tutkimukseni sijoittui Pohjanmaan alueelle.

Tutkimustulosten mukaan Terhokerhon ollessa illalla ikäihmiset nukkuvat seuraavan yön erittäin hyvin. Terhokerhon lasten tuoma ilo ja eläväisyys palvelutalon muuten rauhalliseen iltaan edesauttavat hyvää unta. Tutkimustuloksistani tuli esille

se, että iltapalalla sekä seuraavana päivänä ikäihmisillä on puheenaihe valmiina Terhokerhosta ja siitä keskustellaan hyvin innoissaan ja mielissään. Saunotuksen siirtäminen ja hieman myöhäisempi iltatoimien aloittaminen ovat tutkimustulosten mukaan pieniä muutoksia, joita Terhokerhon vuoksi on tehty. Näistä siirroista ei koeta olevan haittaa eivätkä muutokset ole vaatineet esimerkiksi lisää työntekijöitä. Lisäksi tutkimustuloksissani ilmeni, että jos päällekkäisyyksiä ilmenee, ne sovi- taan etukäteen niin, että Terhokerholla on oma paikkansa palvelutalon arjessa eikä sitä jätetä pois.

Ukkonen-Mikkolan (2011) väitöskirjan tutkimustulosten mukaan ikäihmisellä voi olla ennakoasenteita itseään kohtaan. Tämä tuli ilmi tutkimustuloksissanikin. Esil- le nousi muun muassa ikäihmisen ajatus siitä, ettei hän enää osaa tai voi tehdä kauniita pikkuleipiä, joten hän haluaa vain seurata leipomista vieressä. Tutkimus- tulosteni mukaan kaikki ikäihmiset, jotka haluavat, pääsevät Terhokerhoon. Toi- saalta ikäihmisten sairaudet rajoittavat Terhokerhoon osallistumista, koska esi- merkiksi sängyllä heitä ei kerhoon tuoda. Toikon (2014, 96) mukaan ikäihmisten terveydentila onkin yksi tekijä, joka vaikuttaa hänen mahdollisuuteensa osallistua sukupolvien väliseen toimintaan.

9.2 Sukupolvitoiminnan merkitys palvelutalojen työntekijöille

Sukupolvitoimintaa pidetään tärkeänä menetelmänä ja sen toivotaan vakiinnutta- van paikkansa ikäihmisten palveluissa. E erityisen tärkeänä palvelutalon henkilö- kunnan edustajat pitävät sukupolvitoiminnassa historian tuntemusta, perinteiden siirtämistä ja elämänviisauden jakamista. Sukupolvien välisen sillan rakentaminen Terhokerhon avulla on tutkimustulosteni mukaan erittäin tärkeää, koska nykyään isovanhemmat voivat asua kaukana lapsistaan ja lapsenlapsistaan. Lapsi ei vält- tämättä saa kontaktia ikäihmiseen ollenkaan tai hän ei tiedä, mitä ikäihmisen kanssa voisi tehdä. Ikäihminen puolestaan näkee sukupolvia kohdatessaan, että elämä jatkuu. Terhokerhossa voi kokea olevansa jonkun varamummu tai vara- paappa ja tuntea olevansa arvokas, jos omia lapsia tai lapsenlapsia ei ole.

Haastatelluista kaikki kertoivat omista ikäihmisiin liittyvistä lapsuusmuistoistaan. Yksi haastatelluista kertoi tuovansa oman lapsensa toimistopäivinä töihin, jotta

hän voi olla varalapsenlapsena niille palvelutalon asukkaille, joilla omia ei ole. Tuottavasta vanhuudesta ja vanhuustaloudesta puhutaan, mutta ikäihmisten tärkein anti yhteisöissä on kuitenkin heidän elämäkokemuksensa ja taitonsa, jotka voivat hyödyttää eri-ikäisiä yhteisön jäseniä (Saarenheimo 2013, 15). Ikäihmiset vahvistavat yhtenäisyyttä sekä perheissä, kulttuurissa että yhteiskunnassa.

Sukupolvitoiminta oli kaikille tutkimukseen osallistuneille ennestään tuttua, mutta erilaisessa muodossa kuin Terhokerho. Aiemmin sukupolvitoiminta on ollut sitä, että lapset ovat käyneet palvelutalossa esiintymässä ja ikäihmiset ovat katsoneet esitystä. Tällaista pidetään tärkeänä ja hyvänä asiana, mutta Terhokerho tarjoaa uutta näkökulmaa sukupolvitoiminnalle. Terhokerhossa jokainen voi osallistua ja tehdä yhdessä ikään katsomatta. Kaikkien ei ole pakko tehdä konkreettisesti jotain, osallistua voi vain seuraamalla tai keskustelemalla. Sukupolvien kohtaaminen rikastuttaa sekä lapsen että aikuisen elämää. Siksi on tärkeää löytää uusia tapoja lisätä sukupolvien välistä vuorovaikutusta (Terhokerhon käsikirja 2014). Parhaimmillaan sukupolvien kohtaaminen lisää kaikkien osapuolien onnellisuutta: lapset saavat aikuisen kiireetöntä aikaa, elämyksiä ja turvallisuutta, ikäihmiset taas mielekästä sisältöä arkeen. Leikki on tähän harvinaisen tasa-arvoinen aihe, sillä kaikki osapuolet ikään katsomatta ovat siinä yhtä asiantuntevia.

9.3 Terhokerho ikäihmisen hyvän elämän edistäjänä palvelutalossa

Ikäihmisen hyvään elämään kuuluu fyysinen, psyykinen ja sosiaalinen osa-alue, jotka ovat yhteydessä ympäristöön. Tutkimustulosten mukaan turvallisuuden kokeminen ja tieto siitä, että apu on aina saatavilla, edistävät ikäihmisen hyvää elämää palvelutalossa. Tärkeänä pidetään itsemääräämisoikeutta. Terhokerhoon osallistuminen on vapaaehtoista ja siellä voi olla loppuun asti tai lähteä aiemmin pois, jos alkaa väsyttää. Tärkeintä on Jyrkämän (2013, 425) mukaan huomioida ikäihminen valintoineen, tahtoineen ja tekemisineen.

Hyvän elämän edellytyksenä nähdään ikäihmisen arvokkuus ja kunnioittaminen sellaisena kuin hän on. Tutkimuksessanikin tuli esille, että muun muassa naiseuden ylläpitäminen loppuun saakka on tärkeää. Esimerkiksi huolehditaan kauneushoidosta ja ”puetaan ne tissiliivit aina päälle loppuun asti”, kuten yksi haastattel-

luista sanoi. Hyvään elämään kuuluu sosiaalinen verkosto. Jos sosiaalinen verkosto on puutteellinen tai sitä ei ole, erään palvelutalon henkilökunta pyrkii etsimään ikäihmiselle jonkin henkilön tämän elämänhistoriastaan, joka voisi välillä kyläillä palvelutalossa. Terhokerho tarjoaa jokaiselle ikäihmisille uusia tuttavuuksia ja sosiaalista kanssakäymistä, joten tämän vuoksi se edistää hyvää elämää.

Ukkonen-Mikkolan (2011) väitöskirjan tutkimustulosten mukaan ikäihmisellä voi olla ennakoasenteita itseään kohtaan. Tämä nousi esille omista tutkimustuloksissanikin. Haastatteluissa keskusteltiin ikäihmisten osallistumisesta Terhokerhoon. Esille nousi ikäihmisen ajatus siitä, ettei hän enää kykene toimimaan yhtä hyvin kuin ennen. Hän voi kokea alemmuudentunteen muiden joukossa. Näin ollen väitöskirjan ja opinnäytetyöni tulokset ovat siltä osin yhteneviä.

Saija Nissinen (2007) käsitteli opinnäytetyössään sukupolvitoimintaa lasten ja ikäihmisten välistä vuorovaikutusta tarkastelemalla. Hän on tutkinut sitä, mitä se merkitsee ikäihmisten hyvinvoinnille. Nissisen (2007) opinnäytetyön keskeisin tulos on yhtenevä oman opinnäytetyöni kanssa: lasten kohtaaminen koetaan virkistävänä ikäihmisten keskuudessa.

Jyrkämän (2008) mukaan ikäihmisen hyvään elämään kuuluu merkityksellisyyden kokeminen. Näslindh-Ylispangar (2012, 17) toteaa, että ikäihminen kokee juuri kulttuurinsiirtämisen merkityksellisenä elämässään. Elämäkokemus, lapsuusmuistot ja leikit ovat arvokasta perinnetietoa, joka vaikuttaa positiivisesti molempiin sukupolviin, lapsiin ja ikäihmisiin. Tutkimustulosteni mukaan sukupolvitoiminnan myötä ikäihminen voi kokea olevansa arvokas ja tärkeä, kun saa siirtää omaa perinnetietoaan seuraaville sukupolville. Hyödyllisyyden ja arvokkuuden tunne vahvistavat ikäihmisten kokemusta yhteiskunnan jäsenenä olemisesta ja he tuntevat olevansa tärkeitä siirtäessään tietotaitoaan nuoremmalle sukupolvelle (Ukkonen-Mikkola 2011, 139-141).

Linnoisen ja Sarlinin (2011, 11) sekä Saarenheimon (2013, 15) mukaan sukupolvi-työllä tarkoitetaan toimintaa, joka yhdistää eri sukupolvia. Tavoitteena on lähentää sukupolvia toisiinsa ja lisätä yhteisöllisyyden tunnetta. Tutkimustulosteni mukaan Terhokerho on lisännyt yhteisöllisyyttä ja mahdollistanut sukupolvien kohtaamisen.

Saarenheimon (2014) mukaan merkityksellisyys lisäksi myönteiset tunteet, ihmissuhteet, onnellisuus ja saavutukset sekä sitoutuminen liittyvät hyvään elämään. Terhokerhossa ikäihminen voi kokea olevansa tärkeä välittäessään perinnetietoa ja –taitoa seuraaville sukupolville. Sukupolvityötä tutkinut Ukkonen-Mikkola (2011, 154) on selvittänyt, että ylisukupolvisen toiminnan myötä ikäihmisille tulee lisää sisältöä elämään. Yhteisöllisyys vahvistui kummallakin sukupolvella. Ikääntyessä uusia ystävyysuhteita luodaan vähemmän kuin muissa elämänvaiheissa. Marinin (2002) mukaan se on kuitenkin mahdollista, kun ulkopuolinen taho järjestää sosiaalista kanssakäymistä. Terhokerho mahdollistaa juuri tällaisia ystävyys- tai tuttavuusuhteita jokaiselle sukupolvelle.

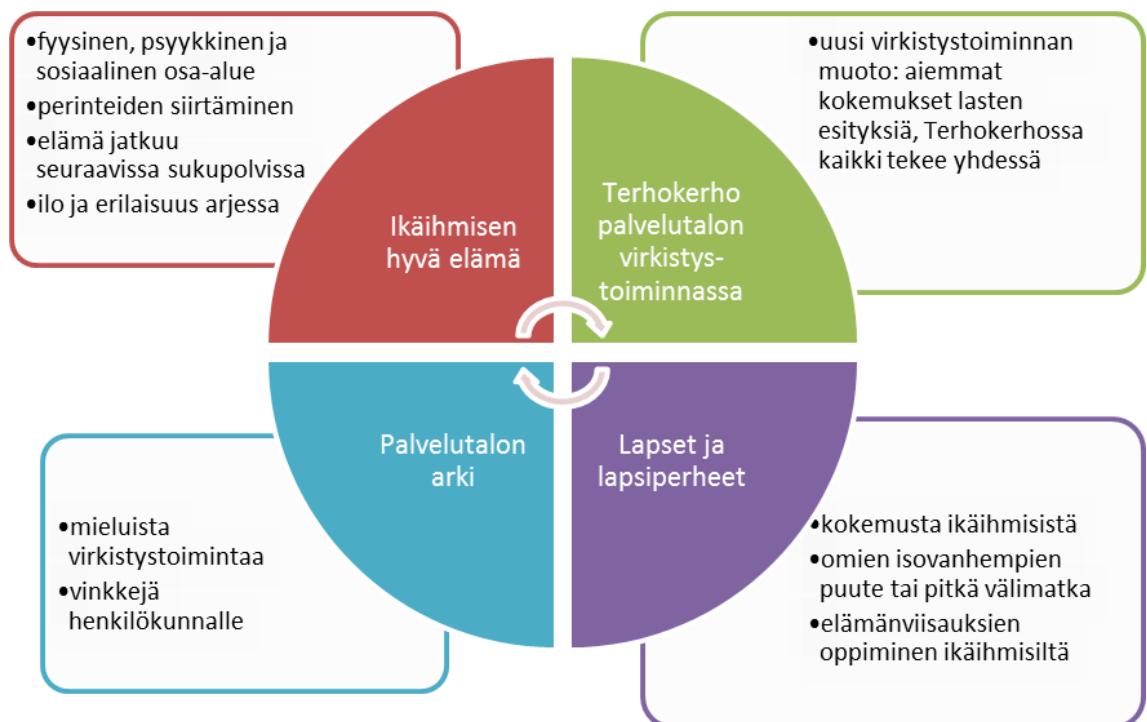

Kuvio 4. Terhokerho ikäihmisen hyvän elämän edistäjänä

Terhokerho ikäihmisen hyvän elämän edistäjänä –kuviossa (Kuvio 4) tiivistyy ajatus siitä, miten Terhokerho edistää ikäihmisen hyvää elämää. Terhokerhossa ikäihminen voi siirtää perinteitä ja kokea näin olevansa arvokas ja tarpeellinen. Ikäihminen näkee seuraavissa sukupolvissa, että elämä jatkuu. Terhokerhoon osallistuneet lapset ovat tuoneet ikäihmisten elämään iloa ja virkistystä arkeen. Kaikki nämä tekijät yhdessä edistävät ikäihmisen hyvää elämää palvelutalossa.

9.4 Tiivistelmä johtopäätöksistä

Tutkimustulosteni mukaan Terhokerhon toimiminen palvelutalossa on vaikuttanut positiivisesti palvelutalon arkeen, ikäihmisiin ja muihin sukupolviin. Konkreettisia muutoksia palvelutalon arjessa on tehty vain vähän Terhokerhon vuoksi. Sukupolvi-toiminta on tutkimukseen osallistuneiden palvelutalojen henkilökunnalle merkityksellistä ja sen toivotaan vakiinnuttavan paikkansa. Palvelutalon virkistystoiminnassa Terhokerho on uusi virkistystoiminnan muoto, jossa kaikki saavat osallistua yhdessä tekemiseen. Lapset ja lapsiperheet saavat kokemusta ikäihmisistä Terhokerhossa. He saavat mahdollisuuden oppia ikäihmisten elämänviisauksia. Ikäihmiset nauttivat lasten läsnäolosta. Terhokerho tukee ikäihmisen hyvää elämää fyysisellä, psyykkisellä ja sosiaalisella osa-alueella. Perinteiden siirtämisen myötä ikäihminen tuntee olevansa arvokas. Ikäihminen voi kokea rauhaa ja turvaa siitä, kun hän näkee elämän jatkuvan seuraavissa sukupolvissa. Terhokerhon monipuoliset vaikutukset ovat nähtävissä Terhokerhon vaikutukset –kuviossa (Kuvio 5).

Kuvio 5. Terhokerhon vaikutukset

10POHDINTA

Opinnäytetyöprosessini aikana olen oppinut paljon käsittelemästäni aiheesta ja itsestäni. Prosessin alussa lähdin innokkaasti tutustumaan aiheeseen ja pohtimaan tutkimuskysymyksiä. Teoriaosuuden kokoamisen jälkeen minun oli vaikeaa keskittyä vain empiriaan, kun olisin halunnut koko ajan muokata teoriaa ja keskittyä pieniin yksityiskohtiin. Hyvän ohjauksen myötä sain kuitenkin pidettyä kiinni siitä, että ensin on keskityttävä suuriin linjoihin. Olen työstänyt opinnäytetyötäni pienissä erissä, joiden välissä on ollut lyhyitä ja pitkiä taukoja. Tauot osoittautuivat hyväksi, koska työstin aihetta huomaamattani taukojen aikana ja jälleen palatesani opinnäytteen kirjoittamiseen ajatus kulki paremmin kuin päivästä toiseen kirjoittaessani.

Ajanhallinta on ollut tärkeä asia koko ajan ja se on tuonut minulle eniten haasteita. Aluksi en ymmärtänyt, miten kauan esimerkiksi aineiston analysointiin kuluukaan aikaa ennen kuin sitä voi kirjoittaa puhtaaksi. Ohjauskeskustelujen sopiminen tietyille päivämäärille vauhditti minua opinnäytetyöprosessissani. Ilman niitä olisin todennäköisesti vieläkin aivan alkutekijöissä tämän kanssa. Välillä pohdin sitä, että olisi pitänyt tehdä opinnäytetyö yhdessä jonkun kanssa, niin olisi ollut toinen vaihtamassa ajatuksia ja näkemyksiä asioista. Aikatauluni ja asuinpaikkani vuoksi olen kuitenkin nauttinut yksin tekemisestä, sillä olen voinut tehdä opinnäytetyötä juuri silloin, kun se minulle parhaiten sopii.

Haastatteluiden ja niiden litteroinnin myötä huomasin, miten paljon niissä tuli ilmi juuri teoriaosuudessa käsittelemiäni asioita. Olin tyytyväinen siihen, että haastatte- luista nousi esille uusia teemoja, joita en ollut alun perin edes ajatellut. Tavoitteenani on ollut, että palvelutaloissa toimivat Terhokerhot tulisivat ihmisten tietoi- suuteen. Toivon, että erityisesti palvelutalojen henkilökunta tutustuisi aiheeseen opinnäytteeni kautta, jotta he voivat ehkä huomata, että Terhokerhon toimiminen palvelutalossa ei ole mahdoton ajatus. Aiemmin tätä aihetta on tutkittu erityisesti lasten ja lapsiperheiden näkökulmasta, joten sen vuoksi tutkin juuri sitä, miten palvelutalojen työntekijät kokevat Terhokerhon vaikuttavan ikäihmisten elämään.

Jatkotutkimuksia ajatellen voisi olla mielenkiintoista tutkia Terhokerhon vaikutuksia ikäihmisen arkeen haastatteleamalla palvelutalossa asuvia ikäihmisiä ja tuoda näin heidän ääntään kuuluviin. Terhokerhon yhdyshenkilöitä tai vapaaehtoisia haastatteleamalla voisi selvittää, miten Terhokerhon aloittaminen palvelutaloissa on sujunut ja miten heidät on otettu vastaan. Mielenkiintoista olisi tietää, miten Terhokerho vaikuttaa juuri sellaisiin ikäihmisiin, joilla ei ole omia lapsia tai lastenlapsia. Kokevatko he Terhokerhon mieluisana vai avaako se vanhoja haavoja esimerkiksi lapsettomuudesta? Terhokerho yksinäisyyden ehkäisijänä on minulla ollut mielessäni alusta saakka ja oikeastaan tästä ajatuksesta opinnäytteeni alun perin lähtikin. Sosionomin (AMK) paikka sukupolvitoiminnassa voisi olla yksi jatkotutkimusidea. Miten sosionomina voi käytännössä toteuttaa sukupolvitoimintaa? Sukupolvitoimintaa voisi laajentaa suuntaamalla toimintaa myös eri-ikäisten aikuissukupolvien välille. Nuoret aikuiset ja ikäihmiset tai eri-ikäiset maahanmuuttajat ja ikäihmiset voisivat olla sukupolvitoiminnassa mukana.

Jos aloittaisin tutkimukseni uudelleen, ottaisin riittävän ajoissa selvää siitä, millaisista palvelutaloista on kyse Terhokerhon ympäristönä. Ottaisin tutkimukseeni mukaan valtakunnallisesti kaikki palvelutaloissa toimivat Terhokerhot. Toisaalta alueelliset ja paikkakuntakohtaiset erot vaikuttavat myös, joten on hyvä tutkia asiaa näin alueittain. Tutkimuksen ollessa valtakunnallinen ei välttämättä joutuisi pohtimaan sitä, riittääkö tutkimukseni aineisto. Voi kuitenkin olla, että tällaisesta tutkimuksesta tulisi liian laaja ja hallitsematon, että lopulta saattoi olla hyvä päätös tutkia Terhokerhoja alueittain.

Sosionomin (AMK) osaaminen opinnäytetyöprosessini aikana on kehittynyt kompetensseja tarkastellessa. Eettinen osaaminen on kehittynyt tutkimuksen eettisyyttä pohtiessani. Ikäihmisten tarve mielekkäälle ja osallistavalle virkistystoiminnalle on tullut opinnäytetyössäni esille, joten kriittinen ja osallistava yhteiskuntaosaaminen on tullut teoriasta käytäntöön. Tutkimuksellisessa kehittämisosaamisessa on tapahtunut suurimmat muutokset, koska aiemmin en ole mitään tutkimusta tehnyt. Johtamisosaamisen kompetenssia pohtiessani mieleeni nousi opinnäytteestäni se, että olen tutustunut palvelutalon johtajuuteen. Tämän lisäksi koko prosessin ajan olen joutunut johtamaan itseäni, jotta saan tämän työni tehtyä loppuun asti. Asiakastyöhön olen tutustunut opinnäytetyöprosessin aikana haastatteluissa, kun olen

haastatellut palvelutalon henkilökunnan edustajaa. Sosiaalialan palvelujärjestelmäosaamiseen liittyy se, että tuon opinnäytteessäni esille tarpeen sukupolvitoiminnalle sosiaalialalla. Toivon, että opinnäytteeni myötä Terhokerho nähdään mahdollisuutena sosionomin (AMK) työssä sekä laajasti koko sosiaalialalla.

Vaikka Terhokerho on ollut valtakunnallisesti esillä ja sitä on markkinoitu eri kanavia pitkin, useat ovat kuulleet Terhokerhosta vasta leikkilähetin ottaessa heihin yhteyttä. Terhokerhon toiminta ja yleisesti ottaen koko sukupolvitoiminta palvelutalo-ympäristössä ei ole vielä monellekaan tuttua tällaisessa muodossa, jossa kaikki sukupolvet voivat toimia yhdessä - ei vain niin, että vanhemmat katsovat, kun lapset esittävät. Tämän vuoksi toivon opinnäytteeni tuovan lisää tietoa palvelutalossa järjestetystä sukupolvitoiminnasta. Opinnäytetyö tuo konkreettisesti palvelutalojen henkilökunnan ääntä kuuluviin siitä, mitä Terhokerhon toiminta palvelutalossa on heiltä vaatinut ja millaisia vaikutuksia sillä on ollut. Tutkimukseni myötä toivon ihmisten innostuvan entisestään sukupolvien välisestä toiminnasta. Kuten haastateltavanikin totesivat, toivon Terhokerhon vakiintuvan ja löytävän oman, pysyvän paikkansa palvelutaloissa. Kehittämisenäkökulmasta ajateltuna Terhokerhoa olisi hyvä heti aluksi suositella järjestettävän paikkakunnan palvelutalossa, jos se vain olisi mahdollista. Lapsiperheille suunnatuissa tiloissa toimintaa kuitenkin on mielestäni enemmän kuin palvelutaloissa, vaikka opinnäytteessäni olevat palvelutalot toki olivatkin hyvin aktiivisia virkistystoiminnan järjestämisessä.

Opinnäytetyöprosessini aikana olen lehdistä huomannut ilmoituksia, kun alueellamme perustetaan koko ajan uusia Terhokerhoja. Mielenkiinnolla olen aina seurannut, aloittaako Terhokerho toimintansa palvelutalossa vai jossakin muussa paikassa. Muualla kokoontuvien Terhokerhon kohdalla olen miettinyt sitä, miten hyvin paikat ovat ikäihmisten saavutettavissa. Suurella osalla ikäihmisistä ei enää ole autoa käytössään ja liikkuminen on heikentynyt niin paljon, etteivät he pääse omatoimisesti liikkumaan palvelutalon ulkopuolelle. Ikäihmiset ovat aikanaan huolehtineet nuoremmista sukupolvista, joten nyt on meidän aika huolehtia heistä ja tarjota heille mielekästä virkistystoimintaa, jossa he kokevat olevansa arvokkaita ja tärkeitä.

11 LÄHTEET

- Alanen, L. 2009. Johdatus lapsuudentutkimukseen. Teoksessa: Alanen, L. & Karila, K. (toim.) Lapsuus ja lapsuuden instituutiot ja lasten toiminta. Tampere: Vastapaino, 9-30.
- Alasuutari, P. 2011. Laadullinen tutkimus 2.0. Tampere: Vastapaino.
- Danielsbacka, M., Tanskanen, A., Hämäläinen, H., Pelkonen, I., Haavio-Mannila, E., Rotkirch, A., Karisto, A. & Roos, J. 2013. Sukupolvien vuorovaikutus: Auttaminen ja yhteydenpito suurten ikäluokkien ja heidän lastensa elämässä. Helsinki: Väestöliitto, Väestöntutkimuslaitos. Tutkimuksia D 58/2013.
- Dunderfelt, T. 2011. Elämänkaaripsykologia: Lapsen kasvusta yksilön henkiseen kehitykseen. Helsinki: WSOYpro Oy.
- Erikson, E. H. 1985. Den fullbordade livs cykeln. Stockholm: Natur och Kultur.
- Eskola, J. & Suoranta, J. 1998. Johdatus laadulliseen tutkimukseen. Tampere: Osuuskunta Vastapaino.
- Gilleard, C. & Higgs, P. 2011. The Third Age as a Cultural Field. In: Carr, D. C. & Komp, K. (toim.) 2011. Gerontology in the Era of the Third Age. Implications and Next Steps. New York: Springer Publishing Company, 33-50.
- Granlund, A. 2016. Leikkilähetti. Mannerheimin Lastensuojeluliitto. Sähköpostiviestit 2016.
- Grenier A: Constructions of frailty in the English language, care practice and the lived experience. Ageing & Society 2007, 27(3), 425-445.
- Haavio-Mannila, E., Majamaa, K., Tanskanen, A., Hämäläinen, H., Karisto, A., Rotkirch, A. & Roos, J. 2009. Sukupolvien ketju: Suuret ikäluokat ja sukupolvi- en välinen vuorovaikutus Suomessa. Helsinki: Kelan tutkimusosasto. Sosiaali- ja terveysturvan tutkimuksia 107.
- Hahl, A. 2014. Oppimista yhdessä ikään katsomatta. [Opinnäytetyö]. Seinäjoen ammattikorkeakoulu. Sosiaali- ja terveysalan yksikkö, Sosionomin (AMK) koulutusohjelma. [Viitattu 4.2.2016]. Saatavana: https://www.theseus.fi/bitstream/handle/10024/81347/Hahl_Anniina.pdf?sequence=1
- Hatton-Yeo, A. 2006. Intergenerational practice: Active participation across the generations. [Verkkojulkaisu]. United Kingdom: Beth Johnson foundation: Looking at ageing in new ways. [Viitattu 8.4.2016]. Saatavana:

<http://citeseerx.ist.psu.edu/viewdoc/download?doi=10.1.1.494.3377&rep=rep1&type=pdf>

- Heikkinen, E. & Marin, M. (toim.) Vanhuuden voimavarat. 2002. Helsinki: Tammi.
- Heikkinen, E., Jyrkämä, J. & Rantanen, T. (toim.) 2013. Gerontologia. Helsinki: Kustannus Oy Duodecim.
- Heinonen, E., Järvenpää, M. & Pajukangas, I. 2015. Sukupolvet kohtaavat Terho-kerhossa – Haasteita ja mahdollisuuksia kulttuuriperinnön välittymiseen. [Opin- näytetyö]. Tampereen ammattikorkeakoulu, sosiaalialan koulutusohjelma. [Viitattu 31.1.2016]. Saatavana: https://www.theseus.fi/bitstream/handle/10024/91459/heinonen_eveliina%20jarvenpaa_marika%20pajukangas_iida.pdf?sequence=1
- Hirsjärvi, S. & Hurme, H. 2008. Tutkimushaastattelu: Teemahaastattelun teoria ja käytäntö. Helsinki: Gaudeamus Helsinki University Press Oy Yliopistokustannus, HYY yhtymä.
- Hirsjärvi, S., Remes, P. & Sajavaara, P. 2007. Tutki ja kirjoita. Helsinki: Tammi.
- Hurme, H. & Metsäpelto, R-L. 2004. Iäkkäiden sukupolvisuhteet perheessä. Teoksessa: Raitanen, T., Hänninen, T., Pajunen, H. & Suutama, T. (toim.) Geropsykologia. Vanhenemisen ja vanhuuden psykologia. Porvoo: WSOY, 514-528.
- Hyvä tieteellinen käytäntö ja sen loukkausepäilyjen käsitteleminen Suomessa. Tutkimuseettisen neuvottelukunnan ohje. 2012. [Verkojulkaisu]. Helsinki: Opetus- ja kulttuuriministeriö. [Viitattu 30.3.2016]. Saatavana: http://www.tenk.fi/sites/tenk.fi/files/HTK_ohje_2012.pdf
- Hämäläinen, A. & Lehtimäki, V. 2013. Loppuraportti. Tampere: Väli-Suomen Ikä-kaste – Äldre-kaste II.
- Ikäihmisten palveluiden laatusuositus. 2013. [Verkojulkaisu]. Helsinki: Sosiaali- ja terveysministeriö, Suomen kuntaliitto. Julkaisuja 2008:3. [Viitattu 5.2.2016]. Saatavana: http://www.stm.fi/c/document_library/get_file?folderId=28707&name=DLFE-3672.pdf&title=ikaihmissen_palvelujen_laatusuositus_fi.pdf
- Jamieson, A. 2002. Theory and practice in social gerontology. In: Jamieson, A. & Victor, C. R. (edited by) Researching ageing and later life. Buckingham: Open University Press, 5–20.
- Jokinen, K. 2013. Perhesuhteet ja hyvinvointi. Teoksessa: Heikkinen, E., Jyrkämä, J. & Rantanen, T. (toim.) Gerontologia. Helsinki: Kustannus Oy Duodecim, 72-83.

- Jyrkämä, J. 2013. Vanheneminen, arkitilanteet ja toimijuus. Teoksessa: Heikkinen, E., Jyrkämä, J. & Rantanen, T. (toim.) Gerontologia. Helsinki: Kustannus Oy Duodecim, 421-425.
- Jyrkämä, J. 2008. Vanheneminen ja vanhuus. Teoksessa: Sankari, A. & Jyrkämä, J. (toim.) Iän sosiologiaa. Tampere: Osuuskunta Vastapaino, 267-314.
- Jyrkämä, J. 2003. Ikääntyvä yhteiskunta ja vanhojen elinolot. Teoksessa: Marin, M. & Hakonen, S. (toim.) Seniori- ja vanhustyö arjen kulttuurissa. Jyväskylä: PS-kustannus, 13-20.
- Karjunen, A. 2015. ISOVANHEMMUUTTA YLI SUKUPOLVIEN RAJOJEN Terho-kerho toiminnan käynnistäminen Lieksaan. [Opinnäytetyö]. Joensuu: Karelia-ammattikorkeakoulu, sosiaalialan koulutusohjelma. [Viitattu 31.1.2016]. Saatavana: https://www.theseus.fi/bitstream/handle/10024/89728/Karjunen_Anne.pdf?sequence=1
- Koko Suomi Leikkii –hanke. [Verkkosivu]. Helsinki: Mannerheimin Lastensuojeluliitto, Suomen Punainen Risti. [Viitattu 6.2.2015]. Saatavana: <http://www.kokosuomileikkii.fi/hanketiedot/>
- Korkiakangas, P. 2002. Muistelusta voimavaroja vanhuuteen. Teoksessa: Heikkinen, E. & Marin, M. (toim.) Vanhuuden voimavarat. Vammala: Vammalan Kirjapaino Oy, 173-203.
- Koskinen, S. & Seppänen, M. 2013. Gerontologinen sosiaalityö. Teoksessa: Heikkinen, E., Jyrkämä, J. & Rantanen, T. (toim.) Gerontologia. Helsinki: Kustannus Oy Duodecim, 444-453.
- L 28.12.2012/980. Laki ikääntyneen väestön toimintakyvyn tukemisesta sekä iäkkäiden sosiaali- ja terveystalvuluista.
- Laato, M. 2010. Sukupolvien välistä yhteisöllisyyttä: lapset ja isovanhempi-ikäiset Mannerheimin Lastensuojeluliiton Sukupolvet kohtaavat –kerhossa. [Opinnäytetyö]. Turku: Turun ammattikorkeakoulu. [Viitattu 4.9.2015]. Saatavana: http://www.theseus.fi/bitstream/handle/10024/23457/Laato_Marjareetta.pdf?sequence=1
- Laslett, P. 1987. The emergence of the third age. Ageing & Society. 113-160.
- Lehtilä, M. 2009. ”ISO JA PIENI ON YHDESSÄ KAKSI, KAKSI VOI YHDESSÄ LEIKKIÄ.” – LASTEN JA VANHUSTEN YHTEISTYÖ LUOVILLA MENETELMILLÄ. [Opinnäytetyö]. Tikkurila: Laurea-ammattikorkeakoulu. Sosiaalialan koulutusohjelma, Sosionomi (AMK). [Viitattu 4.9.2015]. Saatavana: <https://www.theseus.fi/bitstream/handle/10024/4388/Mervi%20Lehtila%20oppari.pdf?sequence=1>

- Leppänen, M. 2014. YHDESSÄ - Toiminnallinen projekti vanhusten ja lasten välisen vuorovaikutuksen tukemiseen. [Opinnäytetyö]. Centria Ammattikorkeakoulu. Kokkola-Pietarsaaren yksikkö, Sosiaalialan koulutusohjelma. [Viitattu 31.1.2016]. Saatavana: https://www.theseus.fi/bitstream/handle/10024/72500/leppanen_maria.pdf?sequence=1
- Linnoinen, M. & Sarlin, J. 2011. Toimijuutta tyttökerhossa: Ylisukupolvista yhteistoimintaa viisivuotiaille tytöille ja ikääntyneille naisille. [Opinnäytetyö]. Helsinki: Diakonia-ammattikorkeakoulu. [Viitattu 31.1.2016]. Saatavana: http://www.theseus.fi/bitstream/handle/10024/35530/Helsinki_Linnoinen_Sarlin_2011.pdf?sequence=1
- Mahonen, S. & Nykänen, M. 2015. Piirakanpaistoa ja sukupolvien kohtaamisia Terhokerhossa. [Opinnäytetyö]. Joensuu: Karelia Ammattikorkeakoulu. [Viitattu 31.1.2016]. Saatavana: https://www.theseus.fi/bitstream/handle/10024/88499/Mahonen_Sari_Nykanen_Maarit_2015.pdf?sequence=1
- Marin, M. 2002. Yhteiskunta ja hyvä vanheneminen: lähestymistapoja hyvän vanhenemisen yhteiskunnallisiin ehtoihin. Teoksessa: Heikkinen, E. & Marin, M. (toim.). Vanhuuden voimavarat. Helsinki: Tammi.
- Martikainen, P. & Uusitalo, E. 2009. LAPSET JA VANHUKSET: Sukupolvien yhteys elämän rikastuttajana. [Opinnäytetyö]. Pori: Diakonia-ammattikorkeakoulu, Sosiaalialan koulutusohjelma, Sosionomi (AMK)+diakoni, diakonisen sosiaalityön suuntautumisvaihtoehto. [Viitattu 25.3.2016]. Saatavana: <http://mantlyharju.mll.fi/@Bin/125763/Lapset+ja+vanhukset,+opinn%C3%A4ytety%C3%B6+2009.pdf>
- Moilanen, J. 2004. Lapset ja aikuiset kumppaneina: Sukupolvet verkoksi –hanke 2002-2004. [Verkkójulkaisu]. Keski-Suomen sosiaalialan osaamiskeskus. [Viitattu: 16.1.2016]. Saatavana: http://koskeverkko.fi/wp-content/uploads/2014/01/Johanna_Moilanen_-_LAPSET_JA_AIKUISET_KUMPPANEINA_-_Sukupolvet_verkoksi-hankkeen_loppuraportti_15.pdf
- Mäkinen, M. & Rahkonen, J. 2013. Suomalainen ikägallup. Eloisa ikä – avustusohjelman kyselytutkimus. [Verkkójulkaisu]. Helsinki: Taloustutkimus Oy. [Viitattu 3.4.2016]. Saatavana: http://eloisaika-fi-bin.directo.fi/@Bin/3c243695baa6cef076b1bed536e6da8d/1417281859/application/pdf/83872/Suomalainen%20ik%C3%A4gallup%202013_Eloisa%20ik%C3%A4.pdf
- Nietosvuori, L. 2008. Luovat ja toiminnalliset menetelmät sosionomin (AMK) työssä. Teoksessa: Viinamäki, L. (toim.). 14 puheenvuoroa sosionomien (AMK) asemasta Suomen hyvinvointiasiantuntijajärjestelmässä. Kemi: Kemi-Tornion ammattikorkeakoulu. Sarja A: Raportteja ja tutkimuksia 2/2008, 135-143.

- Nikander, P. & Zechner, M. 2006. Ikäetiikka – elämänkulun ääripäät, haavoittuvuus ja eettiset kysymykset. *Yhteiskuntapolitiikka* 71 (2006):5.
- Nissinen, S. 2007. ”Kyllähän se lapset viehättää aina”. Lasten ja vanhusten vuorovaikutus ja sen merkitys vanhusten hyvinvoinnille. Pohjois-Karjalan ammattikorkeakoulu, sosiaalialan koulutusohjelma. Opinnäytetyö.
- Näslindh-Ylispangar, A. 2012. Vanhuksen terveyden, hyvinvoinnin ja hyvän elämän edistäminen. Helsinki: Edita Publishing Oy.
- Rajaniemi, J. 2007. Sosiaaligerontologisia katseita ikäihmisten arkeen. Teoksessa: Rajaniemi, S., Heimonen, A., Sarvimäki, A. & Tiihonen, A. (toim.) *Ikääntyneiden arki. Näkökulmia ikäihmisten arjen kysymyksiin*. Oraita 2/2007. Helsinki: Ikäinstituutti, 11–29. Saatavana: <http://www.ikainstituutti.fi/binary/file/-/id/1/fid/153/>
- Read, S. 2008. Elämän tarkoituksellisuuden tunne. Teoksessa: Heikkinen, E. & Rantanen, T. (toim.). *Gerontologia*. Helsinki: Kustannus Oy Duodecim, 231.
- Ronkainen, S., Pehkonen, L., Lindblom-Ylänne, S. & Paavilainen, E. 2011. Tutkimuksen voimasanat. Helsinki: WSOYpro Oy.
- Rubin, H. & Rubin, I. 2005. *Qualitative interviewing: the art of hearing data*. London: SAGE Publications.
- Ruusuvuori, J. & Nikander, P. & Hyvärinen, M. (toim.). 2010. *Haastattelun analyysi*. Tampere: Vastapaino.
- Saarenheimo, M. 2014. Mitä vanhuudelle on tapahtunut?. [Verkojulkaisu]. Helsinki: Vanhustyön keskusliitto. Eloisa ikä –hanke. [Viitattu 7.10.2015]. Saatavana: <http://eloisaika-fi-bin.directo.fi/@Bin/b0bff9d3f24b5efb60e26a97f1cee6e4/1417281154/application/pdf/115277/Mit%C3%A4%20vanhuudelle%20on%20tapahtunut.pdf>
- Saarenheimo, M., Pietilä, M., Maununaho, S., Tiihonen, A. & Pohjolainen, P. 2014. *Ikäpolvien taju: Elämänkulku ja ikäpolvet muuttuvassa maailmassa*. Helsinki: Vanhustyön keskusliitto.
- Saarenheimo, M., Pietilä, M., Tiihonen, E., Pohjolainen, P., Maununaho, S., Raitakari, S. & Aarninsalo, L. 2013. *Neljän polven treffit: ikäpolvitoiminnan opas*. Helsinki: Vanhustyön keskusliitto.
- Salomaa, H., Polón, I. & Tuunanen, M. 2013. *Mummojen touhuja, vaarien puuhia*. Helsinki: Schildts & Söderströms.
- Salonen, K. 2008. Sosionomin (AMK) osaaminen 2000-luvun seniori- ja vanhustyössä. Teoksessa: Viinamäki, L. (toim.) *14 puheenvuoroa sosionomien (AMK)*

- asemasta Suomen hyvinvointiasiantuntijajärjestelmässä. Kemi: Kemi-Tornion ammattikorkeakoulu. Sarja A: Raportteja ja tutkimuksia 2/2008, 159-172.
- Sarvimäki, A. & Heimonen, S. & Mäki-Petäjä-Leinonen, A. 2010. Vanhuus ja haavoittuvuus. Helsinki: Edita Publishing Oy.
- Simonen, L. 2013. Hyvän elämän tunnuspiirteet Jyllin Kodin YhteisöKodissa. [Opinnäytetyö]. Seinäjoen ammattikorkeakoulu, Sosiaali- ja terveystieteiden yksikkö, sosiaalialan koulutusohjelma. Saatavana: https://www.theseus.fi/bitstream/handle/10024/65988/Simonen_Leena.pdf?sequence=1
- Suomi, A. 2003. Sukupolvi- ja perhetyö. Teoksessa: Marin, M. & Hakonen, S. (toim.) Seniori- ja vanhustyö arjen kulttuurissa. Jyväskylä: PS -kustannus, 179-186.
- Terhokerho. [Verkkosivu]. Helsinki: Suomen Kulttuurirahasto, Mannerheimin Lastensuojeluliitto ja Suomen Punainen Risti. [Viitattu 6.2.2016]. Saatavana: <http://www.kokosuomileikkii.fi/terhokerho/mika-terhokerho/>
- Terhokerhon käsikirja. 2014. Helsinki: Koko Suomi Leikkii –hanke.
- Toikko, T. (toim.) 2014. Sosiaalityön menetelmien jäljillä. Seinäjoki: Seinäjoen ammattikorkeakoulu, Anja Mäntylän rahasto.
- Tornstam, L. 1994. Gerotranssendenssi – teoreettinen tarkastelu. Gerontologia 8 (2), 75-81.
- Tuomi, J. & Sarajärvi, A. 2009. Laadullinen tutkimus ja sisällönanalyysi. 5. uud.p. Jyväskylä: Gummerus Kirjapaino Oy.
- Twigg, J. 2006. The Body in Health and Social Care. London: Palgrave.
- Ukkonen-Mikkola, T. 2011. Sukupolvien kohtaamisia lasten ja vanhusten yhteisessä palvelukeskuksessa. [Väitöskirja]. Tampere: Tampereen yliopisto. Kasvatustieteiden yksikkö. [Viitattu 27.10.2015]. Saatavana: <http://urn.fi/urn:isbn:978-951-44-8382-0>
- Uotila, H. 2011. Vanhuus ja yksinäisyys. Tutkimus iäkkäiden ihmisten yksinäisyyskokemuksista, niiden merkityksistä ja tulkinnoista. [Väitöskirja]. Tampereen yliopisto. Terveystieteiden yksikkö. Saatavana: <https://tampub.uta.fi/bitstream/handle/10024/66801/978-951-44-8553-4.pdf?se>
- Vaarama, M. 2013. Kaikenikäisille hyvä Suomi: Sukupolvipolitiikalla sosiaalisesti ja taloudellisesti kestävään hyvinvointiyhteiskuntaan. [Verkköjulkaisu]. Helsinki: Terveystieteiden ja Hyvinvoinnin Laitos. Työpäperi 18/2013. [Viitattu 5.2.2015]. Saa-

tavana:http://www.julkari.fi/bitstream/handle/10024/110167/URN_ISBN_978-952-245-929-9.pdf?sequence=1

Zechner, M. & Sointu, L. 2008. "Kyllä kaks huonoo on paljo rattosampi" Yksin asuvien vanhojen ihmisten sosiaaliset suhteet ja hoiva Suomessa ja Italiassa. Gerontologia 4, 189-199.

12 LIITTEET

Liite 1. Sopimus opinnäytetyöstä

Liite 2. Haastattelukutsu

Liite 3. Haastattelurunko

Liite 1. Sopimus opinnäytetyöstä

Seinäjoen ammattikorkeakoulu
SEINÄJOKI UNIVERSITY OF APPLIED SCIENCES

Sopimus opinnäytetyöstä

Opiskelijan tiedot

Nimi ja yhteystiedot (osoite, puhelin ja sähköposti):

Jonna Mytkäinen _____

Yksikkö ja koulutusohjelma:

Sosiaali- ja terveysala, Sosionomi (AMK)

Opinnäytetyön ohjaaja

Nimi ja yhteystiedot:

Katarina Perttala _____

Toimeksiantajan / työn tilaajan / yhteistyöorganisaation edustaja

Nimi: Anna Granlund

Asema organisaatiossa: leikkilähettilä

Yhteystiedot: _____

Opinnäytetyön alustava nimi / aihe: Terhokerho ikäihmisten yksinäisyyden ehkäisijänä palvelutaloissa

Opinnäytetyöhön kuuluvat tehtävät ja TKI-tavoitteet:

Haastattelut 4 paikkakunnalla ikäihmisille ja palvelutalojen työntekijöille. Haastattelujen toteutus, analysointi ja raportointi opinnäytetyönä.

Opinnäytetyö tuottaa 15 TKI-opintopistettä (ylemmän AMK-tutkinnon opinnäytetyö 30 op).

Opiskelija luovuttaa sovitusta opinnäytetyöhön sisällyvistä TKI-tehtävistään ____ -sivuisen raportin toimeksiantajalle (myös opinnäytetyö sellaisenaan voi toimia raporttina).

Työn tekemisestä aiheutuvien kustannusten korvaaminen: _____

Arvioitu aika opinnäytetyön tekemiseen: 1 / 4 .2015 - 28 / 5 -2016

Opinnäytetyö on julkinen asiakirja.

Opinnäytetyöni saa julkistaa Theseus-verkkokirjastossa (rasti ruutuun)

Päiväys: 24 / 4 .2015

Jonna Mytkäinen
Opiskelija

Katarina Perttala
Ohjaaja

Anna Granlund
Toimeksiantajan edustaja

HUOM! Sopimukseen mahdollisesti liittyvistä tekijänoikeuksista ja muista erityisehdoista on sovittava erikseen kirjallisesti. Tätä sopimus pohjaa voi muokata tarvittaessa.

Liite 2. Haastattelukutsu

Hei!

Olen kolmannen vuoden sosionomi (AMK) –opiskelija Seinäjoen ammattikorkeakoulusta. Teen opinnäytetyötä yhteistyössä Koko Suomi leikkii –hankkeen Terhokerhojen kanssa ja tavoitteenani on tutkia niitä Terhokerhoja, jotka toimivat ikäihmisten palvelutaloissa. Miten Terhokerho on vaikuttanut ikäihmisten ja koko palvelutalon arkeen? Tutkimukseni on laadullinen tutkimus ja aineistonkeruumenetelmänä käytän haastattelua. Olen erittäin kiitollinen, jos palvelutalonne henkilökunnasta löytyy yksi haastateltava, joka on tutustunut Terhokerhon toimintaan.

Haastattelut teen sopimuksen mukaan tammikuun 2016 aikana. Tarvittaessa haastattelun voi tehdä myös puhelimitse. Pyydän vastaustanne joko sähköpostitse tai puhelimitse viimeistään perjantaina 15.1.2016.

Kiitän vaivannäöstänne jo etukäteen. Teette arvokasta työtä ikäihmisten parissa! ☺

Ystävällisin terveisin,

Jonna Mytkäniemi
Sosionomi (AMK) –opiskelija
Seinäjoen ammattikorkeakoulu
jonna.mytkaniemi@seamk.fi
p. [REDACTED]

Liite 3. Haastattelurunko

Taustatiedot

- Ammattisi / työnkuvasi palvelutalossa
- Kauanko olet työskennellyt tässä palvelutalossa? Missä muualla olet työskennellyt?
- Montako työntekijää palvelutalossa on? Millä nimikkeillä he työskentelevät? Millaisia olivat ensimmäiset ajatukset Terhokerhosta?

Palvelutalo

- Kuvaat muutamalla sanalla palvelutaloanne
- Montako asukasta palvelutalossanne on?
- Millainen asukkaiden kunto / toimintakyky on?
- Millainen on talon ikäjakauma asukkaiden keskuudessa?
- Millainen on talon sukupuolijakauma?
- Onko kaikilla asukkailla omaisia? Ovatko he mukana / toimivatko yhteistyössä palvelutalon arjessa?

Terhokerho

- Millaisia olivat ensimmäiset ajatukset Terhokerhosta?
- Mistä olet kuullut Terhokerhosta?
- Miksi palvelutalonne lähti tällaiseen toimintaan mukaan?
- Millainen kerhomuoto teidän palvelutalossanne on?
 - Miten Terhokerho on rakentunut?
 - Kuvaile kerhon toimintaa palvelutalossanne.
- Miten monta asukasta osallistuu kerhoon?
 - Millaisella mielellä asukkaat osallistuvat kerhoon?
 - Osallistuvatko asukkaiden omaiset kerhoon? Kokemuksia tästä?
- Käykö kerhossanne palvelutalon ulkopuolisia ikäihmisiä? Kuvaile heitä.
 - Mitkä ovat hyviä ja huonoja puolia siinä, että palvelutalon ulkopuolisia käy kerhossa?
 - Miksi ulkopuoliset eivät osallistu kerhoon?
- Miten paljon lapsia / heidän vanhempiaan on mukana?
 - Minkä ikäisiä lapset ovat?
 - Missä määrin vanhemmat osallistuvat?
 - Missä määrin vain lapset osallistuvat? Kokemuksia tästä?

Terhokerho palvelutalon arjessa

- Millaisia konkreettisia eroja palvelutalon arjessa olet huomannut Terhokerhon myötä?
 - Miten se on vaikuttanut arjen rutiineihin?
 - Onko jostain luovuttu Terhokerhon vuoksi?
 - Onko Terhokerho aiheuttanut lisää käytännön järjestelyitä palvelutalossanne?

Terhokerhon vaikutus työntekijöihin

- Mitä Terhokerhon toimiminen palvelutalossanne on vaikuttanut työntekijöihin?
 - Ovatko kaikki innolla mukana?
 - Osallistuvatko työntekijät kerhoon?
 - Mitä se on heiltä vaatinut?
 - Mitä ovat konkreettiset erot työntekijänäkökulmasta?
 - Millainen työntekijä soveltuu tällaiseen toimintaan mukaan?
 - Ovatko työpäivät pidentyneet tai käyneet raskaammiksi?
 - Onko työntekijöistä noussut uusia piirteitä / ominaisuuksia esiin?

Terhokerhon vaikutus asukkaisiin

- Miten työntekijän näkemyksestä katsottuna Terhokerho on vaikuttanut asukkaisiin?
 - Onko kaikilla asukkailla mahdollisuus tulla kerhoon? Avustetaanko huonokuntoisimmat kerhoon?
 - Ovatko asukkaat keskustelleet kerhosta, odottaneet sitä?
 - Millaisia kommentteja asukkaat ovat Terhokerhosta kertoneet työntekijöille?
 - Millaisille ikäihmisille Terhokerho sopii?

Haasteet

- Millaisia haasteita on Terhokerhon toimiessa palvelutalossa?
 - Asiakkaiden haasteet?
 - Työntekijän haasteet?

Palvelutalon virkistystoiminta ja ilmapiiri

- Millaista muuta virkistystoiminta palvelutalossa on?
- Onko palvelutalossanne ollut muuta toimintaa, jolla on samanlaisia elementtejä kuin Terhokerhossa?
 - Millaista toiminta on ollut?
 - Kuka sitä on järjestänyt?
 - Ovatko asukkaat osallistuneet?
 - Vieraileeko asukkaiden luona paljon lapsia jo ennestään? (sukulaisia tms)
 - Onko teillä yhteistyöpäiväkotia tai –koulua?
- Millainen ilmapiiri palvelutalossanne on
 - asukkaiden
 - asukkaiden ja henkilökunnan
 - henkilökunnan kesken?
- Onko palvelutalon ilmapiiri muuttunut Terhokerhon myötä? Jos on, niin miten?
- Mitä odotat Terhokerholta jatkossa?
 - Millaista toimintaa lisää?
 - Millaista toimintaa vähemmän?
 - Jos Terhokerhonne jatkuu hankkeen jälkeen, miksi se jatkuu?

Sukupolvitoiminnan merkitys

- Miten oma ajatuksesi sukupolvitoiminnasta on muuttunut Terhokerhon myötä?
- Oliko sukupolvitoiminta sinulle ennestään tuttua?
 - Onko sinulla isovanhempia / lastenlapsia?
 - Millainen merkitys heillä on elämääsi?
- Jos sukupolvitoiminta on mielestäsi tärkeää, niin miksi se on tärkeää? Konkreettisia esimerkkejä.

Kiitos haastattelusta ja toivottavasti voin täydentää vielä, jos tulee jotain mieleen. 😊